

DIAGNÒSTIC SOCIOECONÒMIC I AMBIENTAL DEL CASC ANTIC

Març de 2007

Assistència tècnica:

DIAGNÒSTIC SOCIOECONÒMIC I AMBIENTAL DEL CASC ANTIC

DOCUMENT I

Març de 2007

Assistència tècnica:

Coordinació i direcció dels treballs

Anna Martín

Directora de Consultoria, Màster en Gestió Ambiental.

Equip

Marta Calvet

Llicenciada en Ciències Ambientals

Edgar Iglesias

Diplomat en Treball Social; Post-grau en Treball Social i educatiu amb immigrants

Anna Planas

Arquitecta Superior

Lluís Salada

Biòleg i Màster en Gestió Ambiental

Pep Vivas

Doctor en Psicologia Social; Màster en Intervenció Ambiental contextos psicològics, socials i de gestió

Persones/Entitats col·laboradores¹

Albert Rodríguez	Grup Ecologista del Nucli Antic de Barcelona - GENAB
Anna C.	Esquitx
Antonia Salazar	EiCA
Berta Argany	Districte Ciutat Vella. Tècnica Àmbit Seguretat
Carmen Hidalgo	Coordinadora de Veïns del C.A.
Chacho Varela	AGEDIB
Christian	ABS Casc Antic, director
Christian	Veí
Cristina Capellades	C.C. Convent Sant Agustí
Esperanza	Ass. Cultural Los Ríos
Eugènia Mestres	Espai F. Bonnemaison
Eva Jordà	Direcció General d'Acció Comunitària. Tècnica Servei de Plans i Programes
Flàvia	Botiguera
Gemma Piqué	Càritas Diocesana de Barcelona. Càritas Ciutat Vella
Gemma Porret	Districte de Ciutat Vella. Cap Serveis Personals Zona Sant Pere, Santa Caterina i la Ribera
Helena Mullor	Consorci d'Educació de Barcelona
Hubertus Poppinhaus	Associació de Veïns en Defensa de la Barcelona Vella
Joana Carricondo	Districte Ciutat Vella. Tècnica Àmbit Gent gran i Dona
Jordi	Casal de la Gent Gran.
Jordi Jové	Pla Integral de Casc Antic. Àrea d'urbanisme i habitatge

¹ Persones i entitats que han aportat dades i informació per al diagnòstic i/o han participat en els diferents models participatius que s'han realitzat al llarg del procés (entrevistes personals, grups de discussió, etc.). Part d'aquest llistat s'ha extret dels fulls d'assistència manuscrits, la seva interpretació pot haver provocat errors o omissions involuntàries

Persones/Entitats col·laboradores¹

Jordi Jover	F. Comtal
Jorge	AA.VV del Casc Antic
José Gazquez	Escola Adults Casc Antic
Josep Dalmau	GENAB
Josep Sants	Districte Ciutat Vella. Conseller tècnic.
Karmele Erquiza	F. Adsis
Laura Rodríguez	F. Comtal
Lourdes Lesteiro	Veïna
M ^a Carme	Càritas Parroquial
M ^a Carmen Villanera	Veïna
Manel Crespo	CUS (Coordinadora usuaris sanitat),
Maria Serra	F. Comtal
Maribel	Veïna
Marta	EiCA
Marta Domènec	Pla Integral de Casc Antic. Secretaria Tècnica
Martí Abella	Foment de Ciutat Vella SA
Mélanie Almeras	EiCA
Mercedes	F. Adsis
Montse Badia	GENAB
nom s/identificar	F. Comtal
nom s/identificar	ACAM
nom s/identificar	ACAM
nom s/identificar	Veí
nom s/identificar	EICA
Oihane Otegi	FECCA
Omar Diatta	Ass.Catalana de R. Seneg.
Oscar Malo	F. Adsis (Recolzem els Joves)
Ousseynov Niang	Ass.Catalana de R. Seneg.
Paloma	Botiguera
Pere Güell	Districte Ciutat Vella. Centre Serveis Socials Zona Sant Pere, Santa Caterina i la Ribera
Pilar Mercadé	F. PRISBA

Persones/Entitats col·laboradores¹

Pilar Vega	Districte Ciutat Vella. Tècnica àmbit discapacitats
Rafael Contreras	Districte Ciutat Vella. Conseller. President Comissió Consultiva Promoció Econòmica i Medi Ambient
Raúl Martínez	Casal Infants del Raval
Rosa Sogas	Espai Suport Dona
Salvador Soler	Ass. separats i persones amb soledat
Teresa Sancho	Veïna
Toni Calero	EAP Casc Antic. Treballador social
Xavier Andreu	FECCA

AGEDIB - Associació gegants, diables, bestiari i tabalers
Àrea Infància del Pla Integral del Casc Antic.

Àrea Social del Pla Integral del Casc Antic.

Associació cultural "El molino atómico" (l'antic teatre)

Associació Moixaina

Associació Postrerios

Associació separats i suport gent amb soledat

Associació Voluntaris Sant Camil

Bcn - Kinder

Biblioteca Francesca Bonnemaison

Càritas Ciutat Vella - Casc Antic

Casal Municipal de Gent Gran Comerç

Centre de dia El Caliu per a gent gran

Centre de Serveis Socials del Casc Antic

Centre Sant Pere Apòstol

Comissió gent gran de l'Àrea Social del Pla Integral del Casc Antic.

Coordinadora de Veïns Casc Antic

CUS - Coordinadora d'Usuaris de la Sanitat

Espai Escènic Joan Brossa

Espai d'Inclusió i Formació (EICA)

Persones/Entitats col·laboradores¹

Espai Suport Dona

FECCA (Federació de Comerç del Casc Antic)

Fundació Adsis

Fundació Bayt al-Thaqafa

Fundació Catalana Prisba

Fundació Comtal

Fundació Ribermúsica

GENAB (Grup Ecologista del Nucli Antic de Barcelona)

Justícia i Pau

Projecte Recolzem els Joves del Casc Antic

SUMARI

1 INTRODUCCIÓ	9
1.1 ANTECEDENTS.....	9
1.2 OBJECTIUS DEL DIAGNÒSTIC	15
1.3 METODOLOGIA	15
2 PLA DE PARTICIPACIÓ.....	19
2.1 OBJECTIUS DEL PROCÉS DE PARTICIPACIÓ	19
2.2 MODELS PARTICIPATIUS	19
3 EL CASC ANTIC	21
3.1 EMMARCAMENT TERRITORIAL I CARACTERÍSTIQUES GENERALS.....	21
3.2 BREU HISTÒRIA I EVOLUCIÓ EN EL CONTEXT DE LA CIUTAT.....	23
4 DIAGNÒSTIC PER ÀMBITS TEMÀTICS	27
4.1 CONSIDERACIONS INICIALS.....	27
4.2 ÀMBIT ECONÒMIC	31
4.3 ÀMBIT SOCIAL	36
4.4 ÀMBIT TERRITORIAL.....	74
5 RESUM I PRINCIPALS CONCLUSIONS DE DIAGNÒSTIC.....	89
6 DIAGNOSI ESTRATÈGICA: OPORTUNITATS I RISCOS DE LA SITUACIÓ ACTUAL I FUTUR DESENVOLUPAMENT DE L'ÀREA.....	95
ANNEX: VEUS I IMATGES DEL CASC ANTIC	

1 INTRODUCCIÓ

1.1 ANTECEDENTS

El Pla Integral del Casc Antic (en endavant PICA) és un conjunt d'entitats que treballen des del 1995 amb l'objectiu de donar resposta als diferents problemes del barri i millorar la qualitat de vida de la seva població. A partir del 1997 es constitueix formalment com a associació i entra en el programa de suport als Plans de Desenvolupament comunitari de l'actual Direcció General d'Acció Comunitària del Departament de Governació de la Generalitat de Catalunya. Com a Pla de Desenvolupament Comunitari rep el suport econòmic i tècnic del Districte de Ciutat Vella en representació de l'Ajuntament de Barcelona i del Servei de Plans i Programes de l'esmentada direcció general, per part de la Generalitat de Catalunya.

L'àmbit d'actuació de l'entitat es correspon amb la delimitació administrativa del barri del Casc Antic del districte 1: Ciutat Vella¹.

L'any 2005, vuit anys després d'iniciar la trajectòria com a Pla de Desenvolupament Comunitari, un cop madurats i traspassats alguns dels projectes que van constituir la raó de ser en aquesta primera etapa, el PICA es planteja la necessitat d'assolir una millor comprensió de les problemàtiques reals actuals del barri per tal de millorar els projectes existents i programar futures noves intervencions.

Per donar resposta a aquesta necessitat, l'Assemblea del PICA aprova la decisió d'encarregar a un equip extern la realització d'un diagnòstic del barri de Casc Antic. Es tractava, en definitiva, de copsar els canvis esdevinguts en el barri en el transcurs d'aquest període de temps actualitzant la informació per als diferents àmbits que afecten el desenvolupament de la vida quotidiana dels veïns i veïnes del Casc Antic.

Al desembre del 2005, el Pla Integral del Casc Antic encarrega a ARDA Gestió i Estudis Ambientals SLL la realització del que s'ha anomenat "DIAGNÒSTIC SOCIOECONÒMIC I AMBIENTAL DEL CASC ANTIC", el resultat dels quals, integren aquest document.

1.1.1 Els Plans de Desenvolupament Comunitari

Els Plans de Desenvolupament Comunitari (PDC) constitueixen una metodologia d'organització d'una comunitat amb l'objectiu de desenvolupar un procés per millorar o transformar una situació social determinada. Aquesta metodologia està arrelant en els darrers anys a Catalunya que compta amb un programa específic impulsat des de la Generalitat de

¹ Sobre els darrers canvis en la nomenclatura dels barris, veure l'apartat 4.1.1 La divisió territorial, a les consideracions inicials del diagnòstic per àmbits temàtics.

Catalunya (inicialment a la conselleria de Benestar Social i actualment a la de Governació). També a la ciutat de Barcelona, l'Ajuntament està donant impuls a aquest tipus d'acords en el marc municipal per a l'Acció Comunitària, presentat per la comissió de cultura, educació i benestar social.

La filosofia dels PDC es sosté en els principis del reforç de l'àmbit local com l'espai per a la presa de consciència dels problemes i per a la presa de decisions i en la participació ciutadana sota el principi de la corresponsabilitat. El treball comunitari es basa en un grup motor que desenvolupa i executa un projecte de desenvolupament social i que, alhora, desplegarà estratègies per estendre la filosofia de treball a tots els grups i persones que es vol implicar en el projecte: "no es tracta, doncs, de promoure un grup centrat en si mateix i en beneficiar els seus membres, sinó d'un grup d'acció social que fa una proposta cap a fora de millora de la societat/.../aquest repte d'organització dels diferents actors socials presents en un territori al voltant d'una idea de millora que ha de poder ser construïda i consensuada de manera col·lectiva inclou també un repte d'organització interna de cadascun dels actors implicats." (Cortés, 2003).

En el document marc per a l'Acció Comunitària de l'Ajuntament de Barcelona es defineixen els PDC com "Un procés públic d'acció comunitària, amb una forta dimensió en el terreny educatiu i dels valors, que a partir d'una visió global persegueix un ventall de transformacions i millores d'un territori, amb la finalitat d'augmentar la qualitat de vida dels seus ciutadans i ciutadanes. Un procés on la participació esdevé l'estratègia i l'element metodològic bàsic per aconseguir els seus objectius."

Els **objectius** queden així definits en el document marc dels PDC promoguts per la Dir. Gral. d'Acció Comunitària:

- Potenciar el desenvolupament comunitari per tal de desencadenar un procés de milloria i identitat en els territoris on es desenvolupen aprofitant les sinèrgies positives del territori, optimitzar i racionalitzar els recursos existents, tot avaluant el valor afegit de les intervencions.
- Millorar la qualitat de vida de les ciutadanes i els ciutadans, que promogui el desenvolupament integral de la persona i que impulsi iniciatives d'economia social afavorint el desenvolupament sostenible tant de zones rurals com urbanes.
- Fomentar la corresponsabilitat i el compromís de totes les persones i tots els segments de la societat, especialment el teixit associatiu i econòmic i els agents socials amb l'acompanyament de les administracions.
- Desenvolupar les potencialitats individuals i col·lectives per tal d'incrementar el nivell d'autonomia i promoció.

El punt de partida per al llançament del procés és el **Diagnòstic participatiu comunitari**, com un instrument per definir uns objectius comuns i marcar unes prioritats d'intervenció.

El procés comunitari ha de ser liderat per la població de forma individual i col·lectiva i les administracions han de fer-ne l'acompanyament. Per tal de que el procés comunitari sigui viable, el grup motor ha de disposar d'un equip de professionals dedicat a treballar en l'organització, relació i coordinació de tots els agents implicats en el procés. En aquest "nivell tècnic" de les estructures organitzatives dels PDC es troben tant el personal tècnic de les administracions acompanyants com el personal tècnic propi del pla o tècnic/a comunitari.

El personal **tècnic comunitari** és el professional contractat per dur a terme la implementació del Pla, és el coordinador i interlocutor directe dels agents socials del territori i té atribuïdes les funcions següents:

- Desenvolupar les línies d'acció del PDC
- Organitzar el procés
- Dissenyar la programació anual dels projectes conjuntament amb la resta de l'equip tècnic, la taula d'entitats i la comissió tècnica
- Captar recursos externs per al desenvolupament dels projectes
- Dinamitzar i fomentar la participació dels diferents agents del territori
- Mantenir relacions amb entitats i serveis que formen part dels PDC
- Formar part i coordinar les diferents comissions de treball

Així mateix, a part dels recursos humans, els PDC també s'han de dotar d'uns recursos econòmics i infraestructurals específics. Tant el programa marc de la Dir. Gral. d'Acció Comunitària de la Generalitat de Catalunya com el Marc per a l'Acció Comunitària de l'Ajuntament de Barcelona reconeixen la importància de **la infraestructura física** per als resultats de la intervenció, definint els espais propis del pla com a llocs de trobada i difusió i punt de referència, no només per a les entitats que hi treballen, sinó per al conjunt de la població. Aquest espai o espais, han d'incorporar una certa dimensió simbòlica que identifiqui el procés de transformació comunitària del barri.

Pel que fa als **recursos econòmics específics**, la Generalitat, a través de la Dir. Gral. d'Acció Comunitària, i l'Ajuntament de Barcelona, a través de cada districte implicat i de la Direcció de Benestar Social del Sector de Serveis Personals, acorden les aportacions respectives a cada Pla Comunitari. Cada Pla, addicionalment, pot tenir la seva pròpia estratègia d'obtenció de recursos i de diversificació de les fonts de finançament (patrocinis, subvencions d'entitats privades, fundacions, etc.).

1.1.2 El Pla Integral del Casc Antic

L'Associació d'Entitats per al Pla Integral Casc Antic (en endavant PICA) s'inicia l'any 1995 per part d'un conjunt d'entitats que veuen la necessitat de treballar conjuntament per a superar les greus situacions socials que es donaven al barri en aquell moment (atur, inseguretat ciutadana, població

envellida, arribada de nous immigrants....). Després d'una primera etapa de discussió interna entorn quins havien de ser els objectius i la dinàmica de treball, al 1997 es constitueix formalment com a federació d'associacions i es concreta la seva inclusió en el programa de suport als Plans de Desenvolupament comunitari, llavors adscrit a la Direcció General d'Actuacions Comunitàries i Cíviques del Departament de Benestar Social, amb la participació econòmica, doncs, de la Generalitat de Catalunya i el Districte de Ciutat Vella. El mateix any s'engega el projecte de dinamització i funcionament del PICA.

Els objectius que es fixa el Pla Integral són els següents:

- Aconseguir una més plena i racional utilització dels recursos culturals, socials, laborals...
- Fomentar l'establiment de dinàmiques participatives i de coordinació de les entitats del barri i del veí
- Vetllar per la millora de les condicions d'habitabilitat i de l'entorn urbà
- Revitalitzar socioeconòmicament el barri
- Potenciar la participació dels joves en el teixit social del barri i de la ciutat
- Afavorir la integració i l'auto-organització dels col·lectius d'immigrants
- Optimitzar els recursos existents per a la gent gran
- Promoure i millorar l'educació i el creixement personal dels infants i adolescents del Casc Antic
- Ésser un element de reequilibri, mediació i convivència, per a tots els infants i adolescents del barri
- Facilitar l'accés a les noves tecnologies
- Fer confluïr les accions de les diferents administracions en el territori

El Pla es dota d'una estructura organitzativa basada en el **secretariat**, que està formada per persones que pertanyen a alguna entitat participant en el pla i s'adopta la fórmula de les **àrees de treball** com l'espai on es tracten les problemàtiques i es proposen els projectes.

La taula següent resumeix esquemàticament els diferents ítems del procés.

Procés de desenvolupament del Pla Integral del Casc Antic

Gestació del procés	Iniciativa del procés	Professionals i voluntaris d'associacions i de serveis
	Idea inicial	Millora del barri a través de projectes d'intervenció
Participació comunitària		<ul style="list-style-type: none"> - Representants d'entitats - Professionals de serveis municipals i privats, - Responsables organitzatius municipals (cap serveis personals) - Tècnica plans i programes Dir. Gral. Acció Comunitària - Presència irrellevant de ciutadans no organitzats
Organització del procés	Grup dinamitzador i organitzador	Representants entitats amb suport administratiu (secretariat)
	Comissions de treball	Espais de treball amb representants d'entitats i professionals de serveis delimitats per criteris sectorials i incorporant comissions centrades en col·lectius determinats (Àrees)
	Plenari o assemblea	Representants de les entitats federades (Assemblea)

Adaptat de Cortés, F., 2003

L'àrea social va ser el primer espai des d'on es va anar concretant el projecte i d'on van sorgir altres àrees com a la de joves i la d'infants. L'àrea de cultura, la de promoció econòmica i la d'urbanisme van ser també organitzades en les primeres fases. Amb el temps, s'han anat incorporant altres àrees (Dona...) o s'han anat reformulant les originals ampliant els seus àmbits temàtics (Urbanisme, salut i medi ambient).

L'inici del procés no va anar acompanyat d'un diagnòstic participatiu comunitari doncs l'equip constituent tenia molt marcades les prioritats en les primeres intervencions. L'any 1998, però, es realitza un breu diagnòstic sintètic de la situació al barri i al 1999 es desenvolupen ja una sèrie de projectes d'intervenció.

- Centre d'esplai diari
- Pla d'acollida persones nouvingudes
- Promoció Econòmica
- Serveis de Proximitat
- Punt Òmnia

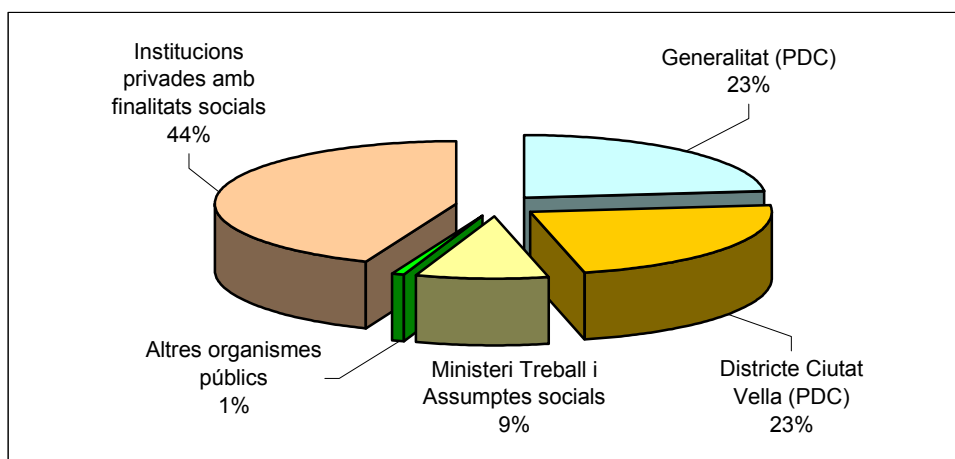
En el període 2000 – 2003 s'engeguen 6 nous projectes, després dels quals s'inicia un període en que no hi ha noves propostes fins a la darrera convocatòria aprovada en l'assemblea del febrer del 2007.

La figura del "tècnic comunitari" no està expressament definida en els estatuts del PICA. Si que es parla d'una "**secretaria tècnica**", les funcions de la qual han estat reformulades diversos cops al llarg de la trajectòria del pla integral i que, sovint, ha assumit tasques administratives a banda de les pròpiament dinamitzadores del pla.

El PICA disposa de tres **espais** cedits per l'Ajuntament, situats al Carrer Comerç, 42 (on s'ubiquen els serveis administratius i la secretaria tècnica del Pla Integral), Princesa, 51 i Ponts i Clerch, 4. La decisió sobre al utilització dels diferents espais disponibles en els tres locals es prenen en el marc d'una Comissió de Gestió d'Espais. Els locals, en especial el del Carrer Comerç, 42, presenta importants dèficits estructurals i de serveis que repercuteixen en la qualitat del treball que s'hi pot desenvolupar (interferències, soroll...) i en la seguretat (ha estat objecte d'intents de robatori en diverses ocasions). D'altra banda, la comissió de gestió d'espais no ha aconseguit la coordinació suficient per garantir un correcte ús dels espais comuns i l'atribució de responsabilitats a cadascun dels usuaris dels espais.

Pel que fa al **pressupost**, el PICA, en tant que Pla de Desenvolupament Comunitari, compta amb aportacions econòmiques derivades del seu partenariat amb l'Ajuntament (Districte de Ciutat Vella) i la Generalitat. Ambdues aportacions han de ser de la mateixa quantia, segons s'estipula en el programa marc dels PDC. A banda, el Pla Integral pot demanar subvencions a altres organismes públics segons l'adscripció temàtica dels projectes que es desenvolupen i també gestiona la consecució d'aportacions per part d'entitats privades amb finalitats socials (fundacions, obres socials de les caixes d'estalvi, etc.). Com es veu en el gràfic següent corresponent a la memòria de l'any 2005, la capacitat del Pla Integral per obtenir recursos propis és elevada ja que la dotació econòmica per part de la Generalitat i de l'Ajuntament no va arribar al 50% del total de fons gestionats, mentre que al global dels PDC de Barcelona l'aportació conjunta d'ambdues administracions assoleix el 80%.

Aportacions econòmiques al Pla Integral

Font: Generalitat de Catalunya. Memòria de Seguiment i control del PDC gener-desembre de 2005

1.2 OBJECTIUS DEL DIAGNÒSTIC

La finalitat del "Diagnòstic socioeconòmic i ambiental del Casc Antic" és la recerca d'una millor comprensió de la problemàtiques reals del barri, amb la intenció de millorar els projectes existents a aquesta realitat i orientar la creació de futures intervencions.

L'objectiu general és l'apreciació dels canvis existents des dels inicis de la trajectòria del Pla Integral fins a l'actualitat en els diferents àmbits de la vida quotidiana dels veïns i veïnes del Casc Antic.

Com s'ha dit en l'apartat anterior, en els inicis del Pla Integral com a PDC no es va realitzar un diagnòstic comunitari participatiu. El present diagnòstic no pretén suplir aquesta important eina de construcció comuna d'un projecte. En l'etapa d'avaluació i reflexió interna en que es troba el Pla Integral, després d'una llarga trajectòria en que s'ha avançat en el coneixement mutu del teixit associatiu i en que alguns dels projectes iniciats han pres ja cos d'una manera independent, s'ha volgut aportar una visió tècnica del territori construïda a partir d'una anàlisi de la informació existent, complementada, això, sí amb la visió aportada pel propi territori.

1.3 METODOLOGIA

Per a la realització del diagnòstic s'ha seguit una metodologia basada en el procés d'elaboració de les **Agendes 21** per a l'elaboració de plans d'acció cap a la sostenibilitat. L'Agenda 21 és un programa global d'acció, aprovat per la Conferència sobre Medi Ambient i Desenvolupament de les Nacions Unides celebrada a Rio de Janeiro l'any 1992 (Cimera de la Terra) i ratificat a Johannesburg al 2002.

L'Agenda 21 és el sistema o estratègia en que una comunitat d'àmbit local treballa en associació amb tots els sectors del territori per dissenyar i dur a terme els plans d'acció per a la sostenibilitat. La "sostenibilitat" o "desenvolupament sostenible" és aquell desenvolupament que es basa en els principis següents:

- **Qualitat de vida:** el benestar humà té unes dimensions socials, culturals, morals i espirituals, a més de les econòmiques.
- **Equitat:** la riquesa, les oportunitats i les responsabilitats s'han de compartir justament entre els diferents grups socials posant un especial èmfasi en les necessitats i els drets dels grups de risc.
- **Pensament holístic:** per resoldre un problema de sostenibilitat complex cal que tots els factors (ambientals, econòmics, socials...) s'integrin a la solució.
- **Respecte al medi ambient:** el grau de consum d'espai i recursos satisfà les necessitats del present sense comprometre la capacitat de les generacions futures de satisfer les seves pròpies necessitats.

El procés metodològic seguit s'esquematitza de la manera següent:

- Treball previ sobre estudis i dades existents (de l'administració, entitats participants a PICA, diagnòstic de l'any 1998, resultats de les enquestes elaborades com a treball previ a la contractació d'aquest diagnòstic...). D'aquest treball han sorgit les directrius que han regit les següents fases de treball.
 - Línies d'investigació preferents
 - Determinació de les fonts d'informació per a cada aspecte objecte d'estudi

En el recull i anàlisi d'informació s'ha considerat com a protagonistes principals les entitats integrants en el PICA i el propi Pla Integral, per això es va realitzar una primera trobada amb cadascuna de les Àrees de treball en les que està organitzat el PICA per explicar els objectius del treball i detectar la informació disponible per part de les entitats. Per tal de sistematitzar la recollida d'informació es va dissenyar una fitxa que va ser tramesa a totes les entitats integrants i/o participants en les àrees del PICA.

- Buidat sistemàtic de la informació estadística disponible així com d'informes públics oficials sobre els diferents àmbits temàtics del diagnòstic.
- Treball de camp, consistent en contactes amb actors socials i administratius del territori i assistència a diverses reunions de les àrees del PICA.
- Processament de les dades en treball de gabinet.
- Elaboració d'un diagnòstic per cadascuna de les àrees temàtiques bast en la informació obtinguda en les anteriors fases i analitzada en treball de gabinet. El resultat és un "**DIAGNÒSTIC PER ÀREES TEMÀTIQUES**" que pretén reflectir conclusions el més objectives possible basades en dades traçables.
- Elaboració de la **DIAGNOSI ESTRATÈGICA** que suma a les conclusions anteriors les aportacions rebudes a través de les diverses convocatòries de participació ciutadana i es basa en una anàlisi segons la metodologia DAFO, és a dir, detecció dels punts febles (Debilitats), els riscos o Amenaces, els punts forts (Fortaleses) i les Oportunitats o reptes.

D'aquesta anàlisi s'han de derivar els grans objectius estratègics per als quals caldrà definir també els agents implicats: el propi PICA, les entitats, els veïns i veïnes, els comerciants, les administracions, etc.

Els treballs de diagnosi es concreten en una sèrie de documents:

- **DOCUMENT I: DIAGNÒSTIC** (Diagnòstic per àmbits temàtics, diagnosi estratègica i recull de l'provés de participació).
- DOCUMENT II: ANNEX MEMÒRIA DESCRIPTIVA (Memòria on es recull tota la informació elaborada per a cadascun dels àmbits temàtics que integren el diagnòstic)
- DOCUMENT III: ANNEX RECULL DE DADES (Recopilació de les dades que han estat la base dels documents anteriors).

2 PLA DE PARTICIPACIÓ

2.1 OBJECTIUS DEL PROCÉS DE PARTICIPACIÓ

Les possibilitats de que el diagnòstic sigui una eina eficaç depèn en gran part del grau d'implicació de les entitats implicades i, a través d'elles, als veïns i veïnes del Casc Antic.

D'altra banda, l'opinió de les entitats i sectors, representats o no al PICA, que poden veure's directament afectats pels resultats del diagnòstic és de gran interès per a l'anàlisi i la formulació de conclusions i propostes.

Partint d'aquesta base, el **procés de participació** es planteja amb l'objectiu de recollir el màxim d'informació subjectiva sobre quina és la realitat social i ambiental del casc antic per contrastar-la amb les dades de la diagnosi prèvia, basada en la recopilació de la informació existent a nivell documental i estadístic.

Sota aquest objectiu general, el que es pretén és:

- Potenciar processos participatius en l'elaboració de la diagnosi ambiental i social del Casc Antic de Barcelona.
- Informar abastament sobre el procés d'elaboració de auditoria del barri i emfatitzar el resultat de la mateixa per tal de generar futures polítiques ambientals i socials al Casc Antic de Barcelona.
- Recopilar i analitzar els diferents discursos sobre la realitat ambiental i social del barri.
- Repensar el procés participatiu relacionat amb la formulació del Programa d'Actuació del Districte (PAD 2004-2007).

2.2 MODELS PARTICIPATIUS

Considerant les característiques dels grups amb el quals s'ha de treballar i l'existència del PICA com a ens impulsor del procés de diagnòstic i un dels principals receptors de les conclusions del mateix, es plantegen dos processos participatius paral·lels basats en dos models de reunió - taller:

- **Model A: CAIXA DE TENDÈNCIES I ACOTACIONS**, per a les entitats i associacions components del PICA.
- **Model B: GRUPS DE DISCUSSIÓ**, oberts a tothom, sessions de treball temàtiques per debatre temes concrets de l'àmbit social (educació, salut, cultura, convivència...); econòmic (oportunitats laborals, treball, comerç...) i territorial (espai públic, equipaments, habitatge, residus...).

Paral·lelament, aquests dos models es complementen amb:

- **Model C: ENTREVISTA SEMIESTRUCTURADA:** per les persones “de a peu” del barri. Persones que viuen en el mateix i que el coneixen en el seu tarannà diari. Complementaran les entrevistes ja realitzades amb persones representants d’entitats o associacions.

En l’Annex “Les Veus i Imatges del Casc Antic” es detallen les actuacions realitzades i les aportacions rebudes.

3 EL CASC ANTIC

3.1 EMMARCAMENT TERRITORIAL I CARACTERÍSTIQUES GENERALS

El Casc Antic pertany al districte de Ciutat Vella de la ciutat de Barcelona, juntament amb els barris del Raval, la Barceloneta i el Gòtic. Ciutat Vella ocupa una superfície de **449,43 hectàrees** que equivalen al 4,4% de la superfície de la ciutat, essent el segon districte menys extens després de Gràcia.

El Casc Antic constitueix el sector oriental del centre històric de Barcelona i el seu perímetre està definit per la Via Laietana, a l'oest; el Carrer de Trafalgar, al nord; el carrer Roger de Flor a l'est i el carrer del Doctor Aiguader al sud. Confronta, a l'oest amb el Gòtic i al sud amb la Barceloneta, del seu mateix districte; al nord amb la Dreta de l'Eixample, al nord-est amb el barri de l'Estació del Nord, ambdós del districte de l'Eixample i, a l'est, amb el Fort Pius del districte de Sant Martí.

El Casc Antic es correspon amb la zona estadística 2 de l'Ajuntament de Barcelona, anomenada "Parc", abraçant una superfície de **111,75 hectàrees**.

La població del Casc Antic era de **22.558 habitants** a 1 de gener de 2005¹ la qual cosa representa un 1,4% del total d'habitants de la ciutat i un 20,3% dels habitants del districte. Malgrat que la densitat de la població actual és molt menor de la que havia estat en èpoques passades (dècades dels cinquanta, seixanta i setanta del segle XX), la concentració de població als barris de Ciutat Vella segueix essent molt elevada en relació al conjunt de la ciutat. Segons les dades oficials, al Casc Antic hi viuen més de 20.000 habitants per km², tot i que aquesta dada no descriu de cap manera la realitat existent, tenint en compte que més d'un 40% de la superfície de l'àmbit que se situa al límit no és pròpiament teixit urbà (Parc de la Ciutadella i l'àrea no accessible de les línies fèrries de l'estació de França). Aquest fet provoca multiplicar pràcticament per dos la densitat mitja de població de l'àrea fins als 40.000 habitants/km², similar a la densitat del Raval, mentre que la mitjana de la ciutat de Barcelona és de 15.779 habitants/km².

¹ Departament d'Estadística. Ajuntament de Barcelona. Padró continu d'habitants.

Densitat de població

	Barcelona	Ciutat Vella	ZE1: Barceloneta	ZE2: Parc	ZE3: Gòtic	ZE4: Raval
Població a 1/1/05	1.593.075	111.290	15.428	22.558	26.982	46.322
Superfície (ha)	10.096,08	449,43	146,32	111,75	82,48	108,86
Densitat hab/km ²	15.779	24.763	10.544	20.187	32.712	42.551

Font: Departament d'Estadística. Ajuntament de Barcelona. Institut Municipal d'Informàtica. Sots-Direcció de Sistemes Gràfics i Cartografia. ZE = Zona estadística

La trama urbana del Casc Antic és hereva directa de l'antiga estructura medieval, caracteritzant-se per l'entramat de carrers estrets i tortuosos que deriva en una important densificació de la trama urbana.

Un alt percentatge del "sòl ocupat" respecte al "sòl lliure", defineix la compacitat que caracteritza el sector.

Això és una característica comuna a tot al districte; així, si en el global de la ciutat de Barcelona la longitud mitjana dels carrers és de 343 m i la superfície mitjana de les calçades de 2.890 m², a Ciutat Vella aquests valors són de 147 m i 367 m² respectivament. Aquesta densitat s'ha suavitzat en els darrers anys amb algunes operacions d'esponjament en el marc dels plans de reforma interior (PERI).

Densitat trama urbana

	m ² calçada / n° de carrers	m ² vorera / n° de carrers	m vorera / n° de carrers	Nombre de carrers
Barcelona	2.890,23	1.569,37	342,62	3812
Ciutat Vella	767,83	366,91	146,83	565

Elaboració pròpia a partir de Departament d'Estadística: Departament de Vialitat, Direcció de Serveis e Infraestructures Urbanes, Serveis Urbans i Medi Ambient, Institut Municipal d'Informàtica. Sots-Direcció de Sistemes Gràfics i Cartografia, Ajuntament de Barcelona.

Aquesta trama urbana confereix al barri el seu caràcter especial però també comporta desavantatges com la manca d'aireació i insolació, dificultats de neteja, sensació d'inseguretat, etc.

El territori administratiu del Casc Antic agrupa els antics barris de la Ribera, el Portal Nou, Santa Caterina, Santa Maria del Mar, Sant Pere, Sant Agustí i Bòria. Cadascun d'ells presenta algunes particularitats podent-se parlar, a grans trets, de tres barris separats pels carrers Princesa i l'eix Sant Pere més Baix - Rec Comtal:

- **Sant Pere**, entre el carrer Trafalgar i l'eix Sant Pere Més Baix – Rec Comtal, que s'estén pels terrenys de l'antic monestir medieval de Sant Pere de les Puel·les del qual només n'és testimoni actual l'església de Sant Pere. Ocupa una extensió de 14,4 ha i, administrativament, agrupa les zones de recerca estadística 13 a 14.

- **Santa Caterina**, entre l'anterior i el carrer Princesa, igual que en el cas de Sant Pere el seu origen està lligat a una antiga institució religiosa, el convent de Santa Caterina, les restes del qual es troben al subsòl de l'actual mercat. Comprèn també l'àrea dels jutjats i el Pg. de Lluís Companys entre l'Arc de Triomf i el P. de Pujades. Comprèn una superfície de 27,7 ha i es correspon a les zones de recerca 10, 11 i 12.
- **La Ribera**, barri presidit per Santa Maria del Mar i que inclou el territori del desaparegut barri actualment ocupat per la Ciutadella. Ocupa una extensió de gairebé 70 ha i es correspon amb les àrees de recerca estadística 6 a 9.

Conjuntament, els barris de Santa Caterina i de Sant Pere representen un 38% de la superfície del Casc Antic però concentra un 72% de la població. La densitat de població assoleix els 65.000 hab/km² a la zona de Sant Pere i voltants del mercat de Santa Caterina. La presència del Parc de la Ciutadella atorga a l'àmbit de la Ribera una densitat mitjana molt menor; l'àrea més densament poblada en aquest àmbit és la dels entorns de Santa Maria del Mar amb uns 41.000 habitants per km².

El districte de Ciutat Vella té 37,2 hectàrees de parcs urbans, el 6,8 % de la superfície de parcs urbans de la ciutat. D'aquestes, més del 80% corresponen a l'esmentat Parc de la Ciutadella que, amb 31 hectàrees, és el parc urbà més gran de la ciutat. Això dona al barri de Casc Antic una dotació de 14 m² de parc urbà per habitant.

Aquest territori abraça alguns dels equipaments culturals més importants de Barcelona, com el Museu Picasso i el Palau de la Música, a més d'altres elements del patrimoni arquitectònic. El barri de la Ribera s'ha convertit, a més, en una de les zones d'oci més importants de la ciutat, concentrant principalment activitats de restauració. Tot això junt amb la seva condició de centralitat, fa del barri del Casc Antic un punt d'atracció tant pels mateixos barcelonins com per la població visitant la qual cosa es tradueix en múltiples pressions sobre el territori (comercials, turístiques, lúdiques, immobiliàries, etc.).

3.2 BREU HISTÒRIA I EVOLUCIÓ EN EL CONTEXT DE LA CIUTAT

La part de la Barcelona vella coneguda sota la denominació de Casc Antic¹ atén la necessitat administrativa d'agrupar tota una sèrie de barris d'estructura medieval: Sant Pere, Santa Caterina, Sant Agustí... noms tots relacionats amb les grans institucions religioses que hi havia a la zona, de les quals només n'és testimoni actual l'església de Sant Pere de les Puel·les.

¹ Abreujament de l'expressió "sector oriental del Casc Antic"; anomenada "Parc" en la divisió estadística de la ciutat i "Sant Pere, Santa Caterina i la Ribera" en la recentment aprovada Barcelona dels barris.

Al sud trobem el barri de la Ribera, presidit per la basílica de Santa Maria del Mar, centre de la vida noble de la ciutat dels segles XIII al XVII.

L'origen dels barris de Santa Maria i Sant Pere es remunta als segles X-XI quan, fora de les muralles de Barcelona, s'originaren alguns nuclis de poblament al llarg dels camins que sortien de la ciutat: al llarg del camí del mar, el traçat del qual s'ha conservat en l'actual carrer de l'Argenteria s'arreglaven algunes cases de pescadors al voltant de la parròquia de Santa Maria de les Arenes constituint la Vilanova de la Mar; al camí de Roma (actualment l'eix Bòria – Corders – Carders) passava per l'antic vilar de Sant Pere i donà lloc al barri de la Bòria de Sant Cugat. Aquí, l'existència del Rec Comtal i altres sèquies havia propiciat la implantació dels blanquejadors i tints i, més endavant del tèxtil en general com ho recorden els noms dels carrers d'aquesta zona.

Tots aquests barris van quedar encerclats per la nova muralla que va aixecar Jaume I al segle XIII. Llavors, per comunicar el barri de la Bòria, que havia esdevingut un important nucli comercial, amb Vilanova de la Mar o de la Ribera, es traçà el carrer de Montcada, una via més ample i recta que les de la ciutat antiga. Aquest carrer es convertí en el centre de la nova ciutat i el barri en el centre econòmic i comercial en l'apogeu de l'expansió marítima de Catalunya al llarg dels segles XIV a XVI. Els artesans ocupaven carrers sencers instal·lats en grups o gremis (Assaonadors, Vidreria, Argenteria, etc.) i es construeix la basílica de Santa Maria del Mar.

Durant el mateix segle XIII es va començar a edificar també la zona situada a llevant del rec Comtal a l'empara dels convents de Sant Agustí, Santa Clara, Santa Eulàlia del Camp... que amb el temps va rebre el nom de barri de la Ribera. No es va integrar al nucli de la ciutat emmurallada fins a la segona ampliació, en la segona meitat del segle XV.

El desplaçament de les grans rutes comercials del Mediterrani a l'Atlàntic que va portar a la decadència de Barcelona es va notar especialment en aquesta zona de la ciutat que va patir també la destrucció de gran part del barri de la Ribera per bastir la Ciutadella militar en el mandat de Felip V (segle XVIII). Quan, més endavant, va ser obert el comerç de la ciutat amb Amèrica, l'accés al port es va desplaçar cap a l'oest: el carrer Ample i l'església de la Mercè van substituir el carrer Montcada i l'església de Santa Maria, respectivament, en el seu paper de centre de l'opulència barcelonina.

Els barris es van degradant alhora que la pressió demogràfica en una ciutat encara encerclada dins les seves muralles porta a un increment brutal de l'edificabilitat amb una substitució de l'edificació: els allotjaments menestrals es converteixen en pisos horitzontals amb ocupació de tota la parcel·la i desaparició dels horts i patis, increment en alçada dels edificis, reuntes per sobre els carrers, etc.

Les grans reformes urbanístiques que es realitzen a Barcelona després de l'enderrocament de les muralles afecten de forma important el tram urbà medieval del casc antic i configuren l'estructura actual del barri: l'obertura del carrer Princesa el 1853, la construcció del mercat de Santa Caterina

l'any 1847, la urbanització del Parc de la Ciutadella amb motiu de l'Exposició Universal, la construcció del Mercat del Born (1874-1875) i l'obertura de la Via Laietana al 1909. Aquesta darrera operació afectà totalment o parcial 412 carrers i 3.671 edificis de la ciutat antiga, inclosos alguns casalots gòtics.

En aquest període de temps, la població benestant abandona definitivament el barri ja que la nova ciutat es construeix a l'Eixample. La presència institucional marca de forma definitiva el diferent desenvolupament del nucli antic a una banda i l'altre d'aquesta via, portant a l'impuls de la imatge del Barri Gòtic a un cantó i a l'abandonament i la decadència de l'altre cantó amagat darrera dels edificis pantalla construïts al llarg de la Via Laietana.

La bonança econòmica es manté al barri de Sant Pere amb l'impuls de la industrialització del segle XIX que arrelà en aquest barri dedicat al tèxtil des d'antic i el Mercat del Born manté l'activitat comercial fins el seu tancament l'any 1971. Igualment, al llarg del segle XX els grans industrials deixen de viure al barri tot i que es mantenen les seues comercials de les seves empreses.

La dinàmica de la ciutat, amb un impuls de creixement molt important en els extraradis i amb una nova centralitat al voltant de la Pl. Catalunya i els eixos comercials de l'Eixample porten a l'abandonament i deteriorament del barri. Paral·lelament, el barri s'ha convertit en un lloc de concentració d'immigrants de baix poder adquisitiu que viuen en pensions, rellogats o en habitatges convertits en vivendes improvisades. Si les onades immigratòries dels anys 60 i 70 del segle XX són espanyoles, a mitjans dels 90 comença a ser substituïda per fluxos procedents de llatinoamèrica, Marroc... amb irregular situació administrativa.

La degradació arriba al seu moment culminant en la dècada dels 80 del segle XX un cop s'ha produït l'èxode de la població amb capacitat econòmica per assumir el canvi. D'aquesta època daten mobilitzacions veïnals com la que es va oposar al Pla comarcal que confirmava noves operacions d'esponjament i la campanya "Aquí hi ha gana" que, a banda de recopilar aliments per atendre situacions de necessitat, pretenia cridar l'atenció sobre les bosses de pobresa existents en una ciutat que havia rebut ja la nominació olímpica.

És en aquest context que s'inicia el procés de reforma amb l'aprovació del Pla Especial de Reforma Interior (PERI) al 1983 i la declaració d'Àrea de Rehabilitació Integrada (ARI) al 1986. Aquests instruments persegueixen, més enllà de la mera transformació urbanística, la injecció de nova vitalitat i la recuperació del seu paper de centre natural de la ciutat. Les diverses actuacions realitzades en els darrers vint anys han obert les bases per invertir el procés de degradació i el barri ha recuperat el seu potencial d'atracció comercial, d'oci i lleure si bé no de forma uniforme en totes les seves àrees.

Aquest procés de revitalització, amb noves realitats socials com són els nous fluxos migratoris, plantegen nous reptes a l'hora de conjuminar els interessos dels residents i els diversos agents econòmics i socials.

4 DIAGNÒSTIC PER ÀMBITS TEMÀTICS

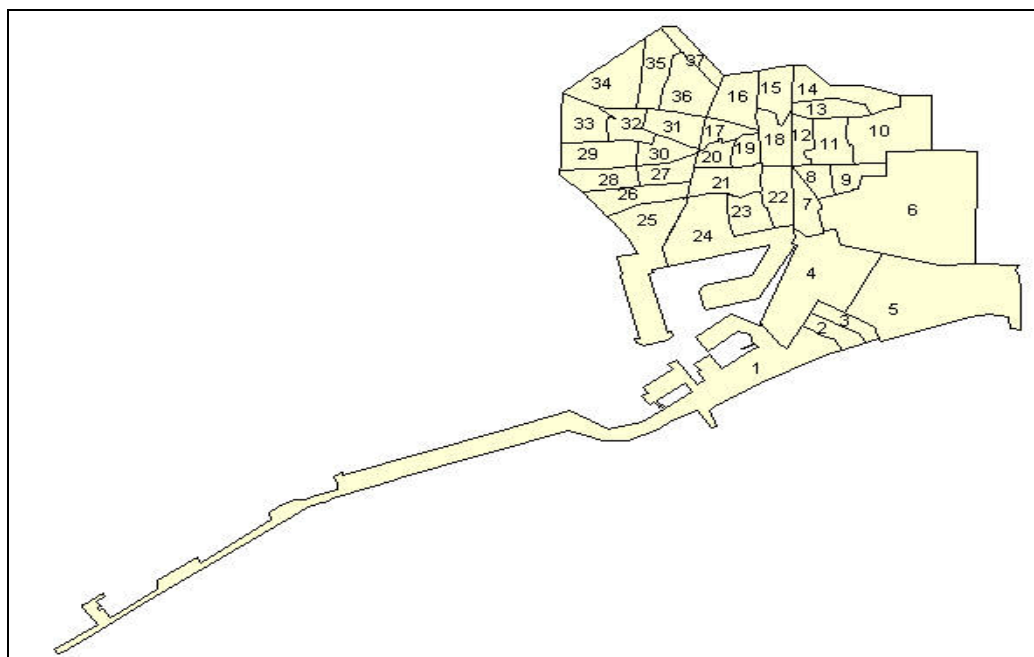
4.1 CONSIDERACIONS INICIALS

4.1.1 La divisió territorial

La divisió administrativa territorial de l'Ajuntament de Barcelona es basa en els districtes municipals. Ara bé, a nivell estadístic es defineixen unes àrees més petites anomenades **zones estadístiques** i que es corresponen a grans trets amb el concepte de "barri". El Casc Antic es correspon amb la zona estadística núm 2, anomenada "Parc" en les bases de dades d'estadístiques municipals.

Per a algunes dades, encara és possible un nivell d'agrupació menor: les anomenades **zones de recerca petita** que subdivideixen les zones estadístiques en unitats territorials més petites delimitades per vials. Les zones de recerca que fan referència al Casc Antic són les numerades del 6 al 14 i la delimitació aproximada és la següent:

Denominació de la zona de recerca petita	Principals carrers/places inclosos en la delimitació
6: Ciutadella - Born	Dr. Aiguader, Facultat de Nàutica, Pla de Palau, Espaseria, Sta. Maria, Pg. Del Born, Pl. Comercial, Comerç, Fusina, Pg. de Picasso, Pg. de Pujades, Wellington.
7: Llotja de mar	Pas Sota Muralla, Via Laietana, Pl. de l'Àngel, Argenteria, Pl. Sta. Maria, Espaseria, Consulat de Mar, Pla de Palau.
8: Santa Maria del Mar	Sta. Maria, Pg. del Born, Pl. de Sta. Maria, Argenteria, Princesa, Montcada.
9: Museu Picasso	Pg. del Born, Montcada, Princesa, Pg. de Picasso, Fusina, Comerç, Pl. Comercial
10: Casc Antic - Jutjats	Princesa, Pg. Picasso, Pujades, Blanqueria, Carders, Jaume Giralt, Sant Pere Més Baix, Rec Comtal, Passeig Lluís Companys, Av. De Vilanova, Roger
11: Mercat de Santa Caterina	Princesa, Pou de La Cadena, Pl. de La Llana, Mercaders, Arc De Sant Silvestre, Pl. Santa Caterina, Freixures, Sant Pere Més Baix
12: Av. Francesc Cambó	Princesa, Via Laietana, Sant Pere Més Baix, Freixures, Pl. Sta. Caterina, Arc De Sant Silvestre, Mercaders, Pl. De La Llana, Peu De La Cadena
13: Sant Pere	Sant Pere Més Baix, Via Laietana, Sant Pere Més Alt, Pl. Sant Pere, Basses Sant Pere
14: Palau de la Música	Basses Sant Pere, Pl. Sant Pere, Sant Pere Més Alt, Via Laietana, Pl. Urquinaona, Trafalgar, Pg. Lluís Companys, Rec Comtal

Font: Ajuntament de Barcelona, delimitació de les zones de recerca petita al districte de Ciutat Vella

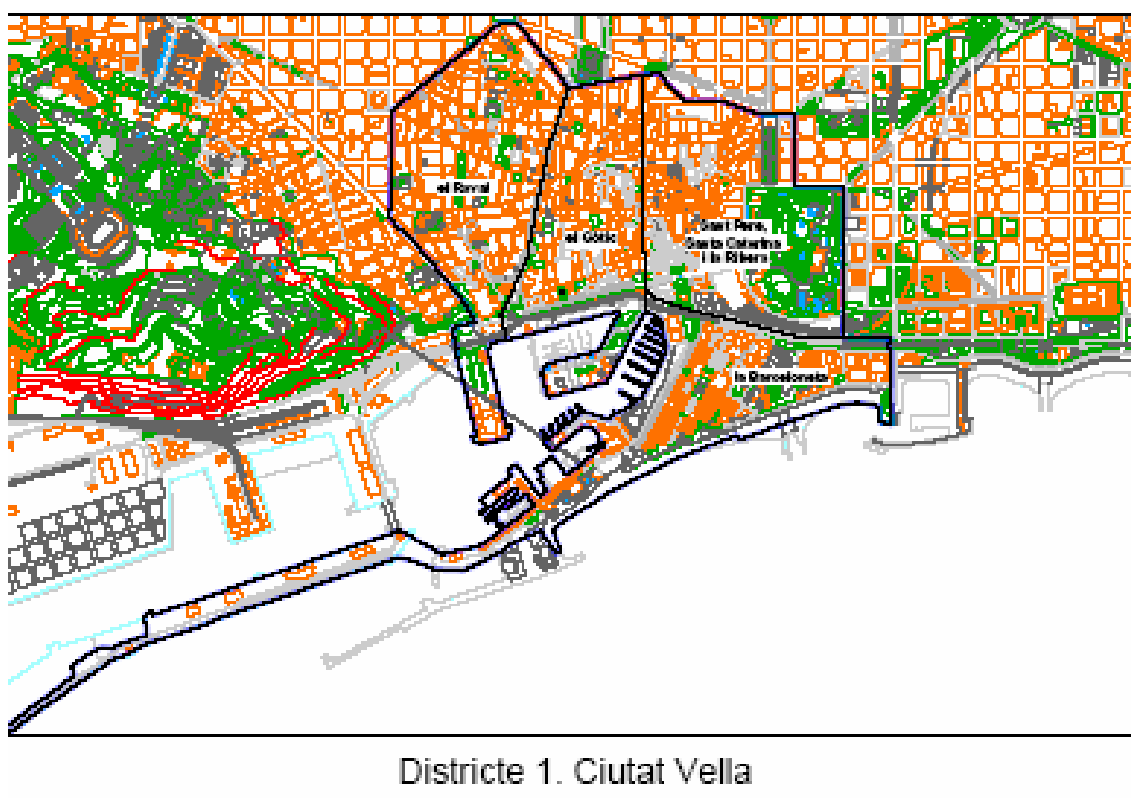
En aquest treball s'ha utilitzat el concepte de "barri" atenen a una divisió basada en els diferents territoris històrics que formen part del Casc Antic, més o menys reconeguts en la bibliografia consultada i en la identitat col·lectiva local: Sant Pere, Santa Caterina i Ribera - Born. Aquesta divisió es fonamenta també en que, per moltes de les dades analitzades, es reflecteix una realitat diferent per cadascun d'aquestes territoris o **barris**. Per garantir la coherència amb les dades estadístiques utilitzades per treballar els diferents àmbits temàtics, s'ha definit el límit d'aquests barris segons les divisions estadístiques explicades anteriorment. L'agrupació realitzada ha estat la següent:

Barris del casc antic	Zones de recerca petita
RIBERA - BORN	6: Ciutadella - Born
	7: Llotja de mar
	8: Santa Maria del Mar
	9: Museu Picasso
SANTA CATERINA	10: Casca Antic - Jutjats
	11: Mercat de Santa Caterina
	12: Av. Francesc Cambó
SANT PERE	13: Sant Pere
	14: Palau de la Música

Al desembre passat es va aprovar el projecte "La Barcelona dels barris" que subdivideix la ciutat en 73 barris que han de servei de base per a la

planificació dels equipaments. La descentralització administrativa continua basant-se en el districte.

Amb la Barcelona dels barris Ciutat Vella manté l'actual divisió en quatre zones estadístiques o "barris" segons aquest projecte que no veuen modificats els seus límits. El Casc Antic, però, passa a denominar-se "Sant Pere, Santa Caterina i la Ribera". Per raons de temporalitat, aquest document no s'ha adaptat a aquesta terminologia i el terme "barri" continua aplicant-se aquí als diferents territoris històrics que configuren l'àmbit del treball.

Font: Ajuntament de Barcelona. La Barcelona dels barris al districte de Ciutat Vella

4.1.2 El planejament vigent

El Pla Especial de Reforma Interior (PERI) del Sector Oriental del Centre Històric, que engloba els barris de Ribera, Santa Caterina i Sant Pere, és el planejament vigent aprovat inicialment pel plenari municipal el 27 de març de 1983.

Els PERI han estat els instruments urbanístics fonamentals per desenvolupar la reforma de Ciutat Vella. Es van posar en marxa com a desenvolupament del Pla General Metropolità en vigor des de 1976.

L'àmbit total del PERI del Sector Oriental s'emmarca per Via Laietana, Av. Marquès de l'Argentera, Pg. Picasso, Pg. Lluís Companys, C. Trafalgar i C. Ortigosa, i suposa un total de 52,3 Ha (522.696 m² exactament). En

conseqüència, la delimitació pel que fa a aquest instrument d'ordenació urbana no coincideix exactament amb la del territori administratiu objecte d'aquest treball.

	
Àmbit de la present Diagnosi (112 ha)	Àmbit PERI Sector Oriental (52,3 ha)

4.2 ÀMBIT ECONÒMIC

4.2.1 Perfil econòmic de la població

Alguns indicadors de nivell de renda del Casc Antic estan per sobre de la mitjana del districte de Ciutat Vella, tot i que les diferències internes són molt notables

Prenent com a 100 la mitjana de l'índex de capacitat econòmica familiar (ICEF) de la ciutat de Barcelona, Ciutat Vella se situaria a la cua dels districtes amb un valor aproximat de 65, mentre que la mitjana del Casc Antic seria d'uns 70. L'evolució dels indicadors ha estat netament positiva en els darrers 20 anys, en que la situació socioeconòmica va portar a protagonitzar campanyes emblemàtiques per la seva repercussió en el conjunt de la ciutat. Tanmateix, l'evolució no ha estat uniforme, trobant-se condicions molt diferents entre les diferents zones del Casc Antic. Tornant a l'ICEF, els valors anirien des dels prop de 100 a la zona del Palau de la Música fins als poc més de 60 de la del Mercat de Santa Caterina.

Això es correspon amb la percepció, detectada durant el procés de participació del Diagnòstic, de la convivència de dos móns, un d'elevat poder adquisitiu i un proper a les condicions de pobresa. Aquesta percepció sovint es tradueix en la delimitació d'una "frontera" –simbolitzada pel carrer Princesa– que separaria dues realitats socioeconòmiques, la dels sectors de Sant Pere i Santa Caterina per una banda i de la Ribera-Born per l'altra.

4.2.2 Població activa i mercat de treball

Tant els percentatges de població activa com les taxes d'activitat i ocupació són també lleugerament superiors a la mitjana de Ciutat Vella, encara que el percentatge de persones realment ocupades és lleugerament inferior al del conjunt de Barcelona

Més de la meitat de la població del Casc Antic està en disposició efectiva de treballar, mentre que al conjunt de Ciutat Vella i fins i tot de Barcelona no arriba al 50%. Aquesta població realment activa suposa gairebé el 60% dels que estarien en edat de treballar, proporció superior tant a la mitjana del districte (53%) com de la ciutat (55%).

El percentatge de persones amb una ocupació real és del 88%, enfront del 86% del conjunt de Ciutat Vella però per sota del gairebé 90% del conjunt de la ciutat de Barcelona. La taxa d'atur del Casc Antic, que no arriba al 12%, és pràcticament igual en homes i en dones, mentre que al conjunt de Barcelona l'atur femení és gairebé un 3% més elevat.

Malgrat les relativament elevades taxes d'activitat i d'ocupació alguns col·lectius tenen dificultats per accedir al mercat de treball

Es detecta que hi ha persones i col·lectius amb dificultats d'inserció en el mercat de treball (joves,...), dificultats sovint vinculades amb uns nivells de formació que no resulten suficients per a les exigències del mercat.

En aquest sentit és interessant l'experiència del projecte Xarxa Laboral del Casc Antic, dut a terme amb la participació de totes les entitats de formació i inserció del barri, cercant la col·laboració dels principals agents socials i econòmics i, especialment, el sector del comerç. Es troben a faltar, però, altres mecanismes que facin compatible la formació amb la inserció laboral.

La proporció d'empresaris autònoms és una mica més elevada que al conjunt de Ciutat Vella i que la mitjana de Barcelona

Tot i que al Casc Antic la majoria dels ocupats són assalariats (la suma dels treballadors fixos i eventuais suposen un 85% del total dels ocupats), el nombre d'empresaris és superior proporcionalment al del districte i fins i tot a la mitjana de Barcelona.

Els empresaris representen gairebé el 15% de les persones del Casc Antic que treballen. Els empresaris sense personal contractat representen un 11%, lleugerament per sobre de la mitjana del districte (10%) i de la ciutat (9%).

El percentatge de tècnics i professionals científics i intel·lectuals del Casc Antic supera el global del districte

Per professions, a tot Ciutat Vella predominen els treballadors dels serveis i del comerç: el percentatge de població ocupada del Casc Antic i de tot el districte de Ciutat Vella que són treballadors dels serveis i venedors de comerç supera el 20%, mentre que al conjunt de la ciutat predominen els tècnics i professionals.

D'aquests tècnics i professionals, els científics i intel·lectuals suposen un 20% al conjunt de Barcelona, mentre que amb prou feines superen el 10% al global de Ciutat Vella. En canvi al Casc Antic arriben al 16%, superant fins i tot al percentatge de treballadors no qualificats.

4.2.3 Activitats econòmiques

Tot i que manté, comparant amb el global de Barcelona, una forta especialització comercial, el comerç del Casc Antic ha sofert una davallada en benefici dels serveis i dels professionals

El conjunt dels diferents establiments de serveis suposen gairebé un 40% del total dels establiments del sector terciari, amb un predomini dels dedicats a l'hosteleria i les activitats immobiliàries i de serveis a les empreses. Tanmateix el comerç al detall, que va patir una pèrdua general d'establiments a la dècada dels 90, continua ocupant el primer lloc amb més d'un terç dels establiments del sector terciari, mentre que el comerç a l'engròs, que també va patir una davallada, juga encara un paper molt important, sobretot a Sant Pere.

L'heterogeneïtat del Casc Antic es posa també de manifest en una certa especialització per zones: comerç minorista a Santa Caterina, comerç a l'engròs a Sant Pere i serveis a la Ribera.

Després de la crisi dels anys noranta s'observa una nova etapa de recuperació del comerç al Casc Antic

La tendència en els darrers anys mostra un creixement del nombre d'establiments, encara que no de forma homogènia en els diferents sectors i zones.

Per una banda, s'ha mantingut la forta tendència ascendent de la Ribera, que ha acabat superant Santa Caterina en nombre d'establiments, mentre que el pes relatiu de Sant Pere anava disminuint.

La progressiva concentració de l'activitat comercial a la zona de la Ribera-Born s'ha de compensar amb un esforç de dinamització en altres zones del Casc Antic

Encara que suposen encara més d'una quarta part dels establiments, les botigues d'alimentació han perdut pes enfront d'altres sectors (roba i calçat, articles de la llar,...), especialment en zones com la Ribera. A Santa Caterina, tot i mantenir-se la mateixa tònica, hi va haver una davallada general del nombre de comerços fins a l'any 2005 –en què s'inaugura el Nou Mercat-, mentre que a Sant Pere s'anaven incrementant.

Tot i així, es manté i s'agreuja la diferència entre els diferents sectors, amb un creixement sostingut a la Ribera-Born i la pràctica desaparició del teixit comercial en algunes zones de Santa Caterina i, sobretot, de Sant Pere per diverses causes (manca de relleu generacional, lloguers elevats dels locals,...). Des del Districte de Ciutat Vella i amb la participació del teixit associatiu comercial es posarà properament en marxa un programa d'adquisició i posada en lloguer de locals comercials amb l'objectiu de diversificar l'oferta, mantenir el comerç de proximitat i dinamitzar socialment i econòmicament els barris.

En el cas del comerç a l'engròs es manté el pes destacat del sector del tèxtil i calçat, especialment a la zona de Sant Pere

Tot i haver perdut pes relatiu enfront d'altres sectors, tres quartes parts dels establiments es dediquen encara al tèxtil, calçat i pell. El comerç majorista, sobretot el d'aquest sector, es concentra a Sant Pere i, en menor mesura, a Santa Caterina, aquí amb una certa especialització en electrodomèstics i electrònica.

En els darrers anys les activitats immobiliàries i de serveis a les empreses han arribat a superar les del ram de l'hosteleria

S'ha mantingut el creixement en aquests sectors que s'havia iniciat en la dècada passada. Tot i el fort impuls del sector immobiliari i de serveis a les empreses, els establiments d'hosteleria continuen encara sent majoritaris a la Ribera-Born i Santa Caterina.

Els estudis més recents sobre la incidència del comerç impulsat per persones d'origen estranger al districte de Ciutat Vella en donen una visió globalment positiva

Les dades analitzades en aquests estudis mostren que, lluny dels tòpics i prejudicis, l'anomenat "comerç ètnic" sembla afavorir la revitalització del comerç al Casc Antic. Així, contràriament a la creença que aquest tipus d'activitat provoqui una degradació dels barris i perjudiqui el comerç tradicional, s'observa com afavoreix la reobertura de locals que portaven temps tancats, revitalitza l'activitat econòmica i la vida d'alguns carrers ajudant a disminuir la sensació d'inseguretat ciutadana.

Resten encara alguns aspectes que afavoreixen una percepció negativa d'aquest comerç: possibles incompliments de la normativa, baixa participació dels comerciants estrangers en les associacions del Casc Antic, etc. En aquest sentit associacions comercials i entitats territorials del Raval i Casc Antic (FECCA, Eix Comercial del Raval, Fundació Tot Raval i PICA) han engegat un Programa per l'assessorament, formació i inclusió en el teixit associatiu dels comerciants d'origen immigrant.

El model que s'està desenvolupant en bona part del Casc Antic contrasta amb el d'altres parts del districte considerats a priori més exitosos

És el cas de l'eix comercial Barna Centre, on la concentració d'activitat comercials i de lleure ha expulsat residents del barri, afectant greument el comerç de proximitat; o dins del nostre àmbit d'estudi el mateix Born, que ha experimentat un procés de "gentrificació" amb la substitució dels residents habituals per població més jove i de nivell adquisitiu superior i la implantació d'establiments similars als de Barna Centre, però on els locals de lleure generen molèsties als veïns i s'ha desplaçat el comerç tradicional.

El Casc Antic té elements que permeten impulsar un model amb una visió del comerç com a instrument de cohesió social, optant pel desenvolupament d'un mix comercial divers partint de la realitat actual (artesanía, "comerç ètnic", comerç tradicional,...) en un entorn atractiu i cèntric que el diferencia de la resta de la ciutat, però sense arribar a ser elitista. Una mostra d'aquesta especificitat del comerç del Casc Antic, en concret pel que fa a la persistència del comerç tradicional, seria l'existència d'un bon nombre d'establiments –gairebé una quarta part del total segons alguns estudis– que es podrien considerar com a històrics (anteriors a 1960).

Malgrat la imatge més atractiva de l'oferta comercial i de serveis de la Ribera-Born, la fidelitat dels clients potencials és clarament inferior a les altres zones del Casc Antic

Tot i l'envelliment i una certa inseguretat en la imatge que dona l'oferta comercial de Santa Caterina i Sant Pere, els clients potencials d'aquestes zones opten majoritàriament per comprar dins del barri –amb l'excepció d'alguns productes especialitzats: mobles, electrodomèstics, llibres, regals,... En canvi, malgrat que l'afluència de vianants hi és clarament superior, més de la meitat dels residents a la Ribera van a comprar a fora.

El Casc Antic ha recuperat part de la seva centralitat mitjançant l'impuls d'una oferta cultural potent articulada al voltant d'uns elements molt concrets que no arriba a cuallar en la vida del barri

El Palau de la Música i el Museu Picasso o el recentment remodelat Mercat de Santa Caterina constitueixen potents recursos turístics en el marc d'una ciutat que s'ha consolidat com un destí preferent a nivell mundial.

Tanmateix, els circuits turístics associats a aquests elements es mantenen com a circuits paral·lels a la vida del barri i, alhora que l'oferta d'oci nocturn, són viscuts sovint com una molèstia per les implicacions que comporta en quan a pressió sobre el territori: esforç de neteja, atracció per a determinades activitats delictives, etc.

4.3 ÀMBIT SOCIAL

4.3.1 Població

A partir de l'any 2001 es trenca la tendència a la davallada de la població iniciada a la dècada dels 70 del segle XX

Des de l'any 2001 l'evolució de la població a nivell de la ciutat de Barcelona, districte de Ciutat Vella i territori del Casc Antic, presenta una tendència d'augment. Entre els anys 1998 i 2005 la mitjana de creixement del Casc Antic ha estat del 13%, inferior a la del districte (25%) però superior a la de la ciutat (6%). El major creixement a Ciutat Vella i al Casc Antic es produeix en el període dels anys 2000 – 2002 i aquest fet pot relacionar-se amb els processos de regularització de persones d'origen estranger.

Actualment (dada a 30/06/2006), la població empadronada al Casc Antic és de 23.712 persones, havent-se recuperat els valors de població de l'any 1986 i el pes específic en el conjunt de la ciutat. No s'han recuperat però els valors del 1970 en que Ciutat Vella concentrava el 10% de la població de Barcelona.

L'augment de la població és present a tots els barris que conformen el conjunt del Casc Antic, tot i que existeixen algunes diferències

El 75% dels nous habitants empadronats al Casc Antic en el període 1998-2005 es concentren a les zones de Sant Pere, Palau de la Música i Mercat de Santa Caterina. La zona propera al mercat és la que ha tingut un creixement quantitativament més important en aquest període. Tot i això, la zona del Palau de la Música és la que més ha incrementat la població empadronada en termes relatius, amb un increment del 58,5%.

El conjunt de les zones integrades en el barri de la Ribera-Born han tingut una dinàmica demogràfica més moderada i la recuperació demogràfica és més tardana que en els altres barris. Tanmateix les dades de l'any 2006 registren un increment anual en aquesta zona superior a la d'any anteriors.

La densitat de població elevada és una característica comuna dels barris que conformen el Casc Antic

A excepció de la zona de la Ribera-Born, dins la qual es comptabilitza el Parc de la Ciutadella, la densitat de població al Casc Antic supera els 24.000 hab/km². El barri de Santa Caterina és el que compta amb un major nombre de persones empadronades; un total de 10.655 que suposen el 45% respecte la població total del Casc Antic i, alhora, és on la densitat de població és major (53.505 hab/km²) en termes globals. Per zones, destaquen per la seva alta densitat Sant Pere (68.019 hab/ km²) i l'entorn del mercat (64.472 hab/km²).

La població del Casc Antic mostra una clara tendència al rejuveniment i l'any 2005 deixa de tenir una proporció de gent gran més elevada que la ciutat de Barcelona

La piràmide de població al Casc Antic mostra una concentració important en la franja dels 25 a 34 anys. D'altra banda, la població empadronada major de 65 anys al Casc Antic és actualment (padró a 30/06/2006) de 4.360 persones, dada que suposa un 18,4% del total de la població del territori, mentre que al global de la ciutat representa el 20,5%. A Barcelona aquest percentatge s'ha mantingut estable des del 1996, mentre que al Casc Antic i a tot el districte de Ciutat Vella, ha anat disminuint; des del 28% de la població que representava l'any 1996.

Aquesta disminució de persones majors de 65 anys també es manifesta en termes absoluts, ja que al 1996 hi havia un total de 5.577 persones majors de 65 anys empadronades. Fruit d'això, l'edat mitjana de la població al Casc Antic actualment és de 41 anys, mentre que la mitjana de la ciutat és de 44 anys.

Tot i aquesta tendència de rejuveniment, en l'actualitat el Casc Antic encara presenta uns índex d'envelliment superiors als de Barcelona, tot i que amb una clara tendència a la baixa

La població infantil al Casc Antic (0 – 14 anys) representa només un 9,21% de la població total. Així, malgrat que el nombre de persones grans hagi disminuït, l'índex d'envelliment continua sent alt: per cada 100 infants hi ha 203 persones majors de 65 anys. Aquest índex a la ciutat de Barcelona és del 177%. Tanmateix, malgrat que al global de la ciutat l'índex s'ha mantingut amb poques variacions, al Casc Antic i durant els darrers 10 anys ha disminuït de manera important.

Les zones que en els darrers anys han tingut un major dinamisme demogràfic (Sant Pere, Mercat de Santa Caterina, Palau de la Música), són les que presenten índex d'envelliment més baixos, junt amb Santa Maria del Mar. En canvi, la zona de Francesc Cambó és la que presenta un perfil de població més envellida, amb més de 3 persones grans per cada infant.

El 36% de la població del Casc Antic ha nascut a Barcelona i aquest percentatge és similar al de les persones d'origen estranger

Segons les dades d'empadronament, el 42% de la població del Casc Antic ha nascut a Catalunya - majoritàriament a la pròpia ciutat de Barcelona, un 19% a la resta de l'Estat Espanyol i el 39% restant són persones d'origen estranger.

La proporció de població nascuda a Catalunya és superior a la mitjana del districte, on representa el 36% i en canvi, gairebé la meitat han nascut a l'estranger. Al Casc Antic, amb un pes del 20% de la població total del districte, hi viu una quarta part de la població nascuda a Catalunya i un 16% de la població d'origen estranger de tot Ciutat Vella.

La població nascuda a Catalunya es concentra majoritàriament a les zones menys poblades del Casc Antic

Les dades analitzades mostren una correlació entre la densitat de població i l'origen de la mateixa. Les zones de Llotja de Mar, Santa Maria del Mar i Avinguda Francesc Cambó, amb una població en la franja dels 1.000 a 1.500 habitants, presenten un major percentatge de persones nascudes a Catalunya i és superior a la mitjana de les zones més poblades del Casc Antic. A més, es tracta d'algunes de les zones amb menys densitat de població i en el cas de Francesc Cambó, amb una major proporció de gent gran. Les dues zones amb major densitat de població del barri, Mercat de Santa Caterina i Sant Pere, són les que presenten una major proporció de població estrangera. Una conclusió en aquest sentit, és que la densitat no és sinònim de població estable sinó de fluxos migratoris més intensos.

Malgrat que el pes de les persones de nacionalitat estrangera continua sent més important que en el global de la ciutat, en els darrers anys s'observen canvis en aquesta tendència

L'any 2001, el districte de Ciutat Vella concentrava el 21% de les persones de nacionalitat estrangera que hi havia a la ciutat i, segons les darreres dades, aquesta contribució hauria baixat fins al 16% fruit d'un repartiment dels fluxos migratoris en altres zones de la ciutat. Així, en els darrers 5 anys, Barcelona ha registrat unes taxes de creixement de la població estrangera, superiors a les de Ciutat Vella. En ambdós àmbits territorials, les majors taxes d'increment es van produir en el període 2001-2003.

Tanmateix, la proporció de població de nacionalitat estrangera al districte (39%) continua essent molt més elevada que en el global de la ciutat (16%). Al Casc Antic, el 35% de les persones empadronades són de nacionalitat estrangera, col·lectiu que representa el 3,2% del total de les persones de nacionalitat estrangeres empadronades al conjunt de la ciutat.

El Casc Antic té un major pes relatiu de persones estrangeres procedents de la resta de la Unió Europea i d'Amèrica Central que el conjunt de Ciutat Vella

Si s'analitza l'origen per grans regions geogràfiques, de les persones de nacionalitat estrangera que resideixen al Casc Antic, s'observa que els procedents d'altres països de la Unió Europea constitueixen el 21% del total, mentre que en l'àmbit del districte només representen el 14%. Igualment, hi ha una major presència proporcional de centreamericans (10%) respecte el global del districte.

En canvi, les persones originàries de l'Àsia central que, amb un 20%, és la segona regió més representada al districte, al Casc Antic només està present en un 8%. Ambdós àmbits territorials comparteixen el fet de que l'Amèrica del Sud és la regió més representada, amb gairebé una quarta part de les persones estrangeres empadronades.

Malgrat l'efecte de concentració que caracteritza els fluxos migratoris dels darrers anys, el perfil de les persones estrangeres del Casc Antic es mostra molt més atomitzat que en el global de Ciutat Vella

Al Raval, zona de Ciutat Vella que concentra, en termes absoluts i relatius, el pes més gran en quant a presència de població estrangera, tres nacionalitats (pakistanesa, marroquina i filipina) concentren el 50% de la població estrangera i 9 n'agrupen el 75%. En canvi, al Casc Antic l'atomització és major. El 75% de la població estrangera es reparteix entre 14 nacionalitats, entre les quals quatre europees, tres sud-americanes, tres centreamericanes i una nord-africana.

La nacionalitat més representada és la marroquina que, amb quelcom més de 1.200 persones que representen el 16% de la població estrangera empadronada i en segon lloc es compten italians i dominicans; els col·lectius d'argentins, pakistanesos, xinesos i equatorians es troben en la franja entre les 400 i 500 persones. En el global de Ciutat Vella dominen quantitativament els pakistanesos, que al Casc Antic són el cinquè col·lectiu en nombre de representants amb una quota del 6,2% del total dels estrangers.

La major part de persones procedents de la Xina i el Senegal i que es troben a Ciutat Vella, estan empadronades al Casc Antic

Al Casc Antic hi ha el 43% dels xinesos i el 55% dels senegalesos del districte, i només supera al Raval –quantitativament parlant-, en aquestes dues nacionalitats, més la irlandesa i la japonesa, ambdues amb 58 persones.

La major part de persones procedents del Senegal es concentra al barri de Santa Caterina (amb un 70% a la zona del mercat). Per altra banda, el 65% de la comunitat xinesa es concentra al barri de Sant Pere.

Hi ha un major efecte de concentració per països d'origen, a les zones de Sant Pere i Santa Caterina, respecte la Ribera-Born

S'observa una major diversitat i una major representació de nacionalitats corresponents a països de la Unió Europea a la zona de la Ribera – Born; una tercera part de la població estrangera d'aquest barri la conformen persones procedents de països comunitaris i persones procedents dels EE.UU. Dins el propi barri, la població estrangera també es troba més uniformement distribuïda entre les diferents zones que el conformen. Italians i argentins són les procedències majoritàries i en canvi, només compta amb un 10% de la població marroquina de tot el Casc Antic.

Per altra banda, la meitat de la població procedent del Marroc es concentra al barri de Santa Caterina, sobretot a l'entorn del Mercat i també és destacable la presència d'aquest col·lectiu a la zona del Palau de la Música. La zona del Mercat de Santa Caterina acull també, la concentració més elevada de persones de la República Dominicana (que suposen el 44% del total del Casc Antic) i de l'Equador (31%). La població pakistanesa es distribueix majoritàriament entre la zona dels Jutjats i la de Sant Pere.

L'arribada i establiment de persones d'origen estranger al Casc Antic, té una clara influència en alguns canvis recents, en relació a la seva estructura demogràfica

Els fluxos migratoris dels darrers anys, caracteritzats per l'arribada de gran nombre de persones d'origen estranger, ha tingut una influència clara en la modificació de l'estructura per edats al Casc Antic. La població nouvinguda es caracteritza per concentrar-se en les franges d'edat productives (mitjana d'edat de 29 a 33 anys en les nacionalitats extracomunitàries més representades -marroquina, dominicana i argentina), pocs infants i pràcticament inexistència de gent gran. Tot això ha repercutit en el descens dels índex d'envelliment i de dependència del districte. En el cas del sexe, els únics col·lectius amb una marcada dualitat són el marroquí (dominantment masculí) i dominicà (predominantment femení).

Cal tenir en compte, que l'establiment és encara recent en la major part dels casos (per exemple, el 80% de les persones de procedència marroquina, fa menys de 5 anys que han arribat) i per tant, l'estabilització o no de la població estrangera al barri, condicionarà en un futur, les dinàmiques demogràfiques relacionades, per exemple, amb els processos de reagrupament familiar o les taxes de natalitat. Tanmateix, el nombre de persones majors de 65 anys ha disminuït també en termes absoluts per la qual cosa cal pensar en altres tipus de dinàmiques associades al procés de reforma, especulació urbanística, més disponibilitat de places en residències públiques....

La població del Casc Antic resideix en un 40% en llars unipersonals i aquesta proporció és superior a la mitjana de la ciutat

Al Casc Antic hi ha 10.084 llars (entenent com a llar el grup de persones que resideixen habitualment en un mateix habitatge i comparteixen despeses comunes derivades del seu ús), siguin familiars o no. D'aquestes, el 40% són llars unipersonals, mentre que al conjunt de Barcelona, les llars unipersonals representen el 29%. Així mateix, el 17% de la població total del Casc Antic (4.000 persones) viu sola i majoritàriament, són dones (57%) de les que un 36% tenen més de 65 anys.

Les persones soles representen un dels col·lectius que generen més demandes d'atenció social, amb un 35% de persones que presenten aquest perfil entre les que han estat ateses al CSS del Casc Antic l'any 2005 i un 68,1% dels casos a Càritas-Ciutat Vella.

En relació a les persones majors de 65 anys, els índexs de solitud i de sobreenvelliment del Casc Antic, són més elevats que els corresponents a la mitjana de Barcelona

Una tercera part de les persones majors de 65 anys del Casc Antic viu sola, essent l'índex de solitud del 32,4%. En el cas dels majors de 75 anys, l'índex de solitud és encara més elevat, concretament del 38,5%. Aquests valors són similars als registrats al global de Ciutat Vella, 32,8% en els majors de 65 i 38,5% en els majors de 75 i superen els de la ciutat de Barcelona (25,5% i 32,7% respectivament). Ciutadella – Born, Sant Pere i Jutjats són les zones amb índexs de solitud més elevats.

La gent gran del Casc Antic també té índexs de sobreenvelliment elevats: de cada 100 majors de 65 anys, 56 en tenen més de 75. Els valors d'aquest índex són del 54% a Ciutat Vella i del 51% a Barcelona. A Ciutadella – Born, l'índex de sobreenvelliment assoleix el 60%.

4.3.2 Habitatge

El parc d'habitatges del Casc Antic s'ha incrementat un 5,6% en el decenni 1991-2001, un percentatge força alt tenint en compte que és un centre històric amb ja molta densitat d'habitatges

L'any 2001, el parc d'habitatges del Casc Antic era de 13.464. Respecte el cens del 1991, el nombre d'habitatges s'ha incrementat en un 5,6% (714 habitatges més) i això suposa un augment força alt, si es té en compte que es tracta d'un centre històric amb una inicial i important densitat d'habitatges. En conseqüència amb aquest caràcter de nucli antic urbanísticament consolidat, el creixement ha estat inferior al que s'ha enregistrat al global de la ciutat (12,3%).

Un total de 8.814 són habitatges principals, que representen un 65,5% del total; el barri amb més densitat d'habitatges principals és Santa Caterina (3.037), mentre que La Ribera – Born concentra 2.786 i la zona de Sant Pere un total de 2.091.

En el període 1991-2001 s'ha incrementat el nombre d'habitatges que consten com a desocupats

Seguint la tònica dels nuclis antics de les nostres ciutats, la taxa d'habitatges desocupats, un 24,89%, és elevada respecte al del global de la ciutat (13,3%). Així, consten com habitatges buits, és a dir, sense cap empadronament un total de 3.351, mentre que en l'anterior cens era de 2.830.

Tanmateix, estudis recents sobre l'estat de la qüestió a Barcelona posen de manifest la desavinença entre les dades d'empadronament i la situació real dels habitatges i estimen en un 50% dels que consten com a vacants els que realment estan en situació de desocupació. Amb aquesta hipòtesi, la taxa de desocupació real es situaria al voltant del 12-13% que continuaria essent superior a la que els experts estimen com a necessària per facilitar la mobilitat i el bon funcionament del mercat immobiliari (5% segons Esteban, J., 1998). Una part dels habitatges desocupats es troba en edificis propietat d'organismes públics.

El mal estat de conservació dels habitatges desocupats dificulta la seva inserció al mercat

Segons les dades oficials esmentades anteriorment, gairebé el 60% dels habitatges que consten com a desocupats es troben en edificis construïts abans del 1900 i el 42% es trobarien en un estat de conservació deficient.

Aquesta circumstància també s'ha posat de manifest com un dels principals obstacles a l'hora de gestionar el parc d'habitatges de propietat municipal.

El barri de la Ribera és el que mostra una menor proporció d'habitatges convencionals però en valors absoluts la zona dels Jutjats és la que registra un major nombre d'habitatges vacants

Per barris, el de la Ribera-Born és el que mostra un major percentatge d'habitatges que consten com a vacants, amb un total de 1.291, que representen més d'un 28%. També és el barri on es registra una major proporció d'habitatge secundaris.

Portant l'anàlisi a les zones de recerca petita i en valors absoluts, és a la zona de Casc Antic – Jutjats, on es registre el nombre més gran d'habitatges desocupats, amb un total de 805, mentre que la zona de Santa Caterina compta amb el major nombre d'habitatges secundaris (220).

La mida mitjana dels habitatges és inferior al global de la ciutat amb un predomini dels de superfícies compreses entre 31 i 60 m², tanmateix en els darrers anys ha disminuït el nombre d'habitatges principals inferiors a 30 m²

En el context de Ciutat Vella, el Casc Antic representa un model intermig entre el cas de la Barceloneta, amb una concentració de les superfícies en les gammes més baixes i el Gòtic, on més d'un 30% dels habitatges principals tenen més de 90 m². El teixit del Casc Antic mostra un repartiment més equilibrat, amb un significatiu 5,21% d'habitatges de més de 120 m²; la distribució és força homogènia en tot el seu àmbit.

Un 2,26% dels habitatges principals (199) tenen menys de 30 m², i aquesta dimensió només està representada en un 0,56% en el global de la ciutat. Tanmateix, la proporció d'aquests ha disminuït respecte al cens del 1991, en el qual representaven un 8,3%. En aquests 10 anys, els habitatges que s'han incorporat al parc es situarien en la franja dels 61-90 m², franja que ha passat de representar un 26,1% a un 38,1%.

En un entorn amb un potencial limitat per a la construcció de nous habitatges, les polítiques de rehabilitació i reutilització haurien de tenir una major rellevància

La densitat de la trama urbana i la colmatació física de l'espai característiques d'un nucli antic limiten en gran mesura el potencial increment del parc d'habitatges mitjançant nova construcció. En aquest context, la rehabilitació i la reutilització adquireixen una rellevància especial. Tenint en compte l'edat del parc d'habitatges del Casc Antic, amb un 90% dels edificis construïts abans del 1940, les campanyes d'ajuts a la rehabilitació només s'haurien aprofitat en un 16% dels edificis potencialment rehabilitables. Fins el moment les polítiques de foment de la reutilització (posta en el mercat d'habitatges buits) s'han limitat a acords puntuals amb entitats en els casos de titularitat pública.

El Pla d'Habitatge de l'Estat 2002-2005, contemplava la dotació de 3 milions d'euros anuals per a subvencionar la rehabilitació privada a Ciutat Vella. Aquesta subvenció només suposava un 20% del cost total, raó per la qual no s'aprofitaven els recursos anuals en la seva totalitat. Amb l'aprovació de la Llei de barris i del Projecte d'Intervenció Integral dels barris de Santa Caterina i Sant Pere, la subvenció en la rehabilitació d'edificis pot augmentar fins a un 40% del cost total.

La convocatòria pública anual d'ajuts a la millora de l'habitatge serveix per fer reformes i/o millores de petita quantia

El cost mitjà dels arranjaments finançats mitjançant ajuts públics ha estat de 686 € l'any 2005 i 1.129 l'any 2004. Les actuacions realitzades són millores o adaptacions en cuines i banys, instal·lació d'escalfadors, reparació d'humitats....

El Projecte d'Intervenció Integral per als barris de Sant Pere i Santa Caterina, que concentren la major part dels habitatges amb problemes, destina un 10% dels seu pressupost global a ajuts a la rehabilitació d'edificis amb patologies, instal·lació d'ascensors, millora de la gestió de l'aigua i mesures d'estalvi energètic.

La propietat de l'habitatge només es dona en un 37% dels habitatges principals

Al Casc Antic, com a tota Ciutat Vella, el règim de tinença de l'habitatge principal dominant és el lloguer, amb un 60% dels casos. La bossa d'habitatge de lloguer és quantitativament més important a Santa Caterina, amb 2.244 habitatges principals sota aquest règim de tinença. Ribera – Born és, però, el barri on el lloguer es produeix amb major proporció amb un 68% dels casos. Aquest fet es relaciona amb la circumstància de que un elevat nombre d'habitatges (3.713; 42%) es troba situat en edificis propietat d'una persona física.

Respecte al 1991, però, s'ha incrementat el nombre d'habitatges en propietat, que han passat del 25,5% al 37% actual. El lloguer també ha registrat un lleuger augment (del 54,5% al 60%). Aquests dos règims de tinença s'haurien incrementat en detriment d'altres fórmules com les herències o donacions.

L'accessibilitat a l'habitatge registra una tendència negativa

L'esforç econòmic d'accés a l'habitatge en proporció a la renda familiar disponible és xifrat en un 75% a la ciutat de Barcelona, segons dades dels indicadors de sostenibilitat al 2005. Tenint en compte que l'índex de capacitat econòmica familiar mitjà al Casc Antic està situat al 70% del de Barcelona, es dedueix que l'accessibilitat a l'habitatge és molt més difícil en aquest àmbit territorial.

Un 10% dels casos que han rebut atenció al CSS del Casc Antic i a Càritas-Ciutat Vella han presentat problemàtiques relacionades amb l'accessibilitat a l'habitatge. El fenomen del relloguer apareix en un 59% dels casos del Casc Antic atesos per aquesta darrera institució.

El preu de l'habitatge a Ciutat Vella s'ha incrementat en major grau que en el global de Barcelona i el Casc Antic és en aquests moments la zona amb el lloguer més car del districte

Com és sabut, el preu de l'habitatge està registrant uns increments molt elevats. En el període 1992-2005 el preu de l'habitatge nou s'ha incrementat en un 266,47% a Barcelona, essent el districte de Ciutat Vella el que ha tingut un increment proporcional més alt (317,02%) després del de l'Eixample.

Però és en l'habitatge de segona mà on Ciutat Vella ha registrat l'increment més important (443,90%) de tots els districtes situant-se com a cinquè districte més car de la ciutat amb un preu mitjà de 299 €/m² (355 €/m² preu mitjà a Barcelona). El Casc Antic, amb un preu molt similar a la mitjana de Ciutat Vella (297 €/m²) és el que ha patit un increment encara més gran (465,54%), situant-se després del Gòtic. En canvi, supera a aquesta zona en el preu del lloguer que, amb un preu mitjà de 917 €/mes, és el més car del districte.

Pel que fa a el nombre d'habitatges públics de nova creació, s'han creat en el període 1980 - 2003, 561 habitatges públics i 15 més entre el 2004 i el 2007

Segons dades de Foment de Ciutat Vella, en el període 1980 - 2003 es van crear al barri de Santa Caterina (àrea principal de remodelació del Casc Antic) 561 habitatges públics: 127 de l'operador Promoció de Ciutat Vella, 214 del Patronat municipal de l'Habitatge i 220 de l'Institut Català del Sòl.

Segons el Pla d'Habitatge a Ciutat Vella (2004-2007), durant el mateix període s'han creat 3.100 habitatges públics (dels quals 2.418 estan en règim de lloguer i la resta van ser venuts a afectats urbanístics); així doncs, el 18% dels habitatges públics creats a Ciutat Vella es troben al Casc Antic.

4.3.3 Salut

En consonància amb l'increment demogràfic del Casc Antic, s'observa com l'ABS també ha augmentat la població assignada

La tendència d'augment de població al Casc Antic durant el període dels anys 2000 - 2005, amb un increment del 15,9%, també es veu reflectida en la població assignada a l'ABS que, durant el mateix període, ho ha fet en un 18,3%. Si bé l'ABS presenta una major proporció, és possible que un nombre indeterminat de persones s'adrexi als serveis sanitaris del Casc Antic tot i que no siguin habitants del territori.

L'any 2005 i per franges d'edat, la població assignada a l'ABS és d'un 12,2% en relació a persones de 0 a 14 anys, d'un 68,1% de persones de 15 a 64 anys i d'un 19,5% pel que respecta als majors de 65 anys. Aquestes proporcions són similars a les que fan referència a la població empadronada al Casc Antic en el mateix any.

El Centre d'atenció primària del Casc Antic presenta alguns dèficits a nivell de recursos humans i serveis oferts a la població tenint en compte la dotació òptima de recursos.

Els espais físics on es troba el CAP són en sí una dificultat per adaptar i ampliar els recursos i programes que es presten a les necessitats actuals de la població. Tot i contemplar-se l'establiment de nous serveis d'especialistes, les possibilitats d'espai per a fer-ho viable són limitades. Per altra banda la ràtio fixada entre població i metges (1.500 habitants/1 professional mèdic), en l'actualitat és aproximadament de 2.000 habitants/professional mèdic. Altres reivindicacions, com la manca de servei de ginecologia (és l'única ABS del districte que no en disposa) o l'ampliació horària en l'atenció, adquireixen una importància rellevant en un territori on la diversitat de realitats socials comporta necessitats específiques en la promoció i atenció a la salut.

Aquest fet genera malestar en una part no quantificada dels usuaris del mateix CAP. Davant la limitació i insuficiència d'alguns recursos i l'accés a aquests per part de persones d'origen immigrant apareix una percepció de competència en part de la població "autòctona" del territori i, en alguns casos, discursos discriminatoris que argumenten que això suposa perdre uns drets i prestacions en benefici de la població estrangera.

Entre el col·lectiu de persones grans que viuen soles, existeixen situacions específiques que mostren la necessitat d'atenció a aspectes de salut física i emocional

Les situacions de persones grans que viuen soles és una realitat més present al Casc Antic que en altres zones de la ciutat. Gran part d'aquestes persones tenen dificultats de mobilitat i limitacions en la seva autonomia i presenten també unes necessitats emocionals que són detectades pels agents de salut que hi intervenen.

Hi ha la percepció de l'existència d'un nombre indeterminat de persones grans, que per raons de mobilitat i autonomia, no poden accedir als serveis sanitaris del territori. Això seria coherent amb les dades de l'enquesta de salut de la gent gran de Barcelona de l'any 2000, els resultats de la qual identificaven el districte de Ciutat Vella com un dels que tenia un major percentatge de persones grans que presentava dificultats en la seva cura personal (39,3%) o tenia com a mínim una activitat de la vida diària que representa molta o força dificultat (42,8%). Alguns instruments com el programa ATDOM d'atenció domiciliària han demostrat la seva eficiència al permetre incrementar el nombre de casos atesos.

Els indicadors socioeconòmics relacionats amb la salut al Casc Antic, i també a la resta de Ciutat Vella, mostren algunes diferències que es poden expressar en termes de desigualtats en comparació a la ciutat de Barcelona

Ciutat Vella és el districte de la ciutat que presenta una esperança de vida al néixer més baixa i la diferència entre homes i dones és significativa. Pel que respecta al Casc Antic, a l'any 2002 la mitjana de l'esperança de vida s'ajustava molt a la mitjana de Ciutat Vella.

Els districtes de Ciutat Vella i Sants-Montjuïc són les zones amb la taxa de mortalitat més elevada de Barcelona. Per altra banda, la taxa d'anys potencials de vida perduts també és superior a Ciutat Vella, tot i que el Casc Antic s'apropa a la mitjana de la ciutat. En relació a la taxa de mortalitat infantil, durant el període comprès entre els anys 1998 – 2002, la taxa de Ciutat Vella és quasi 5 punts superior a la de Barcelona.

La salut de la població de Ciutat Vella mostra alguns trets que es fonamenten en la seva realitat socioeconòmica

El nombre d'atencions mèdiques al districte de Ciutat Vella és superior a la mitjana de la ciutat de Barcelona i molt superior a alguns districtes de la ciutat. Aquest fet està directament relacionat amb la realitat socioeconòmica de les persones. Així mateix, l'estat de salut percebut és pitjor pels residents a Ciutat Vella i al Casc Antic si ho comparem amb el conjunt de la ciutat.

També la incidència d'algunes malalties és força superior a Ciutat Vella, per exemple la tuberculosi i la SIDA. Pel que fa a la SIDA, la taxa d'incidència a Barcelona és de 8,24/100.000 habitants, mentre que a Ciutat Vella es de 19,82; en el cas de la tuberculosi, les taxes són de 25,9 per cada 100.000 habitants i 78,06 per cada 100.000 habitants, respectivament. Aquesta realitat obliga a reorientar i millorar els recursos en el seguiment dels pacients i el control dels contactes de població amb risc o vulnerabilitat, mitjançant alguns instruments de mediació, com els agents de salut.

Les taxes de natalitat i fecunditat de Ciutat Vella són superiors a la mitjana de Barcelona amb una especial incidència en les adolescents i joves. Aquests i altres indicadors alerten sobre la necessitat d'incrementar l'atenció a la salut sexual i reproductiva

La taxa de natalitat de Ciutat Vella és superior a la mitjana de la ciutat i aquest fet està relacionat amb el naixement de nadons de famílies d'origen estranger. A l'any 2002, Ciutat Vella presenta una taxa de fecunditat molt més alta en relació a la mitjana de Barcelona i aquesta diferència és fa més evident a la franja compresa entre els 15 i 19 anys (16,5% i 4,6% respectivament).

Pel que respecta a la cura de l'embaràs, la proporció de dones embarassades que no realitzen primera visita a l'obstretre durant el primer trimestre de la gestació, és molt baixa a tota Barcelona, excepte a Ciutat Vella, on l'any 2004 va augmentar fins a situar-se al 13%. Una explicació a aquest fet, és la concentració de persones immigrants amb unes condicions socials i econòmiques desfavorables. En canvi, altres indicadors com la menor taxa de realització de proves invasives poden estar més relacionats amb l'edat de les gestants. Destaca també una major proporció de mares fumadores que, tot i que ha disminuït del 43,5% en el període 1993-96 al 35,8% (2000-04), no ho ha fet tant com en el global de la ciutat, en que el percentatge de mares fumadores es situa en el 31,4%. Tots aquests indicadors són especialment rellevants tenint en compte que l'ABS del Casc Antic no disposa de servei de ginecologia ni Programa d'Atenció a la Salut Sexual i Reproductiva (PASSIR).

Els indicadors de mortalitat continuen essent desfavorables per al Casc Antic, especialment en el cas dels homes

La raó de mortalitat comparada a Ciutat Vella referida al global de la ciutat (a la qual s'atribueix el valor de 100) és de l'ordre d'un 20% superior. Aquesta superioritat és homogènia a les 5 àrees bàsiques que conformen el districte. En concret segons les dades de l'ABS del Casc Antic (2000), en aquest territori és de 151,80 pels homes i de 111,75 per les dones.

La taxa de mortalitat estandaritzada referida a 100.000 habitants al Casc Antic (1.342,89) és superior a la de Barcelona (1.098,15) i fins i tot està quelcom per sobre de la de Ciutat Vella (1.327,61). Les taxes de mortalitat són superiors en els homes que en les dones però al Casc Antic, aquesta diferència és encara més evident. Així, prenent com a indicador els anys potencials de vida perduts per 1.000 habitants, en el cas del Casc Antic és de 109,03 en els homes i de 40,09 en les dones; a Barcelona, les taxes són de 77,54 i de 61,70 respectivament. La mortalitat prematura (abans del 70 anys) afectaria de forma destacada a la població masculina del Casc Antic.

Les problemàtiques relacionades amb les drogodependències continuen vigents al Casc Antic, fent-se palesa la necessitat de millorar la detecció i derivació dels casos als centres sociosanitaris

Ciutat Vella, juntament amb altres districtes, és una de les zones de Barcelona on hi ha més consum i presència de drogues no legalitzades. Concretament, el Casc Antic registra una taxa de persones mortes per sobredosi ($> 11,5/1000$ habitants entre 16 i 49 anys) superior a la d'altres zones de Ciutat Vella, com el Raval i el Gòtic. En canvi, l'indicador del lloc de defunció (que mostra més la pauta de les zones de tràfic i de consum) es reparteix igualitàriament en tot el districte.

De la combinació dels indicadors d'inicis de tractament, urgències ateses i defunció per sobredosi s'elabora "l'índex de consum problemàtic" (ICP) per a cadascun dels barris de la ciutat. Segons les dades del darrer informe de salut de Barcelona (2005), el Casc Antic, el Raval i la Barceloneta en el cas de la cocaïna i tota Ciutat Vella en el cas de l'heroïna es situen en els valors més alts d'ICP. Ciutat Vella té l'ICP global més alt de la ciutat (30), essent el segon districte en nivell de problemàtica Sant Martí amb un ICP de 22. Segons les dades consultades, la sobredosi apareix al Casc Antic com una de les tres primeres causes de mortalitat en dones joves, per sobre dels accidents de trànsit, a diferència del que succeeix en el global de la ciutat. La incidència de la població immigrant en les taxes de consum de drogues il·legals és irrellevant. Es detecta la necessitat de disposar de nous recursos per millorar la detecció precoç i la intervenció precoç: el percentatge de les persones ateses per drogodependències que arriben derivades d'un centre sanitari és baix (entre el 9 i el 17%) i quan ho fan ja porten més de deu anys de consum regular.

4.3.4 Protecció social

Serveis socials i recursos d'atenció ciutadana

El Casc Antic i Ciutat Vella presenten unes necessitats socials molt importants si es comparen alguns indicadors amb la resta de Barcelona

Des del conjunt dels centres de Serveis Socials del districte, es realitzen el 14,5% del total d'atencions a la ciutat, proporció elevada tenint en compte el pes de la seva població, que representa el 5% del conjunt de la ciutat.

Es confirma doncs, objectivament, que les necessitats socials del districte poden considerar-se elevades i relacionades amb l'índex sintètic de desigualtat social estandaritzat de 729, el més baix de tots els districtes de la ciutat. El valor d'aquest índex per al global de la ciutat és de 780. Tanmateix, el Casc Antic és el territori de Ciutat Vella amb una índex més alt (750).

Els serveis bàsics d'atenció social primària prestats pel conjunt de CSS de Ciutat Vella representen unes proporcions més altes en comparació als CSS dels altres districtes

A partir del Servei d'atenció domiciliària, s'observa com les llars ateses a Ciutat Vella suposen quasi el 18% de la totalitat de les ateses pel conjunt de Centres de Serveis Socials de la ciutat i com Ciutat Vella és, també, el major districte en quant al nombre de persones usuàries o beneficiàries d'aquest servei, de les que un 72% aproximadament son gent gran; malgrat l'elevada proporció d'aquest col·lectiu en l'atenció domiciliària, és de destacar que és inferior que al global de la ciutat, on la gent gran representa el 81% de la població atesa.

En relació a la teleassistència, els aparells registrats al districte suposen quasi el 13% del total dels enregistrats a nivell de ciutat. Per altra banda, els serveis de menjar a domicili són el 20% dels prestats per la totalitat de la xarxa de CSS i això suposa ser el segon districte de la ciutat. Els arranjaments en habitatges realitzats a Ciutat Vella, suposen quasi el 33% dels realitzats al conjunt de Barcelona i suposa un percentatge molt elevat en relació a la resta de districtes.

Un 27,7% de les demandes realitzades als CSS de Ciutat Vella prové de persones que perceben la renda mínima d'inserció

L'any 2005, el total de situacions on hi ha perceptors de PIRMI a Ciutat Vella suposen el 27,1% del total de les registrades a nivell de ciutat i això indica que és el districte amb un percentatge més alt de tota Barcelona. A més, suposen el 0,74% de la població total de Ciutat Vella i representa la proporció més alta de població de cada districte.

Tot i que encara es manté per sota dels valors de la ciutat, l'índex sintètic de desigualtat social presenta una evolució clarament favorable

En tota la dècada del 1991 al 2001, és el Casc Antic la zona de Ciutat Vella que presenta un índex sintètic de desigualtat social estandaritzat amb uns índex més alts (valors més alts indiquen menor desigualtat social, és a dir, més proximitat al que seria una situació ideal) i a l'any 2001 superava en 21 punts la mitjana del districte (750 per 729 respectivament). Tot i això, encara es manté per sota dels valors de Barcelona (780).

L'índex, que està inspirat en la proposta d'elaboració de l'índex de Desenvolupament Humà que fa l'ONU a través del PNUD, s'elabora quinquenalment pels Serveis Personals de l'Ajuntament de Barcelona a partir d'una sèrie d'indicadors, entre els quals la taxa de titulats superiors i la taxa d'instrucció insuficient. És d'esperar, doncs que aquest índex hagi millorat encara més en les darrers anys, atesa l'evolució favorable d'aquests dos paràmetres.

Problemàtiques socials per col·lectius

El 35% de les atencions que es realitzen per part dels CSS de Ciutat Vella són adreçades a persones grans i existeix la percepció que hi ha un nombre indeterminat de persones grans que, per manca d'autonomia, no poden adreçar-se per iniciativa pròpia als serveis bàsics

El 10,6% de les atencions realitzades a persones grans a tota Barcelona són localitzades al districte de Ciutat Vella. Tot i seguir augmentant el nombre d'atencions i serveis d'atenció domiciliària al conjunt del Districte, es destaca que els percentatges que suposen les atencions a Ciutat Vella en relació a la ciutat mostren una tendència a la disminució.

Una variable a tenir en compte en aquest col·lectiu és la pròpia manca d'autonomia de les persones i, per tant, el fet que moltes d'elles no s'adrecin als serveis o la seva situació no estigui detectada. Entre les entitats que presten serveis al barri existeix la percepció de l'existència d'un nombre indeterminat de persones que estarien en aquesta situació, percepció derivada del coneixement directe del territori. Aquesta percepció, però, no s'ha pogut quantificar, la qual cosa indica la necessitat d'elaborar un estudi específic per tal d'identificar quantes persones grans, presenten necessitats no ateses en la seva integritat.

El col·lectiu de persones majors de 75 anys té un major pes en la població del Casc Antic que en la del districte de Ciutat Vella i la ciutat de Barcelona

Si bé la mitjana de Ciutat Vella, en quant a la presència de persones majors de 75 anys, és inferior a la mitjana de Barcelona, al Casc Antic la presència d'aquest col·lectiu és superior. Així, Ciutat Vella és el districte de la ciutat amb una proporció menor de persones majors de 75 anys (8,7%) i la mitjana de Barcelona és de 10,7%. En canvi, al Casc Antic la proporció és del 10,6%, només superada per la de la Barceloneta (12,4%). A més, hi ha zones del Casc Antic on la proporció de persones majors de 75 anys és del 14,2%. Aquesta important presència de persones majors de 75 anys també es fa evident, per exemple, en les persones que participen del Casal Municipal de Gent Gran, on el 66,2% del total dels usuaris tenen entre 75 i 89 anys.

En conseqüència amb la major esperança de vida de les dones, aquestes estan més representades entre els majors de 75 anys, arriben a representar el 70 i 72% en algunes zones del Casc Antic. Cal dir que la proporció de dones entre la població gran (majors de 65 anys) és més elevada al Casc Antic (63%) que al global de Ciutat Vella (61,8%) i que a la resta de districtes de la ciutat.

Més que la seva especificitat, el que fa més evidents les necessitats de les persones grans al Casc Antic és el context social i econòmic

Si bé algunes de les necessitats de les persones grans al Casc Antic estan directament relacionades amb les característiques pròpies del territori (sobretot les relacionades amb el condicionament dels habitatges, ascensors, etc.), en conjunt són presents a altres zones de la ciutat, però el context social i econòmic de l'entorn, les fa més evidents.

No es tractaria tant d'una problemàtica de quantitat, entenent que el nombre i per tant, la proporció de persones grans presenta una tendència de disminució, sinó de l'existència i condicionament del context social i econòmic que emmarca aquestes necessitats, tal i com es s'assenyala per exemple, en les correlacions entre indicadors econòmics, socials i de salut.

La soledat, vinculada amb aspectes emocionals, i unes condicions precàries en els habitatges serien alguns dels trets més significatius de les problemàtiques de la gent gran del Casc Antic.

La soledat de les persones grans, tenint en compte el gran nombre d'aquestes que viuen soles, és un element rellevant perquè s'en deriven altres components emocionals com l'angoixa, la necessitat de comunicar-se i compartir i l'acompanyament davant aquesta realitat. A més, la realitat dinàmica de l'entorn ha modificat les tradicionals xarxes i espais de relació.

La manca d'autonomia atribuïble als problemes físics propis de l'edat es veu agreujada per unes condicions precàries de molts habitatges, tant en accessibilitat com en adaptació del seu interior fins el punt que poden limitar l'intercanvi i comunicació amb l'entorn derivant en situacions de no detecció de necessitats importants. S'ha copsat la demanda de més centres de dia i centres residencials per a gent gran i que l'ABS redueixi les llistes d'espera.

La major presència d'homes que de dones a Ciutat Vella, influenciada probablement pel nous fluxos migratori, no s'ha reflectit en l'àmbit del Casc Antic

Mentre que la proporció de dones al conjunt de la ciutat és clarament superior respecte als homes, a Ciutat Vella aquesta proporció s'inverteix. A la ciutat, la proporció de dones és del 52,4% i es redueix al 46,1% a Ciutat Vella.

Al Casc Antic, en canvi, els homes i les dones estant presents pràcticament en les mateixes proporcions: 49,4% les dones i 50,5% els homes, trobant en quasi totes les zones de recerca que conformen el territori més dones que homes i augmentant la proporció en edats més avançades.

La representativitat de l'espai social orientat a o per la dona és encara limitada

Si bé en l'actualitat existeixen entitats que orienten la seva activitat en l'àmbit de la dona o que part dels seus serveis s'adrecen a aquest col·lectiu, la representativitat és encara limitada i això indica que cal seguir treballant per assentar aquest espai social. Moltes de les necessitats de les dones, tenen el seu origen en diferències que s'han transformat en desigualtats, sovint, no suficientment reconegudes, la qual cosa s'ha traduït en que la inversió i prioritats (a tots nivells) en aquest àmbit no ha estat suficient.

Durant l'any 2005 els diferents CSS de Ciutat Vella han atès a més dones que homes, reflex d'unes necessitats, com la de les famílies monoparentals, que recauen principalment en aquestes

Durant l'any 2005, al conjunt de CSS del Districte el 60% de les persones ateses són dones i part d'aquest percentatge és atribuïble a les persones majors de 65 anys i a les necessitats de les famílies monoparentals amb fills a càrrec, que majoritàriament són també dones. La situació de dones soles amb càrregues familiars és un perfil d'atenció social i una realitat familiar constatada tant a Ciutat Vella com al Casc Antic. Gran part de les dones que es troben en aquesta situació són originàries d'altres països però també existeixen perfils familiars autòctons. En ambdós cas, però més evident en les dones d'origen immigrant, existeixen serioses dificultats per fer compatibles les atencions als fills amb les exigències laborals. La raó és que inicialment, les dones d'origen immigrant compten amb menys suport social i familiar davant la seva situació.

Part de les iniciatives socials del territori s'orienten a l'atenció a aquest col·lectiu. Una de les demandes en aquest sentit és poder comptar amb més escoles bressol i que alhora, les existents puguin oferir uns horaris més flexibles, entenent que les exigències laborals s'adrecen a uns horaris de treball molt amplis i diversos. Aquesta situació repercuteix també en la incorporació i conducta dels infants que participen en les activitats organitzades per les entitats del barri.

Les dones grans són un col·lectiu amb potencial per subjectes actius i dinàmics del territori

Tot i que algunes xarxes tradicionals de relació i intercanvi d'informació s'han transformat, en l'actualitat les dones grans segueixen sent un canal actiu de difusió i intercanvi comunicatiu, com a agents actius i dinàmics de la xarxa relacional, tenint la capacitat de generar opinió.

Es tracta, per tant, d'una realitat que cal potenciar aprofitant l'enorme coneixement i capacitats d'aquestes persones, davant qüestions individuals (per exemple, acostumen a saber com es troba el veí o veïna) i comunitàries.

El Casc Antic presenta unes limitacions evidents com a espai de joc i pràctica d'esports en l'espai públic

L'estructura urbana del Casc Antic presenta limitacions importants a la pràctica del joc espontani o l'esport que sovint o són causa de queixes per part dels veïns. A la pràctica, les activitats d'aquest tipus estan limitades a les que s'ofereixen en el marc dels projectes de les entitats i institucions. Tanmateix, les limitacions davant el joc en places i carrers limita les possibilitats de que els infants participin en els espais de relació, que des d'un sentit social i pedagògic, ofereixen les diferents entitats i institucions. En aquest sentit és demanen més instal·lacions esportives i un major ús o accessibilitat de les existents.

Es percep també que el procés constant d'obres a algunes zones del Casc Antic genera una sensació de provisionalitat en els infants, donat que l'espai públic és un espai natural de relació al territori. La sensació és que, sovint, els jocs s'acaben desenvolupant en llocs poc adequats (solars en obres, etc.) i en convivència amb la brutícia a la via pública, fets que propicien actituds de poc respecte amb el medi ambient i amb l'estat de conservació del mateix espai públic.

El treball amb els col·lectius d'infants i joves requereix millores qualitatives que permetin una visió integral i tenir en compte les individualitats

Degut a que el tipus de treball amb aquests col·lectius està relacionat amb l'àmbit familiar, escolar i aspectes específics de l'infant o jove i de la seva situació familiar, cal incorporar a tots els agents possibles, en el marc d'un treball coordinat que permeti la corresponsabilitat, la comunicació, la coordinació i una visió més integral i amplia sobre les situacions amb les que treballen, més quan alguns infants o joves atesos són usuaris (ells o les seves famílies), d'altres serveis d'atenció social. Aquesta coordinació hauria de comportar criteris i directrius comuns. Davant el treball amb infants i joves, cal fer compatible el treball en col·lectiu i el treball individual

La individualització de les situacions que permeti fugir de classificacions, com les que distingeixen infant/joves de pares autòctons i de pares estrangers, requereix d'un treball en contacte amb la família i l'entorn de l'infant (escola, etc.) que no sempre és possible, per la pròpia situació socioeconòmica de la família, per la seva manca d'implicació o per la manca de recursos humans i tècnics que permetin aquesta aproximació.

La construcció de la identitat per part dels infants de famílies d'origen estranger és una realitat que preocupa

Tot i la consciència de la necessitat d'individualitzar les situacions dels infants d'altres orígens, per tal de comprendre quines son les dificultats amb les que es troben i com això, repercuteix en la construcció de la seva identitat, les seves actituds i les conductes que mostren, les entitats que treballen amb infants entenen que, davant aquesta realitat, cal que introdueixin els canvis necessaris, per a una millor incorporació de l'infant i bon funcionament dels projectes i activitats.

La distribució per nacionalitat o lloc d'origen de la família dels joves que participen en les activitats proposades per les entitats que treballen amb aquest col·lectiu no es correspon amb la seva presència real en el territori

La participació dels joves autòctons en els projectes i serveis de les entitats que treballen amb joves és molt inferior a la dels joves d'origen immigrant. Des de les entitats es relaciona aquesta manca de participació, bé amb el fet de que ja participen d'activitats formals en els centres educatius o no estan interessats o motivats davant les propostes que es realitzen. Cal afegir que la participació dels nois és superior a la de les noies. Tampoc hi ha participació d'infants i joves d'origen xinès, tot i que aquest col·lectiu és representatiu a la zona de Sant Pere.

Tot això comporta que hi hagi pocs espais on es comparteixin activitats i existeixi intercanvi entre joves de diferents orígens. En aquest sentit, la demanda i posterior establiment d'un nou casal auto-gestionat al barri és en part, una resposta a aquesta realitat.

Davant la presència de persones d'origen immigrant, es diferencien dos discursos distants, que generalitzen les visions sobre aquestes persones

En primer lloc, existeix un discurs que responsabilitza a les persones d'origen immigrant d'una manca de compromís i voluntat per participar i relacionar-se amb la població establerta (i "autòctona"), afegint que, segons la procedència, són vàlides les generalitzacions que es realitzen en termes de conflictivitat o convivència. A més, la pràctica religiosa és també un element viscut com a distorsionador i es percep la immigració en general com a competidors directes d'uns recursos socials limitats que gestiona l'administració.

Paral·lelament apareix un discurs més relativitzador, entenent que si no existeix més intercanvi no és responsabilitat única de les persones immigrants (per exemple, els ritmes vitals a partir de les exigències laborals de la població). A més, s'entén que no és vàlid formular generalitzacions en funció de l'origen, donat que els projectes migratoris actualment són individuals i això suposa una sensació d'incertesa en la mateixa persona, ni tampoc en l'existència de conflictes puntuals.

Les persones d'origen estranger ateses als CSS de Ciutat Vella representen el 20% dels atesos a nivell de ciutat i el 30% sobre el total dels usuaris al Districte

La proporció de persones d'origen estranger que accedeix a les atencions dels CSS és inferior al percentatge en que són presents en la població. Per part dels diferents serveis s'incideix en el fet de que són demandants de prestacions socials no pel seu origen, sinó per les seves condicions econòmiques. Malgrat això, s'ha generalitzat una visió de la persona immigrada com un competidor per uns mateixos recursos socials limitats o, des d'un punt de vista paternalista, com un subjecte passiu necessitat d'atenció social.

Els recursos destinats a la integració de la persona immigrada ho fan considerant el nouvingut com un subjecte econòmic més que un subjecte social. Així, hi ha molts més recursos destinats a la inserció laboral, per exemple, que al foment de la participació en la societat d'acollida.

Sovint, la presència i ús de l'espai públic, per part de joves d'origen immigrant és interpretada com a fenòmens d'exclusió social

La presència i ús de l'espai públic de determinats grups de joves és associada a processos de concentració ètnica i cultural i sovint, s'assenyala a aquestes situacions com a fenòmens que denoten exclusió social.

Això és especialment aplicable als joves dominicans, marroquins i argelins, existint coincidència en assenyalar es zones i carrers del Casc Antic més conflictius en aquest sentit. Aquests carrers són identificats com a subjectes tant d'activitats delictives, com d'intervenció social (sobretot tasques educatives de carrer). Per exemple, el carrer Rec Comtal, el carrer Carders i la Plaça de Sant Pere.

El percentatge de les persones amb discapacitats residents a Ciutat Vella que s'adrecen als diferents serveis d'atenció existents és significatiu

A l'any 2004, les persones amb alguna discapacitat que residien a Ciutat Vella van suposar el 9,2% del total de persones ateses per l'Institut Municipal de Persones amb Disminució. En total l'IMPD va atendre 7.918 persones de Ciutat Vella, de les quals el 45,5% eren dones i el 54,5% restant homes. Els diferents CSS de Ciutat Vella van atendre a 5.976 persones discapacitades, que representen el 15,5% del total de persones amb aquestes característiques ateses al conjunt de CSS de Barcelona.

Les demandes realitzades a Ciutat Vella suposaven el 23,1% del total de les demandes realitzades per persones amb discapacitat al conjunt de CSS de Barcelona. Tot i que una mateixa persona, pot formular més d'una demanda, aquests percentatges tenen a veure amb la realitat social i econòmica del Districte.

Tot i que davant la realitat de les persones amb discapacitat que viuen al Casc Antic, no s'aprecien trets característics o fets diferencials en relació a la resta del Districte, si que presenten unes necessitats prioritàries

Les condicions dels habitatges (manca de condicionament o dificultats en l'accés), els alts preus dels habitatges, la manca de recursos econòmics, el tipus de formació i algunes realitats sociofamiliars són elements que s'afegeixen a les condicions pròpies de la discapacitació a l'hora de dificultar la vida diària d'aquestes persones. El fet de que Ciutat Vella no disposi de cap escola d'educació especial, genera que les persones que accedeixen a aquest servei hagin de desplaçar-se i, en el cas dels infants i els joves, no és un factor que faciliti l'arrelament en el barri.

Per altra banda, es considera que en termes generals, el Casc Antic és una zona de la ciutat amb una geografia favorable per a la mobilitat, afegint que en els darrers anys s'ha realitzat força inversió pública en la supressió de barreres arquitectòniques.

4.3.5 Educació

L'increment de població dels darrers anys no ha repercutit en un descens del nivell d'instrucció general, ans el contrari

El nivell d'instrucció global de la població del Casc Antic ha millorat sensiblement en els darrers anys. De les 3.289 persones majors de 16 anys que figuraven com a analfabetes o sense estudis, en el padró a 31 de desembre de 2000, s'ha passat a les 2.545 a 30 de juny de 2005. Això significa una disminució de la taxa d'instrucció insuficient, del 18,2% al 12,1%, en relació a la població major de 16 anys; la taxa actual és similar a la del global de Barcelona (12%) i lleugerament inferior a la de la resta del districte (12,4%).

Aquesta tendència a la millora del nivell d'instrucció global ja ve des de més antic. Així, dels 561 majors de 16 anys que constaven com analfabets al 1986 s'hauria passat a 55 en l'actualitat. La millora s'ha registrat en totes les zones del Casc Antic, si bé el barri de Santa Caterina registra unes taxes d'instrucció insuficient superiors a la mitjana, amb 1.311 persones majors de 16 anys sense estudis i 37 d'analfabetes, la qual cosa representa una taxa d'instrucció insuficient del 14,1%.

La proporció de població del Casc Antic amb estudis universitaris és superior a la del global del districte i de la ciutat

El nombre de persones empadronades amb estudis universitaris ha tingut un increment notable, des de les 2.639 que constaven l'any 2000 (14,6% de la població major de 16 anys) a les 4.594 actuals (21,9%). La taxa de persones amb estudis universitaris és superior a la del global de la ciutat de Barcelona (19,8%) i a la de la resta del districte de Ciutat Vella (15,1%).

L'increment s'ha produït a tot el barri si bé on la proporció sobre la població major de 16 anys és més gran és a la Ribera – Born (26,7%) i menys a Santa Caterina (18,2%). En aquest cas, l'evolució favorable també ve des de lluny ja que l'any 1986 només constaven 808 persones amb estudis universitaris. Un element a tenir en compte és l'establiment en zones molt localitzades del Casc Antic (algunes àrees de Ribera – Born) de persones amb un nivell socioeconòmic mig-alt.

Les orientacions curriculars cap a la interculturalitat, adquireixen una especial importància al Casc Antic i a tota Ciutat Vella

El fenomen immigratori dels darrers anys ha comportat a tot Catalunya l'adaptació dels currículums a una població escolar multicultural i molt diversa. Aquesta realitat comuna, adquireix a una especial significació a Ciutat Vella, degut a l'elevada proporció d'alumnes d'origen estranger: si en el global de Catalunya els alumnes d'origen estranger representaven el 7,6% de la població escolar al curs 2004-2005, a Barcelona eren el 9,3% i a Ciutat Vella el 31,8%.

La proporció d'alumnes estrangers no es reparteix uniformement en tots els nivells educatius i centres, doncs arriben a representar el 61% de l'alumnat en el global dels centres públics de Ciutat Vella a l'ESO i el 56% en els centres públics de primària. No s'ha disposat de dades completes desagregades per als centres del Casc Antic, però al CEIP Cervantes, situat a la zona de major concentració de persones d'origen estranger del Casc Antic, la proporció és situa al voltant del 50%.

Tot i que es doni en menor mesura que en el global de la ciutat, existeix un cert efecte de concentració dels alumnes d'origen estranger, en els centres públics de Ciutat Vella

Tot i l'efecte de concentració en els centres públics, cal dir que a Ciutat Vella la proporció d'alumnes estrangers als centres privats assoleix el 21% a l'educació infantil, el 15% a primària i el 13,5% a l'ESO, mentre que al global de la ciutat aquesta proporció no excedeix del 4% en cap cas.

La presència mitjana global d'alumnes estrangers en els centres públics és del 48,2% de la població escolar a Ciutat Vella i del 19,3% al global de Barcelona.

Les previsions de noves línies per a les etapes d'ensenyament obligatori, podrien no ser suficients per absorbir la població escolar de Ciutat Vella

Les previsions del Consorci d'Educació de Barcelona en relació a les necessitats de noves línies per als ensenyaments obligatoris es basen en unes projeccions de població per a l'any 2010 que ja s'haurien superat en l'actualitat. Així, la planificació d'incrementar en dues línies, una per segon cicle d'educació infantil i primària i una per secundària obligatòria podrien no ser suficients per absorbir la població escolar del districte.

Tanmateix, no s'han tingut dades desagregades per al Casc Antic, que permetin comprovar aquesta hipòtesi en l'àmbit territorial d'aquest diagnòstic.

Destaca la incidència del sector públic en l'oferta educativa respecte a les dades de la ciutat, sobretot a nivell d'educació infantil i primària.

Ciutat Vella compta amb un total de 27 centres d'educació infantil i primària, dels quals 17 són públics i 10 privats. De les 278 unitats que ofereixen aquests, un 58,6% són a centres públics, mentre que en el global de la ciutat només ho són un 37,7%. L'ensenyament públic també registra el major pes d'alumnes matriculats en tots els nivells educatius. Segons les dades de matriculació per al curs 2005-2006, el 54% dels alumnes de Ciutat Vella cursen els estudis en centres públics. Juntament amb Sants-Montjuïc (55%) i Sant Martí (57,9%) són els districtes que compten amb més població escolar a l'ensenyament públic.

Malgrat això, la proporció en l'oferta és major que en les places ocupades i, d'aquesta forma, el percentatge d'ocupació és major en els centres privats que en els públics.

L'oferta de centres d'ensenyament reglat al Casc Antic s'adreça a tots els nivells educatius, però l'oferta de places a cada nivell no sempre s'adequa a la demanda existent

En l'àmbit territorial del Casc Antic es troben centres que abracen els nivells educatius des de l'escola bressol als ensenyaments post-obligatoris. Tanmateix, les dades de preinscripció per al darrer curs (2006-2007) mostren que la demanda va superar l'oferta de places a 1r. de Batxillerat i, especialment, als cicles formatius.

No hi ha dades quantitatives per a la demanda d'altre tipus de formació com les escoles d'adults o els programes de garantia social. Analitzant les característiques de la població escolar, però, es fa palès que la presència del col·lectiu d'alumnes estrangers disminueix molt a nivell de Batxillerat indicant una predisposició a l'orientació cap a perfils d'estudis més aplicats, en els quals ja s'ha vist que l'oferta és deficitària o directament cap al món laboral. Estaríem doncs davant d'un col·lectiu amb necessitats específiques en el camp de la formació pont entre l'educació obligatòria i el món laboral. Aquesta necessitat d'iniciatives que permetin l'acompanyament al món laboral ha estat detectada per les entitats que treballen amb els joves. També és una demanda existent la creació d'una escola d'adults que compti amb la flexibilitat necessària, per a poder incloure i atendre el màxim possible de persones i perfils reconeixent així les necessitats formatives d'una part de la població del Casc Antic.

L'índex d'escolarització a Ciutat Vella és inferior al de Barcelona

L'índex d'escolarització, definit com el percentatge d'alumnes matriculats en cada nivell educatiu respecte al nombre de població empadronada en la mateixa franja d'edats, és del 84,5 a Ciutat Vella i del 94,8 a Barcelona. L'índex és inferior en totes les etapes educatives excepte al nivell de Batxillerat i dels cicles formatius de grau mig (CFGM) en que a Ciutat Vella és del 148%, per un 129% de Barcelona; pot ser un indicador, entre d'altres factors, de l'existència d'una oferta de ciutat en aquests nivells educatius. L'escolarització en la primera etapa de l'educació infantil és 8 punts inferior a la de la ciutat (28,1% i 36,1%, respectivament), cal tenir en compte que és una de les etapes en que l'oferta pública és menor i això pot afectar de manera més directa als perfils de població amb baix nivell econòmic.

És significatiu que l'índex en l'etapa primària de caràcter obligatori, sigui inferior a 100 (89,1% a Ciutat Vella, mentre que a nivell de ciutat és del 103,7%). Aquest índex és una aproximació teòrica, ja que no té en compte dinàmiques com la mobilitat geogràfica o la pròpia trajectòria acadèmica dels alumnes (repeticions de curs, incorporacions tardanes...) i per tant, no pot interpretar-se com a una mesura directa de la taxa de no escolarització. En canvi, sí que pot ser un indicador de la preferència d'alguns sectors de la població, per centres escolars que es trobarien a altres zones de la ciutat.

L'absentisme escolar és un fenomen present al Casc Antic i a Ciutat Vella per al qual existeixen xarxes d'atenció que compten amb algunes dificultats

Tot i que no s'ha disposat de dades actualitzades i desagregades d'aquesta realitat al Casc Antic, alguns estudis basats en l'anàlisi de la situació als centres educatius de Ciutat Vella, conjuntament amb els d'altres zones de la ciutat, han estimat que el fenomen de l'absentisme afecta a un 17% dels alumnes de secundària i a un 9% dels alumnes de primària. Només una quarta part d'aquests, serien protagonistes de situacions d'absentisme crònic o de llarga durada. Aquestes dades reflecteixen un ordre de magnitud (que aplicat al Casc Antic afectaria a uns 80 alumnes de secundària i uns setanta de primària) que mostra, però, diferències significatives.

El fenomen no és nou i en els darrers vint anys s'han anat implementant xarxes i protocols d'actuació per a la detecció i prevenció dels casos d'absentisme de forma coordinada entre els mateixos centres escolars i els estaments de l'administració amb competències en l'àmbit educatiu. Algunes fonts apunten, però, a que aquests mecanismes no són prou eficients per una excessiva dilatació en el temps de la resposta, una "burocratització" en els procediments i una manca de criteris unificats a l'hora de definir i detectar les situacions, tenint en compte la variabilitat d'aquestes.

Si bé l'absentisme escolar sembla donar-se de manera molt puntual en la franja d'infància, si que es considera que el fracàs escolar és present i des d'un sentit pedagògic, moltes entitats ofereixen reforç escolar.

4.3.6 Associacionisme i activitat cultural

Teixit associatiu

El dinamisme social del Casc Antic suposa un procés constant en la redefinició de rols i espais dels actors del territori que genera un excés de càrrega de treball a les entitats

Si bé l'actual realitat dinàmica i transformadora és generalitzable a altres territoris, en el Districte, i en concret al Casc Antic, es tradueix en un escenari on la realitat social li atribueix moltes competències al teixit social i agents socials. Aquestes competències han de ser contínuament reformulades a nivell de les funcions que s'atribueix cada actor, l'espai d'actuació que li pertoca i la negociació per als recursos existents. Aquest procés no està exempt de complexitats ja que deriven en processos d'estancament, apropament o allunyament entre parts del mateix teixit social.

La rapidesa d'aquests processos no permet, la major part dels cops, prendre l'espai suficient de temps per a la reflexió i la formació i deriva en una sensació de sobrecàrrega i excés de feina per part de les persones integrants d'aquest teixit social.

La figura del tècnic s'ha consolidat en el conjunt del teixit associatiu

En l'actualitat, hi ha un baix percentatge de persones associades en el Casc Antic. Si bé, existeix una complexa i important presència d'entitats, que conformen un teixit social ampli i divers, aquest no està representat en la seva majoria per persones del territori, sinó que aquestes són el subjecte de la intervenció.

En aquest sentit, apareix la visió que això suposa una manca de representativitat important.

El teixit social del Casc Antic compta amb la llarga trajectòria de moltes persones i entitats en l'àmbit de la reivindicació i acció social al barri

Moltes de les entitats – i respectius actors socials- que conformen el teixit social del territori, fonamenten i configuren algunes de les seves visions davant realitats i necessitats concretes del barri, no únicament a partir de criteris tècnics sinó també des d'una dimensió emocional, originada i legitimada a partir de la mateixa trajectòria al territori.

Algunes d'aquestes realitats i necessitats que s'anomenen com a no resoltes, per diversos motius, s'han espaiat en el temps i això genera un important distanciament entre algunes de les mateixes entitats. Alhora, en alguns casos també suposa una solidificació i defensa ferma, davant l'argumentació de criteris des d'aquesta vessant més emocional, element que contribueix també a aquest distanciament.

No es pot parlar d'una única veu capaç d'articular les diferents visions socials existents

Davant l'existència de més d'un espai articulador per tal de dinamitzar accions socials al Casc Antic (per exemple, més d'una associació de veïns i varies plataformes d'entitats), no es pot parlar d'una única veu capaç d'articular les diferents visions socials existents. Això suposa un dèficit estratègic a l'hora d'assentar, dinamitzar i comunicar accions des d'un consens i representativitat suficientment ampli.

Aquest fet està directament relacionat amb la visió de barri conformada per raons tècniques i la dimensió emocional abans assenyalada. Això es trasllada en la forma d'analitzar i proposar mesures davant els eixos temàtics i transversals que més preocupen al territori.

Existeix un consens en assenyalar quins son els eixos temàtics i transversals que més preocupen però no existeix un model consensuat de barri.

Com a conseqüència del que s'ha dit anteriorment, existeix un consens en assenyalar quins són els eixos temàtics que preocupen més, però no es perceben acords en la manera d'abordar-los. Les realitats no resoltes, o encara en vies de resolució s'agrupen entorn als següents eixos temàtics de caire transversal: l'urbanisme i habitatge, la convivència, les necessitats socials de les persones i grups presents al territori, la interdependència entre algunes entitats i l'administració i la percepció d'una manca de transparència en la gestió d'algunes qüestions per part d'aquesta.

Tot això desemboca en la inexistència d'un acord suficientment ampli, sòlid i estratègic, en relació a com hauria de ser aquest model de barri. En les entitats que configuren el teixit social del Casc Antic, existeix, doncs, una heterogeneïtat en quant a la visió ideològica de com hauria de ser el Casc Antic.

Els aspectes relatius a la reforma urbanística al Casc Antic són elements de constant divisió i distanciament entre el teixit social del territori i entre part d'aquest i l'administració

El procés de reforma urbanística ha estat un dels principals motius de disparitat de criteris entre els actors socials, diferenciant-se entre aquelles entitats (majoritàriament les que presten serveis) que defensen la reforma per la seva repercussió en la millora de la qualitat de vida global i aquells que exerceixen pressió i que estan conformats pels que defensen un altre model de reforma, basada en intervencions més a petita escala i més respectuoses amb els valors arquitectònics i amb els veïns directament afectats.

L'excessiva dilatació en el temps d'alguns projectes dins el context de reforma urbanística és un element que ha propiciat encara més aquest distanciament. Aquesta situació afavoreix que determinats grups interessats puguin aprofitar aquesta circumstància, a partir de motius que no siguin d'interès social. D'això es dedueix la necessitat d'un esforç per part dels actors implicats, incloses les administracions competents, de treballar intensament en la direcció d'afavorir més complicitats i reduir les distàncies.

L'alt nombre de persones en situació de risc d'exclusió social, incideix en que gran part del teixit associatiu formuli o orienti la seva acció social, des d'una vessant assistencial

Aquesta realitat social ha portat tradicionalment a algunes de les iniciatives socials del territori a projectar-se a partir d'un caràcter assistencial, esdevenint més entitats de serveis que gestionen recursos públics, que grups reivindicatius o de creació d'opinió.

Aquest factor pot explicar en part la dissociació entre grups de pressió i entitats o la manca de postures comunes, davant estratègies negociadores amb l'administració.

Si bé les entitats reconeixen les potencialitats del treball en xarxa, aquest no acaba sent una prioritat doncs no es concreta o generalitza en el territori, com a metodologia de treball

El Casc Antic és troba a un context on el dinamisme social és – a part d'un tret d'identitat- molt alt, en quant al canvi i transformacions de realitats i fenòmens. En aquest sentit, per tal d'adaptar els projectes i serveis a una realitat molt canviant i poder oferir així, espais àgils, intercomunicats i des d'una visió integral, es reconeix de manera generalitzada al treball en xarxa, com una eina útil i practica.

Tot i això, aquest tipus de plantejaments no s'acaben consolidant i dues possibles raons són, d'una banda, el temps inicial a invertir i en segon lloc que no acaba sent una prioritat ja que pot suposar cedir alguns espais dins el mateix teixit social, prèviament assentats, per part de les entitats que el conformen.

S'assenyala l'existència d'una interdependència entre algunes entitats i administració com a un dels elements que no afavoreix la cohesió del teixit social

Es recull que hi ha moltes entitats que entenen que part del teixit social és sempre el mateix en rebre o administrar fons públics i això limita un espai de reivindicació.

Per altra perceben aquesta instrumentalització i politització, com a elements que interfereixen en la relació i acords estratègics en el conjunt del teixit social.

El Pla Integral del Casc Antic

En l'actualitat el Pla Integral del Casc Antic no ha aconseguit esdevenir l'espai articulador d'un discurs consensuat respecte al model de barri

El PICA és un espai que articula, canalitza i dinamitza moltes de les sensibilitats i visions de l'acció social del territori. Alhora, representa a una part de la important diversitat i sensibilitats socials del Casc Antic. Tanmateix no ha aconseguit ser l'espai articulador d'un discurs consensuat respecte al model de barri.

Cal considerar com a element de reflexió el fet que, davant els eixos temàtics que generen més preocupació al territori (per exemple alguns projectes urbanístics), la posició del PICA genera discursos centrats no únicament en les decisions que s'haurien de prendre respecte als projectes en sí, sinó també vers la defensa o atac al propi Pla Integral, ja que des de part del teixit social se'l valora com a poc crític o acrític i com a prestador i gestor de serveis i ajudes de l'administració. Davant d'alguns projectes en concret, alguns actors del territori també li atribueixen poca capacitat d'anàlisi tècnica per poder assumir el paper de representació.

El paper exemplificador del PICA i la eficiència en la seva gestió es veu limitada per importants dèficits a nivell d'infraestructures

Els espais de que disposa actualment el PICA no responen als objectius d'aquesta plataforma d'entitats en tant que Pla de Desenvolupament Comunitari. El programa marc per als PDC valora la importància de l'espai físic en els desenvolupament dels plans, definint-los com a lloc de trobada i difusió i punt de referència, no només per a les entitats que hi treballen, sinó per al conjunt de la població.

El principal espai del que disposa el Pla Integral (al carrer Comerç) no està adaptat a les activitats que s'hi realitzen, ni per part de la pròpia secretaria tècnica del PICA, ni per part de les diferents entitats usuàries: l'estat de conservació no és l'adequat (incloent també aspectes higiènics i de neteja) i no reuneix condicions de seguretat suficients davant robatoris. A més, també apareixen dificultats en la distribució dels espais, la gestió dels espais comuns i la convivència de les entitats que utilitzen els espais. Dificultats que l'existència d'una comissió de gestió d'espais no ha aconseguit superar.

El gran potencial del PICA com un espai de treball en xarxa es veu limitat per qüestions organitzatives pendents de resolució

La capacitat del Pla Integral per esdevenir un espai de treball en xarxa que superi la competència de les entitats per uns mateixos recursos es veu limitada per alguns dèficits organitzatius importants.

Aquests dèficits es basen en la poca adequació de l'espai físic a les necessitats reals d'un ens d'aquestes característiques, en uns mitjans tècnics limitats, en la necessitat de revisar aspectes estratègics de la seva estructura interna, en la manca de definició d'alguns rols dins d'aquesta estructura i en una organització que garanteixi uns fluxos de comunicació i informació àgils i adequats.

Les dinàmiques detectades entre la secretaria i algunes entitats no afavoreixen el paper integrador i articulador atorgat al PICA.

Existeix una dinàmica de dualitat entre la secretaria i algunes entitats que formen part del PICA, ja que algunes d'aquestes davant de determinades qüestions, aprofiten el suport que ofereix l'estructura del PICA i en d'altres no s'estableix la suficient confiança i complicitats.

Es detecta també una manca d'implicació i participació, - i això es pot deure a diverses raons - d'una part important de les entitats que el conformen (adscrites o no). Això genera un desgast en aquelles entitats/persones que tenen una implicació major i aquest tipus de dinàmiques comporten algunes dificultats a l'estructura interna i també a la secretaria tècnica, ja que la seva capacitat de lideratge i dinamització es veu condicionada.

Es detecten diferents elements que s'interpreten com a signes que evidencien la necessitat d'un replantejament estratègic del Pla Integral del Casc Antic

El Pla Integral ha estat un instrument de gran valor a l'hora d'enfortir el teixit associatiu a través del treball en comú i generar estratègies d'intervenció en el territori, algunes de les quals s'han consolidat i han pres forma fora del propi pla. Es detecta, però, en aquesta etapa de la seva trajectòria, una devaluació del seu paper i com es reconeix per part dels estudiosos de les entitats de segon grau, una tendència a esdevenir un prestador de serveis per a les entitats que hi pertanyen.

Davant d'això es planteja la necessitat d'una replantejament estratègic que reforci el Pla Integral i que creï consciència de pertinença en les entitats i persones que hi col·laboren d'una manera o un altre. L'estratègia ha de comportar d'una banda, una revisió del paper de les àrees, ja que s'ha detectat que, malgrat la seva llarga trajectòria algunes àrees evidencien no saber quin és el seu model organitzatiu, els seus objectius de treball i respectius mitjans per assolir-los. D'altra banda, la comunicació interna entre els diferents àmbits estructurals del PICA (entre àrees, entre entitats, entre la secretaria i les àrees, etc.) que s'ha mostrat poc eficient i àgil. Finalment es considera necessari una redefinició del paper de la secretaria tècnica per a que pugui esdevenir la figura aglutinadora i dinamitzadora que el Pla necessita com a procés d'organització comunitària.

Algunes de les demandes de les entitats en relació a les seves pròpies necessitats podrien trobar resposta en aquesta redefinició estratègica del Pla Integral

Les entitats amb les quals s'ha mantingut contacte al llarg dels treballs de diagnòstic han expressat algunes necessitats, més enllà de la manca de recursos humans i econòmics que constitueix el factor comú en gran part de les associacions de l'àmbit social. Entre aquestes necessitats, s'ha parlat de comptar amb espais de formació, espais de reflexió per consensuar criteris i dissenyar estratègies comunes, assolir majors nivells de coordinació entre estaments que treballen amb el mateix col·lectiu, avançar en el treball transversal amb implicació dels diferents entorns que intervenen en la creació d'identitat dels individus, disposar d'informació actualitzada dels recursos existents en el territori, augmentar la capacitat de seguir els processos en els quals s'ha participat ...

El relançament estratègic del PICA s'hauria d'orientar cap a aquestes necessitats, a partir de l'experiència ja adquirida, consolidant la seva dimensió pròpia com a instrument d'organització comunitària més enllà de la simple associació d'entitats que gestionen uns serveis i recursos en comú.

Identitat i participació ciutadanes

Un dels trets identitaris del Casc Antic és el concepte de diversitat en totes les seves expressions

Les expressions de diversitat es manifesten en diferents formes i tenen més d'una interpretació per part del mateix teixit social. Així, aquesta multiplicitat d'expressions és en sí mateixa un element d'identitat: diversitat cultural, ètnica, social, econòmica, artística, ideològica, comercial, veïnal, entre d'altres.

Davant d'això, destaca la capacitat d'un teixit social capaç de ser present, a partir d'un llarg recorregut de compromís i transformació, des d'aquesta pròpia diversitat indicant quin és el pols social del territori.

Els processos migratoris - fenòmens presents, constants i característics del Casc Antic- fan difícil identificar el perfil de veïnat tradicional

Els contrastos, tant econòmics com d'origen, han estat un continu en la història d'aquest territori. Malgrat això, molts discursos socials a l'entorn del Casc Antic, fan referència a l'exclusió del "veïnat de tota la vida", a partir dels processos constants de renovació del territori; els més recents dels quals és 'l'ennobliment' (*gentification*) i l'arribada de població d'origen estranger.

L'aposta i repte davant la constant (re)construcció de la identitat al Casc Antic és superar el discurs 'nosaltres – ells', 'veïns – no veïns', doncs per exemple, moltes de les persones d'origen immigrant que hi ha al Casc Antic, ja fa temps que hi resideixen.

El paper de les entitats és molt important alhora d'evitar exclusions en el concepte de veïnat

Les entitats juguen un paper molt important alhora de difondre aquest concepte de veïnat més ampli. La major part de les entitats que es defineixen per a la prestació de serveis ja tenen adquirida la consciència de que cal adaptar-los a aquests "nous veïns".

La dificultat és molt major en aquelles entitats que tenen com a base de la seva definició determinats trets culturals (entitats creades a l'entorn de tradicions, festes populars, associacions de veïns...), entre les quals es comptarien les pròpies associacions creades per col·lectius de persones d'origen estranger, respecte a les entitats que tenen per finalitat la prestació de serveis.

En relació a la presència de persones d'origens diversos existeix una àmplia percepció social que interpreta l'actual convivència existent al barri des de la coexistència.

Entenent els processos de convivència com aquells que sí afavoreixen l'intercanvi, la interacció constant, el coneixement i l'enriquiment mutu, la percepció més generalitzada que s'ha recollit és que únicament és coexisteix i no es conviu. Fins i tot, part dels discursos responsabilitzen les persones d'origen estranger d'afavorir aquest model de coexistència al Casc Antic, en detriment d'un de convivència.

Tanmateix, no es transmeten vivències en termes de conflictivitat social sinó que són expressades i viscudes com a manca de contacte i intercanvi real entre els diferents grups culturals presents al territori. S'entén, de forma generalitzable, que les persones d'origen immigrant, haurien de fer més passos i accions per arribar al model de convivència desitjable. Per altra banda, es contempla que el model actual genera, o pot generar, situacions d'una certa *guetització*.

En relació a l'ús de l'espai públic per part d'algunes persones d'origen immigrant, existeix la percepció social que s'expressa en termes de competència davant l'ús del mateix espai

Aquesta percepció es fonamenta en unes reserves inicials (impressions preconcebudes) i en discursos que tendeixen a generalitzar les actituds en determinats col·lectius. Es parla de diferents conceptes d'ús de l'espai públic segons la procedència cultural i es relaciona el fet de que persones d'altres orígens estiguin al carrer com una usurpació de l'espai, com per exemple, algunes places. S'hi afegixen també elements de gènere com el fet que la majoria de persones que utilitzen aquests espais són homes.

S'entén alhora que el repte és acceptar i consensuar nous models d'ús de l'espai sense sentir-se desplaçats en els models propis.

Existeix preocupació per la percepció que molts joves del Casc Antic han de marxar i s'entén que això no genera cohesió ni garanteix la identitat del territori

Això es relaciona amb aspectes relacionats amb el tipus de model urbanístic (que evidencia molts contrastos) i amb els alts preus dels habitatges i es demana a les administracions competents més inversió pública en pisos de protecció oficial, per mantenir i possibilitar als joves del Casc Antic que no marxin, per tal que siguin agents difusors de la pròpia identitat del territori.

Hi ha la percepció força generalitzada que els processos participatius engegats per l'administració són en realitat operacions informatives atesa la capacitat de decisió que s'en deriva

Es recull la demanda, per part de la majoria de les entitats consultades, que caldria comptar amb més capacitat de decisió i participació, davant el posicionament i gestió, d'aspectes o realitats socials del territori.

S'entén a més, que alguns dels processos participatius que dinamitza l'administració (principalment l'Ajuntament de Barcelona, Districte de Ciutat Vella) haurien de ser més rigorosos i prèviament delimitats, on totes les parts comptessin amb la mateixa informació i, per tant, hi hagués transparència en relació a quins són els límits i possibilitats del mateix procés.

Les entitats consultades no realitzen un seguiment de les accions i objectius previstos al Pla d'Actuació del Districte -PAD

Si bé en el procés engegat per fer aportacions en la redacció d'aquest document hi van participar moltes de les entitats que treballen en els diferents àmbits socials, en l'actualitat es constata que la majoria d'entitats consultades, no realitzen un seguiment sobre els compromisos públics que hi apareixen.

4.3.7 Seguretat ciutadana

Ciutat Vella continua situant-se en una mala posició pel que fa a la percepció de la seguretat ciutadana en relació al global de Barcelona

Segons les dades de l'enquesta de victimització que s'elabora anualment per l'Ajuntament de Barcelona, l'any 2005 el districte de Ciutat Vella presenta un índex de victimització del 22,2%, només superat per l'Eixample (23,7%). El valor de l'índex pel global de la ciutat és de 20,2%. Així mateix, la percepció de que la seguretat és major en el propi barri només es trenca en aquest districte.

Els fets contra la seguretat personal són els que tenen el percentatge més elevat de victimització, amb un 12,3%, entre els que predominen els robatoris de bossa o cartera. Cal destacar que l'espai públic molt concorregut és el que registra un percentatge més elevat de victimització, amb un 32%. En canvi, espais com places, parcs o descampats presenten uns índex del 2 al 5%. La gran afluència de gent podria ser un dels motius, perquè Ciutat Vella i l'Eixample encapçalin el nombre de persones que han estat víctimes de delictes. Això sembla confirmar-se al Casc Antic on alguns punts negres de robatoris coincideixen amb les zones de més afluència.

Ciutat Vella concentra el 14% de les intervencions de la Guàrdia Urbana de tota la ciutat

De les dades corresponents a les intervencions de la Guàrdia Urbana l'any 2005 es desprèn que un 14,4% de les mateixes han tingut lloc al districte de Ciutat Vella. En el cas d'intervencions per actuacions contra el patrimoni, el pes de Ciutat Vella és del 32% i del 28% en intervencions relacionades amb el control de l'arrest domiciliari.

També s'han produït a Ciutat Vella 483 intervencions (15% del global de Barcelona) per actes contra l'ordre públic, un total de 474 (15,9% del global de Barcelona) per delictes de lesions, un total de 33 (16,4%) per actes contra la llibertat sexual i 12.231 son intervencions de vigilància i control (que suposen el 13,6% del total).

Malgrat les dades anteriors hi ha una percepció de millora en els darrers anys

L'evolució de l'índex de victimització a Ciutat Vella registra una tendència a la baixa en el període 2000-2004, quan en el global de Barcelona hauria pujat. Així, l'any 2000 hi havia una diferència de 8 punts entre Ciutat Vella (24,3) i Barcelona (16,4) mentre que al 2004 es va reduir a 2 punts. L'any 2005 s'hauria trencat aquesta tendència amb un índex de victimització del 27%.

La percepció de millora es reflecteix en l'enquesta de victimització en la valoració de les expectatives de futur respecte a la seguretat en el barri, on el 16,6% en l'àmbit de Barcelona considera que empitjorarà mentre que al districte de Ciutat Vella és on hi ha una percepció més elevada de que millorarà. En aquest sentit es valora molt positivament el treball continuat amb la policia local i els Mossos d'Esquadra en el marc de la Junta de Seguretat.

4.4 ÀMBIT TERRITORIAL

4.4.1 Planejament urbanístic

El Casc Antic és un àmbit que està en un llarg procés de transformació urbanística des de 1983, any d'aprovació inicial del Pla Especial de Reforma Interior (PERI) del Sector Oriental del Centre Històric.

El Pla Especial de Reforma Interior (PERI) del Sector Oriental del Centre Històric, que engloba els barris de Ribera, Santa Caterina i Sant Pere, és el planejament vigent aprovat inicialment pel plenari municipal el 27 de març de 1983.

Els PERI han estat els instruments urbanístics fonamentals per desenvolupar la reforma de Ciutat Vella. Es van posar en marxa com a desenvolupament del Pla General Metropolità en vigor des de 1976.

Tot i la seva incidència social el PERI minvava l'impacte inicial del Pla General Metropolità.

El PERI del Sector Oriental del Centre Històric suposava afectar 148 edificis, 1.124 habitatges i la suma del total de població afectada arribava als 2.317 afectats. El PERI però afectava el 3% del total de l'àrea, minimitzant l'impacte inicial del Pla General Metropolità que preveia un 9% d'afectacions.

El PERI del Sector Oriental intentava d'una banda millorar la qualitat de vida als barris (sobretot el de Santa Caterina) i de l'altra resoldre els problemes generats per l'existència d'antics planejaments mai executats que en afectar nombrosos edificis eren una de les raons de la degradació aleshores existent.

El procés de reforma ha provocat discursos molt crítics

Les expropiacions, trasllat de famílies i enderroc d'edificis que s'han realitzat, encara que hagin estat menys de les que preveia el Pla general, han generat discursos molt crítics per part dels residents, tals com les que recullen alguns treballs concrets sobre la zona, que posen de manifest la desarticulació econòmica i social durant el procés de transformació i el procés anomenat *gentrification* que es genera amb la voluntat de fer el barri més atractiu, injectant capital en zones abandonades a la degradació i realitzant millores en els habitatges, convertint-los en inaccessible als antics habitants amb la conseqüent expulsió d'alguns dels vells residents.

Algunes opinions també es fan ressò de possibles irregularitats econòmiques i polítiques en el procés, considerant responsables d'aquestes irregularitats actors molt diversos: des de l'Ajuntament de Barcelona i els seus instruments gestors mixtes (públics i privats), la Generalitat i els seus organismes; fins a membres significatius del teixit associatiu del Casc Antic o el mateix Pla Integral del Casc Antic com a plataforma d'entitats que va permetre legitimar l'execució del PERI actual.

Existeix la percepció que el tipus d'urbanisme que ha caracteritzat el Casc Antic, necessàriament ha de preservar-se com a signe d'identitat

S'argumenta que el nucli antic de la ciutat ha de seguir sent el Casc Antic de la mateixa i per tant, cal que s'actui en la direcció de conservar un patrimoni únic, a partir de fer compatibles fórmules que donin resposta a les necessitats de les persones i a aquesta preservació.

El Pla Especial de Reforma Interior del Sector Oriental incrementa el sòl destinat a equipaments i zones verdes

El Pla Especial de Reforma Interior del Sector Oriental suposava, del total de 522.696 m² de l'àmbit, un augment de sòl destinat a Sistemes d'Equipaments i Zones Verdes (+11.417m²), en detriment d'una reducció de sòl per a Sistema Viari (-9.303m²) i de sòl destinat a Zones (-2.145m²).

Els còmputos de sòl total són: 13.866 m² (2,66%) qualificats com a Parcs i Jardins; 60.901 m² (13,18%) de sistemes d'Equipaments); 2.579 m² (0,49%) de Renovació Urbana i 275.573 m² (53,72%) de Zones. El baix percentatge de sòl de Parcs i Jardins es justifica pel fet de tenir just al seu límit el Parc de la Ciutadella de 35 ha de superfície.

El barri de Santa Caterina és en el conjunt de Ciutat Vella el que ha patit de forma més traumàtica el procés de reforma

En la temporalització de les diferents actuacions a tot Ciutat Vella del Programa ARI (Àrea de Rehabilitació Integrada) els barris de Sant Pere i Santa Caterina s'han situat sempre en la part final sobretot per suposar el teixit urbà i la qualitat constructiva de més difícil tractament.

Al llarg dels darrers 23 anys, a la zona del sector oriental i especialment al barri de Santa Caterina s'han efectuat expropiacions, trasllat de famílies, enderroc d'edificis i construcció d'habitatges per al reallotjament. Per contra, s'ha deixat forçosament pel final, la creació de nous equipaments i la urbanització de nous espais (entre ells el Pou de la Figuera, l'anomenat "Forat de la Vergonya", de gran controvèrsia), provocant durant aquest període una manca d'espai públic i serveis.

L'aprovació de la llei de barris és una oportunitat per concloure algunes de les actuacions pendents

L'aprovació de la llei 2/2004 de millora de barris, àrees urbanes i viles dona l'oportunitat a l'àrea de presentar-se a la primera convocatòria d'ajuts. D'aquí, l'elaboració del Projecte d'Intervenció Integral (PII) en el conjunt dels barris de Santa Caterina i de Sant Pere.

L'àrea es presenta com a idònia en aquell moment perquè s'acaben les operacions de nous habitatges i reallotjaments, s'aprova el Programa d'Actuació del Districte 2004-2007 (PAD) i finalitzen les obres del Mercat de Santa Caterina, concebudes per esdevenir un motor molt important per a la recuperació econòmica del barri.

El Projecte d'Intervenció Integral (PII) en el conjunt dels barris de Santa Caterina i de Sant Pere significa l'oportunitat per concentrar esforços en dos punts d'envergadura: la Residència assistida i el Pou de la Figuera

El Projecte d'Intervenció Integral en el conjunt dels barris de Santa Caterina i de Sant Pere permetrà accelerar alguna de les inversions previstes, que les limitacions de les disponibilitats econòmiques deixaven fora de l'àmbit del PAD. Tot i la forta inversió per a la residència assistida, un 41% del pressupost global previst en el PII, només se'n preveu l'adquisició de sòl. Manca encara preveure'n l'execució.

Amb el projecte d'urbanització del Pou de la Figuera (que absorbeix un 24% de la dotació econòmica del PPI), projecte d'històrica controvèrsia, s'arriba a un punt i final a una llarga sèrie de disputes entre administració i veïnat sobre l'ús d'aquest espai.

El projecte d'urbanització del Pou de la Figuera dota el barri d'alguns equipaments inexistents en l'actualitat però deixa sense espai alguna reivindicació històrica

L'acord final per a l'espai del Pou de la Figuera obté com a resultat un espai públic amb una pista polivalent exterior, una àrea de jocs infantils i també una zona per a horts i jardins urbans. El projecte inclou la recollida pneumàtica de residus en aquesta àrea, un punt verd o mini deixalleria i equipaments annexos. La resolució del procés obliga però a traslladar, usos històricament reivindicats en aquesta ubicació com el de Poliesportiu, que es preveu situar al Parc de la Ciutadella.

Altres equipaments previstos en el marc del PII són l'acabament del Centre Cívic Sant Agustí; la creació Escola d'adults/Espai de trobada i formació a l'edifici de "La Penya", a més d'una dotació econòmica per programes per a la millora social, urbanística i econòmica com: l'arranjament d'un local per a Casal de Joves autogestionat, l'arranjament de locals d'entitats i campanyes de creació d'identitat comercial i impuls econòmic.

4.4.2 Paisatge urbà

Els nombre de béns urbanísticament protegits al Casc Antic és superior al del Gòtic i el Raval

Els edificis, d'acord amb el seu valor monumental, estableixen objectes i entorns que demanen especial cura. A Ciutat Vella cal afegir al concepte d'edifici o espai monumental, el d'edifici o espai de valor històric, és a dir aquell que per la seva representació social representa un espai d'interès històric. El nombre d'elements declarats d'interès nacional al Casc Antic (categoria A segons Catàleg del patrimoni arquitectònic de la ciutat de Barcelona) és inferior als que disposa el Gòtic i el Raval (6 en el total de l'àmbit: Palau de la Música, Casa Gremi dels Velers, Monestir de Sant Pere de les Puel·les, Església de Santa Maria del Mar, Llotja i Fossar de les Moreres).

En canvi, el nombre de béns urbanísticament protegits per l'entorn i sector urbà on s'emplacen, definint conjunts d'interès històric (categoria C segons Catàleg del patrimoni arquitectònic de la ciutat de Barcelona), és molt superior en l'àmbit del sector oriental (393 en total, en front dels 251 i 131 del Gòtic i Raval respectivament). Aquest fet evidencia que la rellevància d'aquest sector és més per la pròpia trama urbana i conjunts edificats, que pel valor dels edificis com a unitats singulars.

La densitat de l'edificació és molt elevada, tal i com correspon al nucli antic de la ciutat

La densitat mitjana d'habitatges per hectàrea al Casc Antic és de 120,5 htges/ha. Al igual que les dades de densitat de població, la dada oficial no descriu de cap manera la realitat existent, tenint en compte que més d'un 40% de la superfície de l'àmbit, se situa al límit i no inclou habitatges de cap tipus (Parc de la Ciutadella i l'àrea no accessible de les línies fèrries de l'estació de França). Aquest fet provoca multiplicar pràcticament per dos la densitat mitja de l'edificació que augmenta fins a més dels 200 htges/ha, molt superior a la mitjana de la ciutat que és de 104 htges/ha (valor de l'any 1991).

Raó per la qual, la densitat al barri de Santa Caterina i Sant Pere arriba a valors mitjans de 280 htges/ha i 227 htges/ha respectivament. En algunes zones concretes, com els entorns del mercat de Sta. Caterina i el cor del barri de Sant Pere, la densitat supera els 325 htges/ha.

L'estat global de l'edificació és la millor del districte però encara és molt inferior al global de la ciutat

Segons dades del cens del 2001 el 58% dels edificis del Casc Antic es troba en bon estat de conservació mentre que en altres barris de Ciutat Vella aquests representen tan sols la meitat de tota l'edificació. En l'àmbit de la ciutat, un 80% dels edificis es consideren en bon estat de conservació.

Malgrat les campanyes de suport a la rehabilitació que es venen duent a terme des de l'any 1988 encara 175 edificis es consideren en mal estat, entre els quals 35 en estat ruïnós; d'aquests, un 75% (26 edificis) es troben a Santa Caterina.

El eixos estructurals interns de la trama urbana d'aquest sector sempre funcionen en "sentit horitzontal"

La xarxa viària actual del Sector Oriental es pot subdividir en dues categories: la d'origen "natural", generada a partir de fluxos de persones i mercaderies que van fer possible la creació històrica de la ciutat i les vies clarament originades a partir d'una necessitat funcional específica en períodes històrics concrets.

En la primera categoria s'inclouen la major part de carrers estrets i d'origen medieval, carrers d'edificacions suburbanes que no tenen una alineació precisa, amb reculades i una parcel·lació amb un ritme menut i estret. Estem parlant d'eixos de carrers, que sempre són de traçat horitzontal, des de Via Laietana fins a Portal Nou-Ciudadella. Un dels més importants és el que s'organitza entorn del camí Bòria-Carders fins al Portal Nou, també ho són el carrer de Sant Pere més Alt i Sant Pere més Baix. En la segona categoria de vies originades a partir d'una necessitat funcional específica se situen Via Laietana, els sectors fora muralles pre-examples i operacions d'obertura interna també de traçat horitzontal, com el carrer Princesa i l'Av. Francesc Cambó.

La dinamització d'eixos verticals trencarien "fronteres" psicològiques i desdibuixarien els actuals límits entre els barris del Casc Antic

Els eixos lineals passants només en sentit horitzontal han anat definint les fronteres i límits entre els barris del Casc Antic. Així, el carrer Sant Pere més Baix divideix el Barri de Sant Pere del de Santa Caterina; el carrer Princesa divideix el Barri de la Ribera del de Santa Caterina. Aquest carrer és frontera natural per la seva morfologia de façanes perfectament alineades i que ha permès el pas de vehicles, però també s'ha convertit en frontera psicològica pel veïns del sector que han vist la diferent evolució econòmica i social "sobre i sota" Princesa.

La dinamització d'eixos verticals, incentivant recorreguts en aquest sentit i connectant els diferents barris augmenta el valor patrimonial implícit. Els nous espais públics Pou de la Figuera i Allada-Vermell són, de fet, una aposta municipal de recorregut vertical. Una altra aposta en el mateix sentit seria potenciar eixos ja existents com per exemple el que va des de Trafalgar a Sant Pere a través dels Passatges - Santa Caterina - carrer Montcada i Santa Maria del Mar.

4.4.3 Mobilitat

Alguns canvis estratègics a nivell de ciutat han tingut repercussió en la vida del Casc Antic

Al perímetre del sector oriental se situen dues de les estacions de trens de rodalies: Arc de Triomf i Estació de França. La vella estació de França, importantíssima porta d'entrada a la ciutat, ha anat perdent pes, una de les raons que va derivar en el deteriorament i disminució d'activitat del sector sud del sector oriental. Seria molt positiu doncs per a aquest sector, reactivar-la com a estació de transport inclosa en el sistema metropolità o repensar-ne un ús d'equipament actiu i possible motor de l'àmbit.

Durant les darreres dècades el transport públic d'accés al centre històric i a la ciutat de Barcelona en general ha sofert una transformació i ampliació importants. S'ha passat d'una xarxa municipal a una altra d'escala metropolitana on el ferrocarril de rodalies ha adquirit un paper fonamental. En aquest marc d'actuació Plaça Catalunya, ja un punt principal d'intercanvi de la ciutat s'ha convertit també en el nus i intercanviador més important dins l'àrea metropolitana.

El Pla de Mobilitat de Ciutat Vella s'emmarca en la política general d'augmentar l'espai amb prioritat per vianants

El Pla de Mobilitat de Ciutat Vella aposta per una única illa de vianants o de prioritat invertida, amb límit en els carrers tangencials i amb forta pressió de vehicles: Via Laietana, Ortigosa-Trafalgar, Carrer del Comerç, Pla de Palau-Marquès de l'Argentera. Per a que els possibles nous aparcaments no carreguin més les vies internes s'hauran de situar sempre en posicions tangencials, als límits de l'àrea.

La trama urbana compacte, de carrers medievals estrets, condiona absolutament la mobilitat del sector. La majoria de vials tenen amplades de poc més de 3 metres i, en alguns punts fins i tot de menys de dos metres. En aquests casos, la presència del vehicle ni tan sols hi té cabuda, i en la resta comparteixen espai vehicles i vianants. En aquest marc físic, la tendència municipal ha estat sempre guanyar més espai per a les persones.

S'inicia un procés participatiu per a definir una nova Via Laietana amb menys vehicles

En aquests moments (febrer de 2007) s'acaba d'obrir un procés de participació ciutadana per a decidir si la proposta municipal d'ampliar les voreres de Via Laietana continua endavant. Aquesta ampliació que afavoreix òbviament la circulació de vianants, pot repercutir força en la circulació rodada que passarà dels cinc carrils actuals, tres de baixada i dos de pujada; a quatre carrils, mantenint els tres de baixada i el quart en direcció muntanya que només l'utilitzarien vehicles com les ambulàncies o els transports públics.

En qualsevol cas, l'objectiu és evitar la frontera entre barris, facilitant als vianants la circulació còmode Gòtic - Casc Antic.

4.4.4 Fluxos ambientals

La pròpia estructura urbana de carrers estrets i poc accessibles requereix de solucions particulars per als sistemes de recollida de brossa que no poden ser generalitzables

Al Casc Antic conviuen tres sistemes de recollida de residus: recollida a través dels contenidors, la recollida pneumàtica i la deposició de bosses al carrer. Aquest darrer sistema és el que genera més problemes, com males olors si les bosses no es baixen a l'hora, brutícia ... i s'incrementa el soroll dels camions que recullen la brossa, ja que es realitza manualment i s'estan més estona. Dificultats particulars afegides (presència de població nouvinguda, persones grans amb mobilitat reduïda...) requereixen de solucions imaginatives que no poden ser generalitzables.

La diversitat de sistemes també afecta als residus comercials, que a més dels altres mitjans disposen de la recollida porta a porta. També aquí es posa de manifest la conveniència de l'adaptació a circumstàncies específiques com l'hora de tancament dels negocis d'hosteleria o l'estacionalitat en la generació en alguns sectors del comerç.

La dotació de mitjans per a la recollida de brossa hauria de tenir en compte la incidència de la població flotant

La taxa de generació de residus per habitant i dia estimada per al Casc Antic 2,2 kg/hab/dia és superior a la mitjana de la ciutat (1,52 kg/hab/dia segons indicador de l'Agenda 21 al 2005) i pot reflectir la influència de la població flotant, tenint en compte que és una de les zones de la ciutat que reb més afluència de visitants.

La situació d'algunes zones del Casc Antic dins els circuits turístics hauria de ser tinguda en compte a l'hora de dimensionar les necessitats de contenidors i papereres. Contràriament al que seria esperable, la ràtio de papereres al districte de Ciutat Vella és de 115 hab/paperera, més baixa que la de Barcelona, situada en 74 hab/paperera.

La sobreutilització de l'espai públic i la confluència de circumstàncies específiques redunda en la necessitat de fer un esforç de comunicació i sensibilització continuats

La convivència dels tres sistemes de recollida esmentats requereix una bona dosi d'informació a la població, més quan hi ha un percentatge significatiu de veïns procedents d'altres entorns culturals. D'altra banda, la trama de carrers estrets on conviuen diversos usos amb una elevada concentració en algunes àrees del Casc Antic (restauració, comercial, turístic...) pot generar conflictes entre veïns, veïns i comerciants, si no es respecten unes consignes bàsiques per al manteniment de l'espai en bones condicions.

Conductes inapropiades, com llençar la brossa fora de les hores i els llocs estipulats, cal resoldre-les per la via de la comunicació i la sensibilització doncs el manteniment d'un increment continuat de la despesa pública en neteja (un 40% des de l'any 2000) resol la situació immediata però no és sostenible.

Les taxes de recollida selectiva estimades per al Casc Antic són inferiors a les de la ciutat

La taxa de recollida selectiva estimada per al Casc Antic és del 22% del total de residus generats, inferior al 30% calculat per al global de la ciutat (44% si es tenen en compte els sistemes de valorització energètica). La dotació al barri d'una minideixalleria o Punt Verd, prevista en el projecte d'urbanització del Pou de la Figuera, pot significar un pas endavant per a millorar aquestes taxes.

Pel que fa a la recollida comercial, l'èxit de la separació i reciclatge varia en funció de les fraccions. Així, segons l'auditoria realitzada en els comerços del barri (en conveni de col·laboració entre el GENAB i la FECCA) un 78% dels establiments dipositen separadament el vidre i un 87% la fracció orgànica en les zones on està implantada la recollida pneumàtica des de fa més temps (la Ribera). Pel que fa al paper, la fracció que es recull selectivament és molt variable i assoleix el 78% on hi ha sistema de recollida porta a porta. La taxa més baixa correspon al plàstic (43%) per al qual no hi ha una recollida comercial específica.

S'observa una bona correlació entre la dotació de serveis i infraestructures per a la recollida comercial i la generació d'aquests

La Ribera és el barri que concentra la major part de producció de residus ja que s'hi troben molts negocis d'hostaleria i restauració. Genera el 43% del paper, el 66% del vidre, el 47% d'envasos i el 50% de matèria orgànica de generació comercial.

S'observa com les zones de major producció de residus comercials són les que tenen més serveis de recollida i més facilitats.

Tot i que l'abastament d'aigua potable es fa sota els mateixos paràmetres a tota la ciutat de Barcelona el caràcter de nucli antic comporta alguns dèficits que influeixen en la qualitat de l'aigua

El sistema de proveïment d'aigua potable a la ciutat de Barcelona no fa distincions entre districte sinó que s'organitza en tres grans àrees en funció de la contribució de les dues grans àrees fonts d'abastament (conca del Ter i conca del Llobregat). El Casc Antic es troba en l'àrea on el subministrament prové d'una barreja de les dues conques i la concentració en alguns components com els trihalometans (THL), productes residuals del procés de cloració, presenta valors mitjans entre les altres dues àrees d'abastament.

Ara bé, al Casc Antic com a tota Ciutat Vella, es conserven molts subministraments mitjançant dipòsits d'acumulació que es situen al terrat dels edificis. L'acumulació comporta problemes de fuites i de sobrecàrrega que poden repercutir en patologies en l'edificació i possibles riscos sanitaris si el manteniment no és l'adequat. D'altra banda, degut a l'antiguitat de la xarxa, encara hi ha canonades de plom. Les millores realitzades en gran part dels carrers del Casc Antic s'han aprofitat per renovar les conduccions; el problema, doncs, es concentra en la xarxa interior de les edificacions que no han estat rehabilitades.

El subministrament d'aigua mitjançant dipòsits d'acumulació comporta pèrdues d'aigua que poden assolir el 30% del consum

Tot i l'existència de programes de rehabilitació específics per a la substitució dels dipòsits d'acumulació i connexió directa a la xarxa (Pla d'Actuació per a la rehabilitació de Foment de Ciutat Vella SA -FOCIVESA), no s'ha aconseguit eliminar-los encara totalment i s'estima que es troben en uns 340 edificis que suposarien uns 3.000 habitatges.

El mal estat dels sistemes de regulació dels dipòsits o bé la contractació per aforament (un volum d'aigua prefixat que es subministra sigui quin sigui el consum) fan que l'aigua no consumida torni al clavegueram pel sobreeixidor dels dipòsits. El Pla d'Actuació de FOCIVESA en la seva línia específica per a la substitució de dipòsits, estima en un 30% del consum les pèrdues d'aigua en els subministraments pel sistema d'aforament i del 10% en els de comptador únic. En el cas del Casc Antic, això equivaldria a uns 150.000 m³/any o, el que és el mateix, al consum anual d'uns 3.200 persones. El percentatge de pèrdues del sistema de proveïment en el global de la ciutat està estimat en el 7%.

La manca de zones verdes sense pavimentar al Casc Antic que afavoreixin la infiltració contribueixen a l'abocament d'aigües residuals al mar en episodis de pluja intensa

La xarxa de clavegueram de Barcelona no és separativa, la qual cosa significa que van a parar a les clavegueres tant les aigües residuals com les pluvials dels embornals i dels claveguerons de cada finca. En episodis de pluges intenses la capacitat de tractament del sistema de depuració no es suficient per absorbir tot el cabal i les aigües s'aboquen directament al mar o als rius Besòs i Llobregat sense depurar.

L'existència de zones verdes i sense pavimentar propicia que una part d'aquest volum s'infiltri i alimenti aquífer del pla de Barcelona en lloc d'abocar-se al clavegueram. El Casc Antic, a excepció del Parc de la Ciutadella situat al seu límit i que cal considerar-lo un espai de ciutat, és absolutament deficitari en aquestes zones. Les aigües de l'aquífer del pla de Barcelona són utilitzades per part dels serveis municipals per usos no domèstics, essent la única font de proveïment pròpia de la ciutat de Barcelona.

L'antiguitat del parc d'habitatges comporta una elevada demanda d'energia per calefacció que no es correspon a les taxes de consum existents, inferiors a les de la ciutat

Les tipologies edificatòries tenen una influència directa en l'eficiència energètica dels habitatges. Un estudi realitzat en el marc del Pla per a la Millora energètica de Barcelona (PMEB) manifest que les tipologies edificatòries pròpies dels nuclis antics es caracteritzen per tenir males condicions de ventilació i il·luminació, alhora que la demanda energètica per calefacció seria superior per males condicions d'aïllament i baixos nivells d'insolació.

Tanmateix, el mateix estudi estima unes taxes de consum d'energia destinada a calefacció (742,42 kWh/hab/any) inferior a les mitjanes de la ciutat (1.021,65 kWh/hab/any). Aquest baix nivell de consum però cal atribuir-lo a que el grau d'implantació de sistemes de calefacció és menor que la demanda teòrica que correspondria a l'assoliment d'un nivell de confort estàndard.

El districte de Ciutat Vella registra un consum d'energia pel sector terciari superior a la mitjana de la ciutat

Segons les estimacions fetes en el PEMB el districte de Ciutat Vella és el que té una taxa de consum per habitant més elevada en aquells consums energètics associats a la refrigeració, calefacció i consum elèctric general del sector terciari i de servei. Aquesta elevada ràtio cal atribuir-la a la presència en el districte de nombrosos equipaments de la ciutat.

Les oficines de més de 500 m² seguides del sector comercial, són les activitats que comporten uns consums més elevats, sobretot pel que fa al consum elèctric. La incidència de les polítiques de conscienciació envers la implantació de sistemes d'estalvi i eficiència energètiques en aquests sectors és molt incipient i, fins el moment, només es tradueix en algunes campanyes específiques com les l'enllumenat nadalenc.

El sector de la construcció tant en el vessant de rehabilitació com en el de nova edificació esdevé un element clau en les polítiques de millora energètica a la ciutat de Barcelona i especialment al Casc Antic

El 30% del consum global d'energia a la ciutat de Barcelona es pot atribuir al consum domèstic, segons les dades recollides en el PEMB; aquest consum es basa majoritàriament en l'electricitat i en el gas natural, el menys contaminant dels combustibles fòssils. Al Casc Antic encara es pot incidir en la substitució d'altres combustibles pel gas natural, ja que no té un grau d'implantació tant ampli com en el global de la ciutat, però aquí, i a tota Barcelona, les mesures per reduir les emissions a l'atmosfera associades al consum energètic passen per la implantació de les energies renovables (fonamentalment l'energia solar) i per l'aplicació de criteris d'eficiència energètica en l'edificació, tant en les operacions de rehabilitació com en les de nova construcció.

S'ha comprovat que els edificis de nova construcció tenen unes demandes d'aire condicionat superiors, en canvi les de calefacció són inferiors. Les operacions amb participació pública, tant en la promoció com en l'ajut a la rehabilitació, hauria de garantir l'aplicació de mesures com sistemes de protecció solar i ventilació per reduir les demandes de refrigeració, compliment de criteris mínims de rendiment energètic en calderes i bombes de calor, il·luminació dels espais comuns amb lluminàries de baix consum, etc. Aquestes mesures poden ser d'especial incidència al Casc Antic tenint en compte el potencial de rehabilitació dels seu parc d'habitatges.

La implantació dels sistemes d'aprofitament d'energia solar a Ciutat Vella és inferior a la de Barcelona

Les fonts renovables encara no arriben en l'actualitat a l'1% de l'energia primària consumida a la ciutat i són l'única font d'autoproveïment, essent la nuclear la principal font primària d'energia. Amb 31.078 m² de captadors solars instal·lats a la ciutat de Barcelona (dades del 2005) la ràtio resultant és de 20,77 m² per 1000 habitants. La ràtio a Ciutat Vella és de 13,48 m²/1000 hab. Aquesta diferència s'explica en part per la menor incidència de la construcció nova d'habitatges en aquest districte respecte a altres zones de la ciutat.

En aquest context, són importants les mesures de potenciació de l'ús dels captadors solars existents, d'instal·lació obligatòria en noves construccions i rehabilitacions integrals, mitjançant, per exemple, la potenciació de l'ús d'electrodomèstics bitèrmics. Instal·lacions com les dels habitatges de promoció pública al carrer Carders, amb 14 m² de captadors instal·lats, signifiquen un estalvi de 11.200 kWh/any i una reducció en les emissions de 1'97 t de CO₂ eq.

L'estació de control i vigilància de la qualitat de l'aire de la Ciutadella ha registrat una tendència a l'increment de les concentracions d'òxids de nitrogen

Els nivells de contaminants atmosfèrics mesurats a la ciutat de Barcelona s'han mantingut estables durant el 2005 o amb certa tendència a la baixa excepte en el cas dels diòxids de nitrogen (NO_x), íntimament lligats al trànsit.

Malgrat que el Casc Antic és una zona amb trànsit poc intens, també està afectat per nivells de contaminació "de fons" com així ho registra l'estació de mesura situada al Parc de la Ciutadella, que ha registrat un valor mig anual de les mitjanes horàries de 48 µg/m³ de NO_x quan el valor límit per aquest paràmetre és fixat en 40 µg/m³ tot i que amb un marge de tolerància de +20 µg/m³.

El trànsit és el responsable del 88% dels contaminants primaris i contribueix a l'efecte hivernacle en un 25%, la situació del Casc Antic en aquest aspecte és favorable

El Casc Antic disposa de bones comunicacions en transport públic amb la resta de la ciutat i una bona accessibilitat a la xarxa ferroviària. D'altra banda, les distàncies relativament curtes entre els diferents serveis i una estructura urbana compacta i sense desnivells faciliten la mobilitat a peu en l'interior del barri.

Tot això col·loca al Casc Antic en una bona posició per limitar l'ús del vehicle privat en els desplaçaments i disminuir, per tant, la contribució a la contaminació atmosfèrica i a l'efecte hivernacle per aquest vector. La recent implantació del bus de barri que el connecta amb la resta del districte és una bona mesura més en aquest sentit.

Les dades disponibles indiquen que els ciutadans no se senten ben informats en qüestions relatives al medi ambient

Els resultats de "l'enquesta d'hàbits i valors sobre medi ambient i sostenibilitat" que elabora periòdicament l'Ajuntament de Barcelona mostra que la majoria de persones no considera que la informació rebuda en relació a qüestions ambientals sigui satisfactòria. El percentatge màxim de persones que se senten ben informades es dona en la informació relativa a la separació de les escombraries a casa i disminueix fins a un 24% el grau de coneixement sobre el destí final de les deixalles. Encara és més baixa la proporció de persones que consideren que reben prou informació sobre les vies per participar en la millora del medi ambient a la ciutat.

Aquesta apreciació és extrapolable al Casc Antic on al llarg d'aquestes conclusions s'ha posat de manifest la conveniència d'informar de qüestions relatives a alguns vectors ambientals per millorar la seva gestió i minimitzar els impactes. El coneixement del destí final dels residus i la seva contribució a la contaminació i a l'efecte hivernacle, per exemple, poden influir en una millor conscienciació de la població.

4.4.5 Soroll

El Casc Antic gaudeix globalment d'una bona qualitat acústica si bé registra alguns problemes puntuals d'alta intensitat

Per la seva estructura viària, el Casc Antic té globalment una baixa intensitat de trànsit que redunda en uns nivells de soroll ambiental baixos, ja que el trànsit és la principal font de soroll a la ciutat. La major part del barri és qualificat d'alta sensibilitat acústica, mentre que només les vies perimetrals i alguns carrers puntuals com Comerç es consideren de sensibilitat acústica més baixa. Essent molt localitzades les fonts de soroll de trànsit és molt fàcil aplicar mesures de minorització del soroll com la implantació de l'asfalt sonoreductor.

Altres fonts de soroll com els locals d'oci nocturn o el soroll dels serveis de recollida d'escombraries associat a la recollida manual són fonts de soroll que, si bé, no són generalitzables al barri si causen molesties intenses a les zones concretes on es veuen afectats.

El tractament de les fonts de molèsties per soroll al Casc Antic requereix d'accions conjuntes entre diverses parts

El trànsit, que és la principal font de soroll a la ciutat, no és el principal causant de les molèsties per soroll al Casc Antic ja que les mesures implementades (asfalt sonoreductor...) estan fent els seus efectes positius. En canvi, les molèsties provenen de la convivència dels usos residencials i la concentració d'activitats d'oci en algunes zones dels barris del Casc Antic que es fan més evidents precisament perquè els nivells de soroll ambiental són més baixos. En aquest cas no resulta suficient aplicar mesures puntuals sinó que les solucions només poden arribar per la via de la conscienciació amb la implicació de les diverses parts (administració, titulars del establiments, usuaris....).

En el marc del "Programa d'actuacions per a la Minoració Acústica de la Ciutat de Barcelona" s'han dut a terme campanyes de sensibilització com l'anomenada "Menys soroll a les terrasses" que han tingut com a escenari el barri de la Ribera, entre d'altres zones de la ciutat. També els propis empresaris del sector s'han implicat en algunes d'aquestes iniciatives. Malgrat això, les molèsties pel soroll associat a l'oci nocturn encara són motiu d'expressió de queixa juntament amb d'altres, com les relacionades amb els vehicles de recollida de deixalles.

5 RESUM I PRINCIPALS CONCLUSIONS DE DIAGNÒSTIC

El Casc Antic o "Sant Pere, Santa Caterina i la Ribera"¹ constitueix el sector oriental del centre històric de Barcelona i el seu perímetre està definit per la Via Laietana, a l'oest; el Carrer de Trafalgar, al nord; el carrer Roger de Flor a l'est i el carrer del Doctor Aiguader al sud. Confronta, a l'oest amb el Gòtic i al sud amb la Barceloneta, del seu mateix districte; al nord amb la Dreta de l'Eixample, al nord-est amb el barri de l'Estació del Nord, ambdós del districte de l'Eixample i, a l'est, amb el Fort Pius del districte de Sant Martí. La seva superfície total és de **111,75 hectàrees**, de les quals pràcticament la meitat corresponen al Parc de la Ciutadella.

L'instrument de planejament urbanístic vigent és el Pla Especial de Reforma Interior (PERI) del Sector Oriental del Centre Històric, aprovat inicialment pel plenari municipal el 27 de març de 1983. Els PERI, que es van posar en marxa com a desenvolupament del Pla General Metropolità en vigor des de 1976, han estat els instruments urbanístics fonamentals per desenvolupar la reforma de Ciutat Vella. Aquests instruments persegueixen, més enllà de la mera transformació urbanística, la injecció de nova vitalitat i la recuperació del seu paper de centre natural de la ciutat.

Des de 1983, i degut al llarg procés de transformació urbanística al que ha estat sotmès el Casc Antic, aquest i sobretot el barri de Santa Caterina ha sofert una manca prolongada d'equipaments i urbanització adequada de carrers i espais verd. Mancances atribuïbles a les lentes operacions d'expropiacions, trasllat de famílies, enderroc d'edificis i construcció d'habitatges per al real·lotjament que han provocant una elevada crítica de l'opinió pública i del veïnat. Actualment, el procés va arribant al seu final amb l'empenta econòmica del projecte d'intervenció integral acollit a la llei 2/2004 de millora de barris, àrees urbanes i viles, pel que fa a l'espai lliure del *Pou de la Figuera* i equipaments pendents com l'edifici de *la Penya*, i l'adquisició de sòl per a la residència assistida. Tot i així, el procés encara no enllesteix temes pendents com el Poliesportiu Municipal o la mateixa execució de la residència assistida. També és una assignatura pendent al Casc Antic el disposar d'espai públic adaptat a les activitats espontànies o organitzades per als infants o joves.

Tampoc es pot oblidar que el Casc Antic forma part del centre històric de la ciutat vella de Barcelona, amb tot el que això comporta i especialment la forta pressió immobiliària i el conseqüent difícil accés a l'habitatge: Ciutat Vella ha patit un dels increments més importants en el preu de l'habitatge

¹ Aquesta és la denominació oficial actual del Casc Antic des de l'aprovació del projecte "La Barcelona dels barris" al desembre de 2006. Per raons de temporalitat, en aquest document s'ha seguit utilitzant l'antiga denominació, utilitzant els noms de Sant Pere, Santa Caterina i la Ribera-Born quan es fa referència a cadascun dels barris històrics en que es divideix aquest territori.

en els darrers vint anys, només per davant del districte de l'Eixample i el Casc Antic és la zona més cara del districte, després del Gòtic, en preu mitjà d'habitatge de segona mà i la més cara en preu mitjà de lloguer. Així doncs, comencen a conviure en el mateix teixit urbà, tipologies edificatòries molt diverses amb veïns de molt divers nivell adquisitiu.

A la problemàtica general de l'habitatge en la societat actual, en aquest territori cal afegir l'antiguitat de l'edificació com a dificultat afegida. Malgrat les iniciatives d'ajut a la rehabilitació, s'ha estimat que aquesta només ha afectat a un 16% dels edificis potencialment rehabilitables. El mal estat de l'edificació és un factor que condiciona també la concreció d'una oferta d'habitatge assequible a partir dels habitatges buits, alguns de propietat pública.

La mateixa antiguitat del parc d'habitatges repercuteix en altres aspectes, com la dificultat d'implantar solucions que millorin l'accessibilitat (ascensors) o els consums excessius d'aigua derivats de la permanència de subministraments mitjançant dipòsit (les pèrdues d'aigua s'estimen en un 17%).

Les diverses actuacions realitzades en els darrers vint anys han obert les bases per invertir el procés de degradació al qual estava sotmès i el barri ha recuperat el seu potencial d'atracció comercial, d'oci i lleure si bé no de forma uniforme en totes les seves àrees. Zona històricament artesanal i comercial, l'anomenat comerç tradicional va patir una forta crisi als darrers decennis del segle XX. Tot i haver perdut pes enfront d'altres activitats del sector terciari en expansió (immobiliàries, serveis a les empreses,...) i haver modificat la seva composició, amb l'increment per exemple de les botigues de roba i calçat o articles de la llar enfront de les d'alimentació, actualment s'observa una recuperació del comerç al detall. D'altra banda es manté el comerç majorista concentrat a Sant Pere, tradicionalment especialitzat en el sector tèxtil.

Aquesta recuperació evident en els darrers anys presenta diferències notables entre els diversos sectors i ha intensificat en certa manera l'especialització per zones: l'oci, el lleure i una oferta comercial molt específica, amb signatura pròpia a la Ribera, el comerç majorista a Sant Pere i el comerç de proximitat a Santa Caterina. Les barreres entre aquests sectors, però es comencen a difuminar a partir d'operacions com la reobertura i rehabilitació de l'entorn del Mercat de Santa Caterina i la importància creixent del turisme.

Existeix la percepció de que és el model de la Ribera, el que s'identifica com el model aliè al barri -amb una oferta orientada al turisme i als barcelonins d'alt poder adquisitiu, el que es va estenent cap a altres zones. Tanmateix, el referent comercial per als residents al Casc Antic continuen sent, a banda del propi mercat, els eixos Bòria-Carders-Corders i la baixa i alta de Sant Pere. En la recuperació comercial d'aquestes zones, ha jugat un paper molt important l'anomenat "comerç ètnic" o comerç regentat per persones d'origen estranger. Aquesta sortida professional per part de les persones immigrades al barri ha compensat en part la crisi del petit comerç per

manca de relleu generacional. Encara queden algunes zones de Santa Caterina i, sobretot, de Sant Pere on pràcticament ha desaparegut el teixit comercial. Des del Districte de Ciutat Vella i amb la participació del teixit associatiu comercial es posarà properament en marxa un programa d'adquisició i posada en lloguer de locals comercials amb l'objectiu de diversificar l'oferta, mantenir el comerç de proximitat i dinamitzar socialment i econòmicament els barris.

El repte de la dinamització comercial està en incidir en un model propi del Casc Antic com a conjunt, diferenciat d'altres models seguits per altres zones del mateix Casc Antic (Born) o de la resta de Ciutat Vella (Barna Centre), excessivament basat en el comerç de franquícia i el sector de l'hosteleria, per la problemàtica que comporta: expulsió dels residents del barri, substitució per població amb un major nivell adquisitiu, molèsties degudes a les activitats de lleure, etc. Model propi que concebi el comerç com un element d'equilibri i cohesió social, que el configuri divers i atractiu i basat en les pròpies especificitats: diversitat cultural, artesanía, comerç històric, comerç tradicional amb una clientela fidelitzada, etc....

Tot el procés de canvi descrit fins ara, s'ha evidenciat en la millora d'alguns indicadors econòmics, com la disminució de l'atur, l'increment de la renda familiar disponible o l'augment de la taxa d'activitat. Tanmateix aquests indicadors reflecteixen uns valors globals i porten a la necessitat de destriar realitats de caire econòmic i social marcadament diverses. Així, el procés de millora urbanística ha permès recuperar l'atractiu d'un territori amb clars elements dels que s'associen amb la qualitat de vida: entorn urbanístic singular, bones comunicacions, proximitat d'oferta cultural i de lleure... fet que ha afavorit l'establiment al barri d'un perfil de persones de poder adquisitiu mig-alt i perfils professionals del tipus científic i tècnic i alt nivell d'estudis. Aquest perfil és viscut com un element que interfereix i transforma la identitat social del Casc Antic. Paral·lelament, però, roman al Casc Antic el remanent de població que va quedar en el territori en l'època de màxima degradació del barri, quan molts no van poder optar al canvi per motius econòmics.

Al Casc Antic hi viuen actualment **23.712 persones**, segons dades del padró a 30 de juny de 2006. Tot i que és sabut que les dades d'empadronament no ofereixen la quantificació exacta de les persones que viuen realment en un territori, és comunament acceptat que, actualment, les divergències són menors que les que es produïen anys enrera. A partir de l'any 2001 es trenca la dinàmica de pèrdua de població que es venia seguint des de la dècada dels 70, entre els anys 2000 i 2002 es produeix la major taxa de creixement, fet que es pot relacionar amb els processos de regularització de persones d'origen estranger. El creixement demogràfic ha estat comú a totes les zones del Casc Antic, tot i que han seguit dinàmiques diferents. El 75% dels nous habitants empadronats al Casc Antic en el període 1998-2005 es concentren a les zones de Sant Pere, Palau de la Música i Mercat de Santa Caterina. El conjunt de les zones integrades en el barri de la Ribera-Born han tingut una dinàmica demogràfica més moderada i la recuperació demogràfica és més tardana que en els altres barris.

Tanmateix les dades de l'any 2006 registren un increment anual en aquesta zona superior a la d'anys anteriors.

Aquesta evolució diferent es relaciona amb dos tipus d'immigració al barri: la immigració de tipus econòmic, que en els darrers anys s'ha caracteritzat pel la procedència de les persones de zones més o menys llunyanes i amb referents culturals diferents, amb el denominador comú de procedir de zones del planeta econòmicament deprimides; l'altre tipus d'immigració es el que ja s'ha citat anteriorment, protagonitzat per perfils de més elevat poder adquisitiu tant d'altres barris de Barcelona com de països de la Unió Europea. Ambdós tipus d'immigració causen interferències en el territori, el primer perquè es produeix un efecte de concentració amb trets culturals i estètics molt visibles que generen sensació de competència i d'invasió de l'espai propi. L'altre perquè és un dels factors d'ennobliment o "*gentrification*" que porta a determinats models comercials i l'encariment del preu dels locals i habitatges. Les darreres tendències semblen portar a un enlentiment en el primer tipus d'immigració mentre que el segon estaria en plena vigència. Actualment, el 39% de la població del Casc Antic és d'origen estranger i les nacionalitats més representades són la marroquina (16%), la italiana i la dominicana.

La dinàmica demogràfica recent ha portat a un rejuveniment de la població fins a l'extrem de que, actualment, la proporció de població major de 65 anys (18,4%) és de les més baixes de la ciutat i l'edat mitjana (41 anys) també és inferior. Així mateix, estant disminuint els índexs d'envelliment i de dependència. En canvi, el Casc Antic es diferencia de la resta de Ciutat Vella per l'elevat índex de sobreenvelliment, és a dir que, entre les persones majors de 65 anys, n'hi ha moltes que són majors de 75, concretament en la proporció del 56%. A més, els índexs de solitud entre la gent gran també són superiors als de la ciutat. Com s'ha anat veient, les dinàmiques econòmiques i demogràfiques s'han desenvolupat en el territori de forma oposada. La zona de Ribera-Born, on el dinamisme econòmic ha estat més intens, ha patit durant més temps l'estancament de la població i, globalment, és la zona del Casc Antic amb una població més envellida, amb elevats índexs de sobreenvelliment i de solitud.

La taxa d'utilització dels recursos per a l'atenció social dona idea de les desigualtats socioeconòmiques entre els territoris. En aquest àmbit, el Casc Antic comparteix amb Ciutat Vella tota una sèrie de necessitats socials hereves de l'època d'abandonament de la ciutat respecte al seu centre històric: risc d'abandonament en persones grans amb situació de solitud, dificultats d'accés al mercat de treball en determinats col·lectius com, per exemple, les famílies monoparentals amb fills a càrrec (normalment dones) o adolescents i joves per als quals no són adequats els itineraris formatius que tenen al seu abast. També continuen vigents al Casc Antic les problemàtiques associades al consum de drogues.

Les dificultats associades a cadascun d'aquests aspectes s'han anat desgranant en els diferents apartats del diagnòstic. Hi ha un aspecte a destacar, derivat de la pròpia idiosincràsia del territori i de la seva gent i és

que, sovint, els recursos i solucions existents, el que es podria anomenar solució "estàndard" no s'adequa a un territori amb tants matisos.

Per exemple, en matèria d'educació, les necessitats presents no s'orienten tant en aspectes de l'ensenyament formal, sinó en un conjunt d'especificitats pròpies de la realitat del Casc Antic: la diversitat de llengües i cultures a les aules, l'educació per a la interculturalitat, la necessitat de fer processos d'acompanyament en el trànsit formació – treball o en adequar la formació d'adults a tota una sèrie de perfils amb requeriments molt diferents (persones que no han rebut educació en els seus països d'origen, immersió en la llengua i les cultures pròpies, formació ocupacional...).

La reflexió és també aplicable als aspectes d'atenció a la salut, més enllà de comptar amb una dotació de recursos ajustada en nombre a la població que s'atén, cal també formular i disposar d'unes respostes i espais, suficientment àgils, inclusivament i actius, per tal de tenir una major incidència en aquells sectors de la població, que per diverses raons no accedeixen habitualment als serveis o que no disposen d'una cultura de prevenció sanitària prèvia.

En aquest context, la realitat li atribueix moltes competències al teixit i als agents socials. Aquest teixit social és present al territori i compta amb un llarg recorregut de compromís i transformació, des d'etapes més basades en la reivindicació i fonamentades en el moviment veïnal a etapes amb predomini de la intervenció directa on han adquirit més protagonisme les entitats que adrecen els seus serveis a la comunitat. En qualsevol cas, la càrrega o les competències atribuïdes al món associatiu no s'adeqüen a les seves capacitats reals per donar-hi resposta, ja que compten amb recursos humans, tècnics i econòmics limitats. Per altra banda, el Casc Antic presenta multiplicitat de factors que evidencien la necessitat d'abordar conjuntament els entorns socials, familiars, econòmics... paral·lelament al treball centrat en l'individu. Això requereix una coordinació i intercanvi d'informació i recursos difícil de comptabilitzar amb formes tradicionals de treball.

A partir d'aquesta realitat, l'any 1997 neix el Pla Integral del Casc Antic com una iniciativa de treball en comú que va adquirint cos i forma sota el paraigua del recolzament amb fons públics mitjançant la seva inclusió en els programes de promoció dels Plans de Desenvolupament Comunitari. El PICA ha estat un instrument de gran valor a l'hora d'enfortir el teixit associatiu a través del treball en comú i generar estratègies d'intervenció en el territori, algunes de les quals s'han consolidat i han pres la seva forma definitiva ja fora del propi Pla Integral. Es detecta, però, en aquesta etapa de la seva trajectòria, una devaluació del seu paper i com es reconeix per part dels estudiosos de les entitats de segon grau, una tendència a esdevenir un prestador de serveis per a les entitats que hi pertanyen. Això, unit a dèficits des del punt de vista organitzatiu i d'infraestructura no permet desenvolupar el seu potencial com a espai de treball en xarxa i com a veu legitimada alhora de representar el territori.

L'evolució del Casc Antic, per la seva ubicació geogràfica i estratègica, forma part també d'una estratègia de ciutat que sovint té repercussions molt directes en la vida diària de les persones del territori sense que el propi territori participi de la seva gestió o, fins i tot, representi interferències que no troben compensació. L'impuls turístic donat a la ciutat de Barcelona i la potenciació d'uns elements culturals potents (Palau de la Música, Museu Picasso, el mateix Mercat de Santa Caterina...) generen unes pressions sobre el territori amb efectes constatables: atracció d'un determinat tipus de delinqüència que repercuteix en la imatge negativa envers a la seguretat al barri, majors necessitats de neteja de l'espai públic, conflictes en l'ocupació de l'espai, soroll... De la mateixa manera, futurs projectes de gran escala de ciutat de Barcelona, poden afectar el barri excepcionalment. En són un exemple: la definició de l'ús del mercat del Born així com la ubicació de la Biblioteca de Catalunya; l'obertura d'una part del parc zoològic per a permetre l'accés directe des del Parc de la Ciutadella al mar; o decisions d'infraestructures tals com l'ús i destinacions ferroviàries des de l'estació de França.

En definitiva, el procés de transformació, (re)definició i (re)vitalització del Casc Antic, amb noves realitats que conviuen amb les realitats antigues, plantegen nous reptes a l'hora de conjuminar els interessos dels residents i els diversos agents econòmics i socials. Reptes dels quals el propi territori s'ha d'erigir en protagonista.

6 DIAGNOSI ESTRATÈGICA: OPORTUNITATS I RISCOS DE LA SITUACIÓ ACTUAL I FUTUR DESENVOLUPAMENT DE L'ÀREA.

En aquesta fase es realitza una anàlisi dels aspectes més significatius del diagnòstic basats en la metodologia DAFO (Debilitats, Amenaces, Fortaleses, Oportunitats).

La diagnosi estratègica pretén aportar una visió de conjunt de la situació actual al barri, superant la tradicional classificació per àrees de treball, per col·lectius o per edat de la població i fer una anàlisi transversal d'acord amb els principis del pensament holístic que ha de caracteritzar el desenvolupament sostenible.

Per facilitar la lectura i apreciació dels aspectes clau, l'anàlisi estratègica es presenta en format taula, on s'ha distingit el que s'ha detectat respectivament com a:

- **Punts forts** o elements favorables inherents al territori, recursos que estan en condicions d'ésser utilitzats i proporcionen eines per a la sostenibilitat
- **Punts febles**, limitacions, defectes o inconsistències internes que constitueixen obstacles al desenvolupament sostenible
- **Oportunitats o Reptes**, elements externs o circumstàncies que es donen fora del territori però que poden repercutir favorablement en aquest o recursos interns per desenvolupar o elements on incidir per conduir les situacions cap a la sostenibilitat
- **Riscos o Amenaces**, elements externs que o interns que, en cas de desenvolupar-se, poden obstaculitzar el procés.

L'objectiu de l'anàlisi DAFO és caracteritzar els elements clau del territori i les conseqüències estratègiques per potenciar els punts forts, aprofitar els reptes, evitar els riscos i minimitzar els punts febles.

DIAGNÒSTIC SOCIOECONÒMIC I AMBIENTAL DEL CASC ANTIC

PUNTS FORTS	PUNTS FEBLES	REPTES/OPORTUNITATS	AMENACES
ÀMBIT ECONÒMIC			
Els indicadors econòmics mostren una evolució favorable el Casc Antic.	<p>L'evolució favorable respon en gran part a la incorporació de nous perfils de població amb elevat poder adquisitiu, portant a la convivència de dos móns que s'identifiquen com "el món del luxe" i "el món de la pobresa".</p> <p>Hi ha un efecte de concentració de rendes familiars baixes en zones determinades com el Barri de Santa Caterina</p>		<p>L'heterogeneïtat econòmica pot emascarar la "població oculta" amb menys poder adquisitiu i/o menys mitjans per posar de manifest i cercar eines d'atenció a les seves necessitats.</p> <p>Risc de creació de bosses de pobresa en determinades zones</p>
El comerç i els serveis són el motor econòmic, el barri ofereix forces possibilitats d'obertura de nous negocis: especialment botigues de moda i complements, de parament de la llar i moltes opcions per a la restauració.	És en l'orientació a població de poder adquisitiu alt o mitjà on les opcions per als nous comerços semblen més evidents.		La preocupació d'alguns sectors socials sobre una massiva "turistificació" de tot el Casc Antic.

DIAGNÒSTIC SOCIOECONÒMIC I AMBIENTAL DEL CASC ANTIC

PUNTS FORTS	PUNTS FEBLES	REPTES/OPORTUNITATS	AMENACES
Heterogeneïtat comercial amb diversitat de models dins del Casc Antic (botigues antigues, mercat i comerç tradicional, comerç "ètnic", locals d'estètica moderna i de disseny.	El comerç tradicional pot tenir dificultats per competir, per capacitat tècnica i econòmica, amb el nou comerç de disseny.	Impulsar un model propi del Casc Antic, amb clara aposta per la convivència comercial/residencial (en contraposició a altres models com el de Barna Centre), basat en l'impuls al comerç tradicional i el comerç multicultural com a valor afegit propi	L'impuls dels nous establiments amb una estètica moderna i orientada a la població visitant de poder adquisitiu alt o mitjà posa en perill el paper de cohesió social que juga el comerç tradicional, sobretot entre determinats col·lectius com la gent gran.
	L'activitat econòmica està molt concentrada, pràcticament només hi ha una realitat que és el comerç i la restauració.	Potenciar altres formes d'ocupació laboral amb models com els de les escoles taller que permetin la formació en certes professions.	

DIAGNÒSTIC SOCIOECONÒMIC I AMBIENTAL DEL CASC ANTIC

PUNTS FORTS	PUNTS FEBLES	REPTES/OPORTUNITATS	AMENACES
El Casc Antic forma part del centre històric de la Ciutat de Barcelona, essent una part de Ciutat Vella en procés de "redescobriment" per part dels barcelonins i amb un poder d'atracció turística molt important.	<p>Els punts d'atracció turística són molt localitzats (Palau de la Música, Museu Picasso, recentment Mercat de Santa Caterina...) i els circuits molt restringits, generant una forta pressió sobre algunes zones del territori.</p> <p>L'afluència turística afavoreix alguns tipus de delinqüència basada en els robatoris i furt.</p>	<p>Implicar els potents agents culturals presents al territori per donar als circuits turístics i culturals una dimensió de barri, cercant complicitats amb els agents locals i generant uns beneficis que compensin la càrrega exercida sobre el territori.</p> <p>Redescobrir els racons amagats del Casc Antic i revaloritzar l'important patrimoni cultural i arquitectònic entre els propis residents.</p> <p>Impulsar models de col·laboració ciutadana basats en la policia de proximitat per donar major sensació de seguretat al barri.</p>	<p>La important dimensió de l'oferta cultural i la seva projecció cap a l'exterior generen poca vinculació dels residents amb els valors propis del territori del Casc Antic.</p> <p>La presència policial incomoda a una part de la població que se sent injustificadament "agredida" per la seva imatge, edat...</p>

DIAGNÒSTIC SOCIOECONÒMIC I AMBIENTAL DEL CASC ANTIC

PUNTS FORTS	PUNTS FEBLES	REPTES/OPORTUNITATS	AMENACES
ÀMBIT SOCIAL			
Mercès als nous fluxos immigratoris, la població està en un clar procés de recuperació i rejueniment, amb una disminució progressiva dels índex d'envelliment i de dependència	Possible existència de "bosses" de població no quantificada (persones immigrades no documentades, població flotant -apartaments turístics, lloguers estacionals...).	<p>Enfortir el paper comunicador dels agents socials (associacions, entitats, escoles, etc.) i econòmic (comerços, etc.) per transmetre una identitat de barri basada en la seva pròpia capacitat de canvi, superant el concepte limitant de "població de tota la vida".</p> <p>Aprofitar l'efecte "crida" de la població que pertany a grups culturals determinats i que ja es troba "estabilitzada" (processos de reagrupament, immigrants que arriben atrets per l'experiència de persones conegudes...) com a canal de transmissió d'aquesta identitat</p>	<p>La població "nouvinguda" es percebuda com un competidor en el model i concepció d'ús de l'espai, tant la pertanyent a grups culturals diferents com a nivells adquisitius diferents.</p> <p>Davant d'una població canviant, es veu limitada l'efectivitat de les campanyes de comunicació que tenen una durada limitada en el temps.</p>

DIAGNÒSTIC SOCIOECONÒMIC I AMBIENTAL DEL CASC ANTIC

PUNTS FORTS	PUNTS FEBLES	REPTES/OPORTUNITATS	AMENACES
Existència de diferents cultures que conviuen dins del barri.	<p>La convivència es manifesta només a nivell de "coexistència" i no d'una veritable interrelació entre les cultures.</p> <p>Tendència a la homogeneïtzació en la visió del "diferent" sense tenir en compte la gran variabilitat entre ells projectes migratoris personals.</p>	<p>Concebre els nous veïns i veïnes com a companys de treball comunitari i no només com a principals receptors de l'atenció social</p> <p>Dotar-se de majors recursos socials per treballar en la inserció social (participació en grups d'opinió etc.) i no només en la inserció econòmica dels perfils més desfavorits entre els nouvinguts.</p>	Instal·lació definitiva de la dicotomia "autòcton/immigrant" enfront d'altres plantejaments que distingeixi entre la població estable (o que cerca l'estabilitat en el territori) i la població nouvinguda que sí requereix mecanismes específics d'acollida.
Presència important entre la població actual de perfils científics i professionals	Part d'aquesta població que han arribat al barri atrets per la recerca d'un entorn "especial" viu d'esquenes al barri "real".	Implicar aquestes perfils en el procés de creació de barri	
L'atracció de població d'alt poder adquisitiu denota l'atractiu i qualitat urbana que està adquirint el barri.	<p>El procés d'ennobliment expulsa determinats sectors de la població per l'increment en els preus d'habitatges i locals i l'especulació.</p> <p>La transformació del barri no es percep, per alguns, sectors, com una cosa guanyada per a la població resident sinó com un efecte "aparador" per a la població de la resta de la ciutat i visitants.</p>	Portar la "vida de barri" a la Ribera – Born, localitzant-hi activitats populars i actes de cohesió social. Apropiant-nos els termes emprats per les persones que han assistit a les convocatòries de participació es tractaria de compensar la "faishonització" que puja de la Ribera, per una "popularització" que baixi des de Sant Pere i Santa Caterina.	L'aparença externa d'ennobliment d'algunes zones de la Ribera i el Born pot amagar bosses de població amb necessitats especials (zona amb un major índex d'envelliment, pisos més petits, més incidència de lloguer...).

DIAGNÒSTIC SOCIOECONÒMIC I AMBIENTAL DEL CASC ANTIC

PUNTS FORTS	PUNTS FEBLES	REPTES/OPORTUNITATS	AMENACES
El nivell d'instrucció global de la població ha millorat i la proporció de població amb estudis universitaris supera fins i tot la del global de Barcelona	Alguns perfils no troben resposta a les seves necessitats en l'oferta reglada d'ensenyament (joves que volen una integració ràpida al món laboral, etc.)	Els recursos humans del territori es doten de noves capacitats	
La realitat multicultural és utilitzada en alguns centres escolars com a signe de la seva identitat	Un índex d'escolarització inferior a la mitjana de la ciutat indica una preferència d'un sector de la població del barri per escoles d'altres zones de la ciutat	La major incidència del sector públic en la proporció d'infants escolaritzats i una major participació de les escoles concertades en l'acolliment d'alumnes d'origen estranger són un punt de partida per analitzar experiències que poden ser exemplificadores	L'opció d'escolarització dels infants fora del territori limita una xarxa de relacions socials que els vinculi (a ells i a les seves famílies) amb aquest territori
Es reconeix positivament la tasca professional de les persones que es troben al davant dels serveis d'assistència a la salut, atenció social, etc. La cultura de l'associacionisme i els moviments veïnals està fortament arrelada al barri.	Els dèficits es troben en la dotació de recursos per atendre una població que en molts indicadors denota unes necessitats socials basades en desigualtats socioeconòmiques Les especificitats del territori condicionen l'aplicabilitat de respostes estàndard	Aprofitar la important experiència i compromís dels agents socials del territori per establir circuits d'atenció integrals amb la incorporació d'elements ("agents") que facilitin la connexió amb els subjectes de l'atenció. Utilitzar l'enorme potencial de les persones amb les que es treballa com a agents actius i còmplices dels circuits anteriors	Perpetuació de problemàtiques per manca de recursos suficients, bé per a la seva atenció, bé per a la seva detecció.

DIAGNÒSTIC SOCIOECONÒMIC I AMBIENTAL DEL CASC ANTIC

PUNTS FORTS	PUNTS FEBLES	REPTES/OPORTUNITATS	AMENACES
	La dinàmica del territori, en constant i contínua evolució, requereix una adaptació del teixit social a la nova realitat social i multicultural que supera la capacitat de les pròpies entitats, amb uns recursos limitats que es sustenten en gran part en l'esforç personal dels seus membres.	Articular espais efectius de coordinació i treball en xarxa, d'intercanvi d'experiències, de reflexió i de formació. Potenciar el PICA com a un veritable espai de treball en xarxa	
El Pla Integral ha aconseguit aglutinar una part important del teixit social del territori	Els dèficits en els espais físics i l'estructura organitzativa del PICA no permet desenvolupar tot el seu potencial com a veritable agent de treball comunitari. El Pla Integral s'ha allunyat del territori, torbant-se a faltar la participació de la societat no organitzada que, constitueix el subjecte de la intervenció	El diagnòstic por ser una oportunitat per iniciar un procés de reflexió interna amb l'objectiu de relançar el Pla Integral i construir una nova etapa que superi les mancances detectades	L'excessiva distància entre el Pla Integral i els subjectes de la intervenció, que es canalitza sempre a través de la visió parcial de les diferents entitats que hi interactuen, pot posar en dubte la seva capacitat d'erigir-se en veu legítima del territori
L'administració ha impulsat alguns processos de participació ciutadana	Es considera de forma generalitzada que aquests processos no són veritables espais de codecisió sinó només espais d'informació. Des de les entitats no existeix prou capacitat per seguir de manera directa els processos en les quals ha participat o fins i tot ha desencadenat	Dotar el Pla Integral d'una estructura flexible que permeti comptar amb complicitats en el territori (implicació de determinats perfils abans assenyalats i altres) que li atorguin capacitat de codecisió i seguiment dels processos en els quals s'implica	

DIAGNÒSTIC SOCIOECONÒMIC I AMBIENTAL DEL CASC ANTIC

PUNTS FORTS	PUNTS FEBLES	REPTES/OPORTUNITATS	AMENACES
ÀMBIT TERRITORIAL			
El PERI ha estat l'instrument urbanístic de reforma del barri des de 1983, que minimitzava l'impacte inicial previst en el PGM del 1976.	<p>El desenvolupament del PERI ha estat un procés tan llarg que ha desembocat en processos de desarticulació econòmica i social i ha generat recels envers diversos dels agents identificats com a actors implicats, inclòs el propi PICA.</p> <p>La reforma del barri ha fet el barri atractiu per a persones de més alt nivell econòmic en relació amb el del barri, generant processos de <i>gentification</i> o "ennobliment"</p>	Superar els recels i les fractures socials generades en el procés i resituar tots els actors partint ja de la realitat actual	Alentiment de les darreres fases que queden pendents de desenvolupar, especialment el Pou de la Figuera, i utilització d'aquestes per realimentar les controvèrsies.
	Els barris de Sant Pere i Santa Caterina han patit especialment la reforma de Ciutat Vella, ja que de totes les actuacions sempre s'ha situat al final per ser un teixit urbà de difícil tractament. La dotació de nous equipaments i espais lliures s'ha deixat forçosament pel final, ja que al llarg d'aquests 23 anys s'han efectuat expropiacions, trasllat de famílies, enderrocs, construcció d'habitatges i reallotjaments.	El PII en el conjunt de Sant Pere i Santa Caterina representen una oportunitat de compensar el greuge comparatiu en el llarg procés de transformació del barri i accelerar alguna de les inversions previstes.	

DIAGNÒSTIC SOCIOECONÒMIC I AMBIENTAL DEL CASC ANTIC

PUNTS FORTS	PUNTS FEBLES	REPTES/OPORTUNITATS	AMENACES
	El Casc Antic ha sofert un dèficit històric d'equipaments i espais públics.	El PII és una oportunitat per accelerar la dotació d'equipaments i espais lliures: urbanització de l'espai del Pou de la Figuera, adquisició del sòl per a la residència assistida, nou equipament a l'edifici de la Penya...	Queden pendents projectes no dotats econòmicament com el poliesportiu i el propi edifici de la residència assistida, per a la qual només es disposarà del sòl, que representa un 41% de la inversió prevista en el global del PII
Amb el projecte d'urbanització del Pou de la Figuera, dotat econòmicament en el PII, s'arriba al punt i final en les controvèrsies sobre aquest espai, dotant el barri d'un nou espai públic amb una pista polivalent, una àrea de jocs infantils i una zona per a horts i jardins urbans	La resolució del procés obliga a traslladar usos històricament reivindicats en aquest emplaçament, com el poliesportiu que es preveu situar a la Ciutadella.		
Presència al barri del Parc de la Ciutadella amb 35 ha	Exceptuant el parc, que és compartit per tots els barcelonins, la ràtio de m ² de zona verda per habitant és molt baixa	<p>Recerca de solucions imaginatives per compensar les limitacions del territori pel que fa a la dotació de nou espai públic, sobretot pel que fa als espais específics per a infants i joves</p> <p>Compensar la impossibilitat de grans espais públics amb petites intervencions que incrementin el percentatge de verd urbà al barri</p>	

DIAGNÒSTIC SOCIOECONÒMIC I AMBIENTAL DEL CASC ANTIC

PUNTS FORTS	PUNTS FEBLES	REPTES/OPORTUNITATS	AMENACES
	<p>L'antiguitat del parc d'habitatges és un factor que agreuja moltes de les problemàtiques relacionades amb l'accés a aquest dret bàsic a la població del Casc Antic amb múltiples estratègies que s'en deriven.</p> <p>L'antiguitat del parc d'habitatges també condiciona altres aspectes com la dificultat d'implementar mesures d'accessibilitat i l'elevat consum d'aigua</p>	<p>Dotar de més recursos a la promoció de la rehabilitació</p> <p>Aprofitar les accions de rehabilitació per incorporar mesures d'eficiència en el consum d'aigua i energia</p>	<p>La rehabilitació reverteix de vegades en la revalorització de l'edifici que el fa inaccessible per a molts sectors de la població</p>

DIAGNÒSTIC SOCIOECONÒMIC I AMBIENTAL DEL CASC ANTIC

PUNTS FORTS	PUNTS FEBLES	REPTES/OPORTUNITATS	AMENACES
L'entramat de carrers estrets heretats del seu origen medieval i la densitat de la trama urbana, a més de donar un indubtable atractiu al barri, afavoreixen els desplaçaments a peu, en ser les distàncies curtes i el trànsit rodat molt localitat. És un barri per ésser "caminat".	<p>El mateix entramat de carrers dificulta la implementació de serveis, (com per exemple la recollida de residus), la circulació i aparcament de bicicletes i les possibilitats dels jocs i les activitats desenvolupades per infants i joves al carrer.</p> <p>El mateix entramat de carrers fa més evidents les molèsties ocasionades per mala adequació dels habitatges a les condicions climatològiques i a l'excés en la generació d'escombreries</p> <p>L'existència de zones "fosques" genera percepcions d'inseguretat ciutadana.</p>	<p>Desenvolupar solucions imaginatives amb la complicitat dels agents socials i econòmics, evitant la implementació directa de models "estàndard" i dotant al barri de models propis decidits des del barri.</p> <p>Aprofitar l'evidència dels problemes davant un espai on es conviu molt estretament per implementar accions de sensibilització mediambiental</p>	La densitat d'edificació i de població intensifica les molèsties derivades del veïnatge (percepció de sorolls, de la brutícia, etc.), la major o menor capacitat d'acceptació d'aquestes molèsties molts cops va en funció del col·lectiu que les origina (col·lectiu identificat pel seu origen, per la seva edat...) i pot amagar actituds de rebuig cap a determinats sectors de la població.
	La trama urbana compacta, condiona absolutament la mobilitat rodada del sector.	Apostar per una gran illa de vianants o de prioritat invertida, amb aparcaments situats sempre en posicions tangencials, per a no carregar les vies internes.	Viure al casc antic no pot atraure als sectors de població que necessitin moure's en vehicle privat.

DIAGNÒSTIC SOCIOECONÒMIC I AMBIENTAL DEL CASC ANTIC

PUNTS FORTS	PUNTS FEBLES	REPTES/OPORTUNITATS	AMENACES
El nombre de béns que defineixen conjunts d'interès històric (categoria C segons catàleg de patrimoni arquitectònic de la ciutat de Barcelona), és molt superior al Casc Antic que al Gòtic i al Raval.	La circulació interna del sector sempre es produeix en "sentit horitzontal" (de Via Laietana a Portal Nou).La inexistència d'eixos verticals que travessin els barris del casc antic, genera fronteres psicològiques sobretot entre "sobre i sota Princesa"	Definir nous itineraris i posar en valor la pròpia trama urbana i els conjunts edificats, més enllà dels edificis singulars i dels ja coneguts carrers Princesa i Montcada.	La preocupació d'alguns sectors socials sobre una massiva "turistificació" de tot el Casc Antic.
Situació estratègica del casc antic pel que fa a la xarxa de transport metropolitana i sobretot el ferrocarril de rodalies (Arc de Triomf i Estació de França)		Reactivar l'Estació de França com a estació de transport inclosa en el sistema metropolità, o repensar-ne l'ús d'equipament actiu i possible motor de l'àmbit.	
Es troben en fase de discussió projectes a escala de ciutat: el projecte museístic del mercat del Born, la ubicació de la Biblioteca de Catalunya, l'obertura del Parc de la Ciutadella al mar, el paper de l'estació de França dins el nou model ferroviari i la redifinició d'una nova Via Laietana amb menys vehicles.	Les campanyes de participació ciutadana que s'articulen a l'entorn d'aquest processos sovint es basen més en una acció de comunicació i informació que en una participació real que contempli oportunitats de canvis en els projectes.	Participació des del barri i per al barri en aquests projectes a escala de ciutat.	Intensificació, com a sector cèntric de Barcelona que és, del procés de pressió immobiliària que pateix tota la ciutat

LES VEUS I IMATGES DEL CASC ANTIC

1 EL PLA DE PARTICIPACIÓ

El pla de participació desenvolupat ha consistit en una sèrie de dinàmiques grupals realitzades, de forma paral·lela, durant un període de temps concret (desembre 2006/gener 2007). L'objectiu de les mateixes era recollir el màxim d'informació subjectiva sobre quina és la realitat social i ambiental del Casc Antic per contrastar-la amb les dades de la diagnosi realitzada per l'equip tècnic per als diferents àmbits temàtics.

La recollida d'aquesta informació s'ha planificat en funció dels col·lectius o de les persones a les quals es volia accedir. En funció d'aquests es va plantejar una casuística de reunions resumides en:

- **Model A (caixa de tendències):** per a les entitats i associacions integrants del PICA (representants, components, etc.). En total es va realitzar tres sessions de treball.
- **Model B (grups de discussió):** per als veïns i veïnes en general. En total es va fer 2 grups de discussió (un grup de discussió planificat es va suspendre per falta d'assistència).
- **Model C (entrevista semiestructurada):** per a les persones "de a peu" del barri i pels agents socials del barri. Persones que viuen en el mateix i que coneixen en el seu tarannà diari. En total s'han entrevistat a 5 persones del barri i 5 agents socials.

En endavant, en els punts següents, s'exposen les argumentacions i les idees principals sorgides de les diferents sessions –en funció del model emprat i en funció de l'àmbit-. Per tant, s'aporta tot un ventall de fotografies, dibuixos, discursos, opinions, etc., recollides al llarg del procés participatiu gràcies a les diferents eines de recollida d'informació usades.

Un cop exposat aquest conjunt d'idees, en l'apartat de conclusió es fa un resum global de les principals aportacions, segons àmbits, sorgides del procés de participació.

1.1 MODEL A. CAIXA DE TENDÈNCIES.

Amb l'objectiu de realitzar un procés participatiu a través d'una eina innovadora, flexible i divertida es va considerar l'ús de la caixa de tendències. Aquesta s'inicià amb una pregunta que qüestionava les problemàtiques ambientals i socials:

- Quines problemàtiques socials, econòmiques o ambientals veus en el Casc Antic?

Les respostes a la pregunta varen prendre diferents formes, anomenades acotacions. Així, a través d'aquest taller es va omplir la caixa de diferents acotacions del Casc Antic.

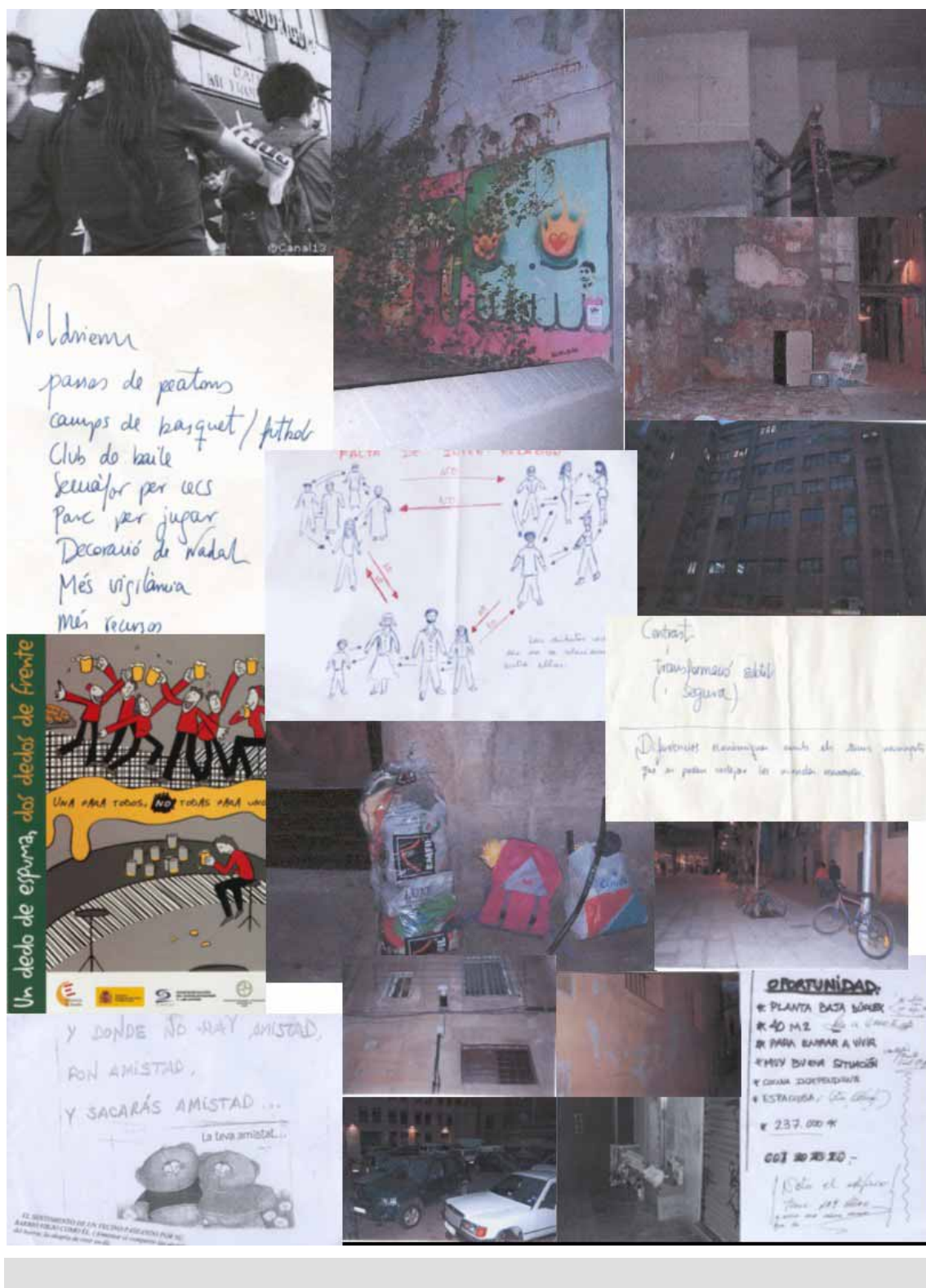
El material es va aportar va ser divers: fotografies, objectes trobats a l'espai, impressions escrites, documents sonors, etc. Aquest material es va

exposar i discutir per part de les persones representants de les entitats que pertanyen al PICA.

A continuació exposem els objectes aportats i les explicacions de per què es varen aportar, per tant, es reflecteixen les principals problemàtiques socials, econòmiques i territorials més destacades.

Les imatges i els elements són aquests:

I les explicacions són aquestes:

1.1.1 ÀMBIT SOCIAL

- Molta població estrangera que es reflexa amb, per exemple, amb l'aparició d'informació sobre diferents temes (per exemple, educació sexual) en diferents idiomes.
- Fenomen de la multiculturalitat
- Falta d'interrelació entre les diferents comunitats que hi ha al barri (ghetificació del barri). Es complica la convivència de les diferents cultures. Falta de interrelació, de cooperació, de participació, de convivència de les persones del barri.
- Desconeixement de les persones que viuen al nostre voltant.
- Falta de diàleg entre les persones del barri.
- Falta d'actes de convivència on tothom se senti identificat.
- Població de gent flotant. Gent que està de pas.
- Inseguretat ciutadana (als turistes se'ls tira del bolso).
- Col·lectius que busquen vivenda (joves, migrant, etc.) i que no en troben.
- Pisos buits en algun sector del barri (carrer princesa, per exemple).
- Especulació urbanística.
- Canvis estructurals que es fan per millorar les condicions de qualitat de vida dels veïns i veïnes i que després no es poden pagar (amb aquest fet s'obliga, en certa mesura, a que els/les inquilins/es tinguin que marxar). Moobing en les vivendes.
- Lloguers d'habitatges molt alts.
- Rehabilitacions de cara en fora però no per les persones que viuen en el barri.
- Hi ha habitatges que estan molt bé i n'hi ha que estan molt malament.
- Exclusió en certes activitats socials de les joves o de les noies.
- Manca d'habitatges socials.
- Manca d'integració socioeconòmica d'alguns habitants del Casc Antic.
- El món fashion també té una incidència en la cultura del territori. Es posa en el territori uns valors diferents que no ajuden a construir comunitat.
- Manca d'equilibri entre el món del luxe i el món de la pobresa.

1.1.2 ÀMBIT ECONÒMIC

- Comerç de disseny, botigues de disseny en un barri de “pijos”. Botigues on la gent del barri no pot comprar. Inclòs els mateixos comerços que s’han fet (per exemple, Santa Caterina) no és pot comprar. El comerç de “barri” s’està perdent (sobretot a la zona de Sant Pere i Santa Caterina).
- Barreja de dos móns: el món del luxe amb la gent que viu i treballa al barri.
- Viure a ciutat vella és molt car.
- Lloguers dels locals comercials són molt elevats.
- Persones que han comprat al barri habitatges i que lloguen els pisos per dies o per setmanes.
- Percepció de que el Born es va estenent cap a la part alta del barri.
- Comerços que es tanquen.
- Diferències econòmiques entre els diferents sectors de la població del Casc Antic (aquesta qüestió és històrica en el barri i es reflexa en algunes edificacions del barri: els Palaus en serien l'exemple però hi ha altres edificacions que segons la seva estructuració també ho relaxarien).
- Manca d'escoles tallers per desenvolupar certes professions. Només hi ha artesanía com a producte de luxe.
- Molts hotels de luxe.

1.1.3 ÀMBIT TERRITORIAL

- Soroll ambiental a nivell general considerable.
- Brutícia i abandonament (la deixadesa en certs carrers del barri, olor a pipí, escombraries, etc.) de l'espai públic. Al mig del barri es pot trobar runes i enderrocaments. També pots trobar als nens i nenes jugant entremig de la brossa que hi ha en algun carrer. Les responsables de que hi hagi tanta brutícia serien les persones. Falta de conscienciació o de civisme en aquest aspecte.
- Desconeixement de les hores que funciona el servei de recollida d'escombraries.
- No se sap tirar bé les escombraries.
- Complicada mobilitat de les persones que van a peu (per moltes obres, per desnivells de voreres, etc.).
- No hi ha espais per què hi juguin els nens o els joves. No hi ha sorra perquè els nens i les nenes juguin.
- Per altra banda, hi ha cartells que anuncien que està prohibit jugar.
- Les obres són eternes, triguen molt a finalitzar. El Pou de la Figuera porta molts anys en fer-se.

- Quantitat d'obres considerables.
- Dipòsits d'aigua antics en alguns edificis que fan que les condicions de potabilització no siguin del tot correctes.
- El sabor i les condicions de l'aigua en el barri no són les més adients.
- El barri no està preparat per les bicicletes.

1.2 MODEL B. GRUPS DE DISCUSSIÓ.

El grups de discussió del Casc Antic (*Parlem del Casc Antic?*) es varen plantejar amb la intenció de que un grup reduït de persones que viuen al barri participessin en un un procés interactiu d'intercanvi d'opinions i d'idees al voltant d'un tema o problema ambiental o social prèviament definida i d'interès comú. L'objectiu d'aquests grups de discussió, encara que en algun moment també hi ha participat persones vinculades al PICA, era donar veu a aquelles persones o col·lectius que no tenien una relació tant estreta amb el mateix, és a dir, aquest grups de discussió estaven plantejats com una oportunitat per donar la veu als veïns i les veïnes del casc antic.

Com ja hem comentat en la introducció, en total es van celebrar dues sessions de les tres que estaven planificades. La primera sessió girava al voltant dels aspectes d'àmbit social i en la tercera sessió es discutia sobre aspectes d'àmbit territorial. La sessió anul·lada contemplava els aspectes d'àmbit econòmic.

A continuació exposem, de forma resumida i per àmbits, els temes més rellevants en relació a les discussions creades.

1.2.1 ÀMBIT SOCIAL:

- Molt bon barri per viure a nivell de barreres a la mobilitat, és pla i les distàncies són curtes. Es pot anar a tot arreu encara que en algunes botigues no hi podem entrar . La gent ens tracta molt bé i ens agrada l'ambient que es respira. No es troben les dificultats per moure's que hi ha a altres barris de la ciutat.
- És una barri ple de contrastos
- Es destaca la pluralitat i la fermesa de teixit associatiu.
- Molta riquesa i molts recursos humans
- El carrer Princesa marca la barrera entre dues realitats: els veïns i les veïnes de tota la vida" estan repartits homogèniament. Els/les nouvinguts/des amb un alt poder adquisitiu estan ubicats a la Ribera i els de baix poder adquisitiu a Sant Pere i Santa Caterina.
- Sensació de que el model "facion del barri" està absorbent el barri de de tota la vida.
- Hi ha molta vida al carrer per la qual cosa es pot dir que la convivència és bona malgrat el xoc cultural.

- No es conviu, hi ha coexistència i cadascú va a la seva.
- Por o respecte a passar pels carrers perquè hi dominen grups amb referents culturals diferents, per exemple magrebins que tot són homes.
- Col·lapse en la demanda d'activitats per a infants i joves. Ciutat Vella rep molts recursos, moltes beques i moltes places d'activitats però sempre hi ha molta més demanda. Això s'explica perquè les famílies tenen menys recursos, sobretot les immigrants que són els que tenen més beques.
- Gran problema de la salut mental, toxicòmans i soledat.
- Oferta cultural pensada per a la gent de fora, però alhora la oferta pensada per al barri tampoc no té resposta.
- En aquest barri hi ha un excés d'oferta d'activitats.
- No es valora la cultura que no s'ha de pagar.
- Ciutat vella ha estat sempre un barri de rebuda.

1.2.2 ÀMBIT ECONÒMIC:

Aquest punt s'ha deixat en blanc donat que es va haver de suspendre la sessió per falta de participants. Malgrat això s'inclouen en aquest apartat un aspecte directament relacionat que va sorgir en els altres dos grups de discussió:

- Existeix un problema de subsistència de les botigues tradicionals, de barri, de tota la vida.

1.2.3 ÀMBIT TERRITORIAL:

- En global s'ha millorat el barri però que s'ha pagat un preu en certs llocs excessiu.
- El barri s'està construint de cara el que venen de fora
- No deixar les solucions en mans de l'Ajuntament. Treball conjunt de les associacions per solucionar certs problemes del barri.
- Manca de zones verdes en l'espai públic (en principi la zona verda augmenta amb el Pou de la Figuera però cal més espai verd en altres zones del barri).
- En general hom té la percepció que s'ha anat per espai públic per a ser utilitzat per les terrasses dels bars.
- És un barri urbanísticament difícil d'organitzar (per la tipologia de carrers, carrerons). Per aquestes característiques hi ha problemes en implementar certs sistemes de recollida selectiva (per exemple, la recollida pneumàtica).
- El teixit associatiu en el barri és molt important.
- Els veïns i les veïnes tenen la sensació de que estan envaint el barri.

- Manca de transport públic (en concret taxis en alguns moments de la matinada).
- Transformació dels locals, dels baixos dels edificis per convertir-los en botigues de disseny.
- Barri amb dos eixos principals: on hi ha les botigues de disseny, on es fa tota l'especulació de pisos que s'han rehabilitat, etc. l'altra realitat: carrers que queden amagats, que són estrets, que tenen unes problemàtiques enormes.
- L'Ajuntament incompleix la normativa de neteja, de soroll, etc. Això crea molts problemes de convivència entre veïns i veïnes.
- Els lloguers dels habitatges i dels locals comercials han pujat molt aquests darrers anys (com a conseqüència de la rehabilitació general que està soffrint el barri). Les persones que han viscut en "pisos de tota la vida" tenen problemes per pagar els lloguers actuals.
- El tema del soroll al barri és una qüestió històrica però en l'actualitat està més accentuat.
- Hi ha equipaments en el barri que es consideren adequats (per exemple, la biblioteca, museus) però hi ha equipaments que encara tenen certes mancances (per exemple el CAP, el convent/centre cívic, la formació professional, escola bressol.). Falten escoles i manca equipaments al carrer: més espai verd i més plaça.
- Pèrdua d'equipaments socials o culturals en el barri.
- Manca un centre de salut que substitueixi al CAP. Manca un Centre de Planificació Familiar.
- Falten paperes en els carrers.
- Els lloguers dels habitatges han pujat molt.
- La rehabilitació del barri encara no està acabada. S'ha rehabilitat la part que ha interessat però encara queda per rehabilitar els habitatges més petits.
- Moltes edificacions de nova planta. Els habitatges han millorat i, per tant, s'han encarat els habitatges del Casc Antic.
- L'Ajuntament, el procés de renovació del barri, no ha tingut en compte el valor d'alguns edificis catalogats. No s'ha respectat l'arquitectura del barri.
- No hi ha hagut transparència de l'Ajuntament en relació als projectes i a les perspectives que les persones del barri volien.
- Com a conseqüència de la millora de l'habitatge s'ha pujat el preu dels habitatges nous i grans però també dels petits.
- Moobing immobiliari a les persones grans.
- El preu de l'habitatge en lloguer i de compra d'habitatges de locals.

- Habitatges públics buits. Associacions fan pressió perquè es doni un ús social a aquests habitatges.
- Cens alt d'habitatges particulars buits. Demanda molt gran d'habitatge, de persones que necessiten habitatges. No hi ha una llei que obligui a tenir els pisos habitats.
- Problemàtica en la producció i gestió de residus de Ciutat Vella, per les característiques del barri, de la població, perquè l'Administració no hi dedica suficient atenció. Diferents sistemes de recollida que dificulta que la gent dipositi bé les escombraries orgàniques i no orgàniques.
- La gent no està informada dels diferents sistemes de recollida que hi ha. La gent "passant" del barri tampoc.
- S'ha informat del punt mòbil de recollida d'aparells que s'han espatllat. Les persones però no ho saben.
- Es neteja de forma permanent però encara es percep brutícia pel carrer. Sensació de que per molt que es netegi encara estan brutes algunes parts del barri per l'incivisme de les persones de "fora" del barri. També es comenta una certa responsabilitat dels veïns i de les veïnes del barri per la deixadesa. La cultura del recollir i llançar forma part del barri.
- Responsabilitat doble: dels que llencen les escombraries i dels que tenen que gestionar.
- Manca d'educació ambiental a peu de carrer (per exemple, per la població flotant). Donar informació constant sobre el tema de les escombraries a aquells que acaben d'arribar.
- Molt soroll. Certs problemes en el trànsit: Via Laietana, Marquès d'Argentera). Molt soroll per les activitats i per la gent del carrer (sobretot a les nits i el cap de setmana).
- Apropiacions de certs col·lectius d'espai públic que fan que en certa mesura es privatitzi l'espai públic.

1.3 MODEL C. ENTREVISTA SEMIESTRUCTURADA.

Amb l'objectiu de recollir els discursos de les persones anònimes del barri per copsar quina era la seva percepció sobre la situació actual del Casc Antic es va realitzar un total de 5 entrevistes. Per tal de recollir una àmplia variabilitat discursiva s'han entrevistat veïns o veïnes que viuen i treballen en el barri. A través d'aquesta tècnica es va obtenir una sèrie d'informació verbal que, després d'un procés de buidat d'informació, es resumeix a continuació.

També hem incorporat en aquest apartat les aportacions dels agents socials del barri que han estat consultats en el moment de realitzar la diagnòstic ambiental.

1.3.1 ÀMBIT SOCIAL:

- En les Festes Populares, en les convocatòries col·lectives que es realitzen al barri no hi participen tots els col·lectius.
- Molta migració que s'agrupa en funció de la seva cultura. Creació de diferents comunitats en el barri que no entren en contacte entre ells ni amb les comunitats autòctones del barri. Hi ha problemes de convivència. Falta d'integració dels col·lectius que viuen en el barri. Aquestes diferències poden ser, en part, per la seva religió.
- Conflictivitat social en algunes zones del barri (Pou de la Figuera). Hi ha també problemes de convivència en zones de carrers més estrets, dels carrers que no són els principals s'amaguen o no es volen percebre.
- La contundència de la policia és evident. Les seves actuacions són repressives i discriminatòries. La policia de proximitat s'ha intentat instaurar en més d'una ocasió però no ha funcionat.
- Hi ha moltes bosses de població que estan aquí i no tenen destinació, per tant, no tenen ni temps per fer arrels, per implicar-se amb el barri.
- Problemes d'inserció laboral en la població i, per tant, dificultats d'accés de les persones a diferents recursos (per exemple, accés a cicles formatius, accés a cultura, etc.).
- Al món associatiu dins del Casc Antic li falta personalitat. S'està burocratitzant massa el món associatiu del Casc Antic.
- Les associacions del Casc Antic no acaben d'arribar a les persones el barri per veure quines són realment quines són realment les necessitats.
- Existència d'un percentatge molt baix de persones del barri que estiguin associades o que pertanyin a alguna entitat.
- El Casc Antic sembla un gran plató de rodatge de pel·lícules, d'anuncis, etc. Això implica problemes de soroll, mobilitat, etc.
- Equipaments culturals i administratius situats en el barri que no són pel barri sinó per la ciutat.
- El barri està massificat.
- Creació d'una Escola d'Adults Pública (Actualment entre l'Escola d'Adults i EiCa estan treballant en el procés participatiu per crear-la. Sembla ser que s'ubicaria a l'edifici on hi havia la penya barcelonista (Sant Pere). A aquest edifici hi hauran altres equipaments; escola bressol, botiga de comerç just, un centre de joves auto-gestionat).
- Les polítiques socials per la gent gran són insuficients. Desconeixement de les necessitats primàries de les persones grans. Manca d'autonomia d'algunes persones grans i baixes pensions amb les que és molt difícil sobreviure.
- Existència de llistes d'espera a l'ABS.
- Manquen més Centres de Dia al barri.

- Hi ha venda de droga.
- Hi ha robatoris en el barri.
- Les persones immigrants són usuaris dels serveis socials i, en certa part, estan monopolitzant o saturant els serveis socials.
- Hi ha una elevada proporció de places d'escola dels nens i de les nenes immigrants. Això comporta que les persones del barri puguin tenir certes barreres en portar els seus nens i nenes a l'escola.
- Cal un replantejament del Pla d'Immigració del barri.

1.3.2 ÀMBIT ECONÒMIC:

- Desaparició del sector tèxtil i aparició de les botigues de roba cara.
- El principal motor és el comerç, l'hosteleria, etc. Els serveis en general.
- El Casc Antic (sobretot la Ribera i el Born) és el bar de la ciutat de Barcelona.
- Dins del sector serveis s'apunta també el tema cultural com a motor econòmic.
- Diferència comercial entre els barris de la Ribera i Born i la zona de Sant Pere i Santa Caterina (la frontera la marca el carrer Princesa).
- El petit comerç, el comerç de barri està en decadència.
- Línia d'artesanía que no acaba de despuntar.
- Existència d'associacions que intenten impulsar el teixit econòmic local.
- També hi ha un sector econòmic encobert: esubmón immobiliari dels legals, dels il·legals, apartaments per turistes a dies o setmanes, subloguers de totes les gammes possibles.
- Moviment de persones que venen a treballar al barri (per exemple, les persones que treballen en els sindicats o en les empreses instal·lades en el barri).
- Manca de locals amb un lloguer assequible per poder posar negoci.

1.3.3 ÀMBIT TERRITORIAL/ AMBIENTAL:

- Desigual comportament en relació al reciclatge del residus.
 - o Per una banda, les persones que diuen que no reciclen argumenten que no ho fan per les condicions de l'habitatge (cuines petites que no permeten que es destriï les escombraries en origen); també hi ha la percepció de que la població flotant no recicla; la sensació de que el barri està brut i com que està en aquestes condicions (perquè l'Ajuntament no fa suficientment) no convida a reciclar
 - o Per altra banda, les persones que reciclen separen l'orgànica de la no orgànica.

- Els contenidors tant de l'orgànica com de paper, vidre i plàstic estan relativament a prop però sempre estan plens. Cal gestionar millor aquestes infraestructures per oferir un millor servei. Es comença a implementar aquest sistema en algunes zones del barri.
- En general els veïns/veïnes del Casc Antic si que produeixen una quantitat elevada de residus.
- A nivell particular de veïns i de veïnes no s'utilitza cap deixalleria. Desconeixement del que és un punt verd. Manca d'informació sobre aquest servei.
- A nivell de persones que treballen en el Casc Antic si que s'utilitza el servei de recollida selectiva.
- Les persones que "venen" o "passen" pel barri embruta molt l'espai públic. Contaminació visual i contaminació de brutícia.
- L'ordenança de la regulació dels fums i de les olors no s'acompleix. Sensació de pudor en alguns espais concrets del barri.
- L'Ajuntament també es responsable de que es gestioni i es recicli bé els residus. No només és responsabilitat dels ciutadans i les ciutadanes.
- Tot i que es netegen molt els carrers es percep el barri brut i amb olors molestes.
- Sistema de clavegueram cal revisar-lo, doncs fa molta olor.
- No hi ha cultura del reciclatge.
- Dolenta qualitat de l'aigua del Casc Antic. En general ni es consumeix ni s'utilitza per cuinar (no agrada el seu sabor, està plena de cal, etc.).
- S'instal·len aparells per intentar millorar la qualitat de l'aigua.
- Es consumeix molta aigua.
- No s'instal·len ni a particulars ni a empreses sistemes tecnològics per reduir el consum de l'aigua.
- Els veïns i les veïnes del Casc Antic no fan un seguiment acurat del consum que realitzen, per tant, no són conscients de les metres cúbics d'aigua que usen. Comença a haver-hi una conscienciació amb el tema de l'aigua però encara no està del tot establerta.
- Les institucions del barri no fan prou per fomentar la cultura de l'aigua.
- Desigual opinió en relació a la contaminació:
 - o Contaminació alta per la per la quantitat de reformes, rehabilitacions, enderrocs que s'han fet. Les terrasses queden brutes de tanta contaminació.
 - o Contaminació tolerable (en relació a altres ciutats)
 - o No n'hi ha perquè es un barri peatonal, perquè no hi ha indústries
- En funció de l'estructura del barri hi ha zones més o menys contaminades. Les zones de difícil ventilació estan més contaminades.

- Principal font de contaminació són les obres i el trànsit rodat.
- Intent de reduir la contaminació amb la peatonalització del barri.
- Relacionat amb el punt de residus, l'olor residual també s'apunta com a una font de contaminació de l'aire.
- Contaminació acústica desigual en funció de la zona del barri.
- Les principals fonts de soroll són: els bars, les persones que estan a les terrasses, les persones que surten a la nit, els veïns i les veïnes que fan festes als seus habitatges, els músics del carrer, ambulàncies que passen per les vies principals, els clàxons dels cotxes, les persones del servei de la neteja, les obres, els aparells d'aire condicionat.
- En les zones que no hi ha bars, en els carrers peatonals, la part alta de Santa Caterina i Sant Pere es percep menys contaminació acústica.
- Les activitats particulars dels veïns i de les veïnes a vegades s'apunten com a fonts principals de soroll.
- Hi ha persones que vivien al barri que s'han venut l'habitatge pel soroll de les terrasses.
- Relaxació de l'administració en el compliment de les normatives acústiques.
- Les persones que viuen i treballen al barri fan gran quantitat de desplaçaments dins del mateix. Aquests desplaçaments es fan a peu o en bicicleta.
- Les persones que són del barri de "tota la vida" no surten molt del barri.
- S'usa molt el transport públic per anar a altres llocs de la ciutat o per anar a treballar.
- Els caps de setmana s'usa el vehicle privat per desplaçar-se.
- Hi ha una opinió molt favorable en relació al transport públic (accés a diverses parades de metro i de diferents línies –línia verda, vermella, groga-, accés a diverses línies d'autobusos, accés a estacions de la RENFE –estació de França, estació Arc de Triomf, etc.).
- Mancança segons les hores del dia (sobretot a la nit) del servei de taxi.
- El trànsit rodat no és molt complicat.
- Accessos per accedir en cotxe són adequats.
- La peatonalització d'alguns carrers del barri i la racionalització del trànsit rodat és molt adient (pacificació del trànsit notòria).
- Dificultat de transitar per la via pública (sempre hi ha obres).
- No està condicionat el barri per la bicicleta. Falten punts on poder aparcar les bicicletes.
- La coexistència de bicicletes, cotxes i vianants és caòtica
- Manca de zones d'aparcaments en el barri o per l'exterior del mateix.

- Elevat consum d'energia elèctrica.
- No hi ha un control exhaustiu del consum energètic.
- Ni particulars ni empreses estan introduint en les llars o les empreses aparells per intentar la reducció energètica. Caldria fer grans inversions per implementar sistemes tècnics i tecnològics per reduir energia (tant particulars propietaris, com de lloguer, com empreses).
- Viabilitat de les energies alternatives. En algun cas concret s'ha apuntat l'exemple del tema de la instal·lació de les plaques solars en un edifici particular però l'Ajuntament no està posant facilitats en el tema.
- Desconeixent general del tipus d'energia que s'usa en el barri.
- El procés de millora del Casc Antic està essent molt llarg: encara hi ha molt per fer. Això suposa un desgast a tota la població i agents implicats.
- La transformació urbanística que es desenvolupa en el barri s'ha realitzat per especular amb el preu del immobles (hi havia zones del barri on encara els preus eren assequibles però amb la transformació això ja no passa).
- Hi ha edificis que s'han rehabilitat i que han tornat a ubicar a les persones (sobretot a la gent gran). Representa una millora en certs aspectes per aquest col·lectiu de persones però la finalitat darrera potser no és aquesta.
- En relació al procés de real·lotjament el Districte ha estat bastant "afortunat", doncs s'ha intentat fer-ho bé.
- Sensació de que ha hagut una millora urbanística en el barri però que hi ha molta gent que han marxat fora del barri i que ha vingut gent nova que si que es pot permetre viure en els habitatges.
- S'està fent fora a gent gran de casa seva (hi ha diversitat de situacions). Contractes de 5 anys que després no es renoven, lloguers molt alts, persones que moren i fan fora als fills, persones que signen documentació sense conèixer el que estan fent (enganys).
- Les noves construccions són de mala qualitat.
- Elevada xifra d'habitatges buits o desocupats.
- No hi ha habitatges socials, habitatges de protecció oficial. Això fa que molts joves marxin del barri. Manca una política d'habitatges assequibles.
- Conservació d'algunes cases antigues del barri.
- Hi ha una gran desigualtat entre determinades zones del mateix barri o fins i tot contrastos entre diferents edificis d'un mateix carrer (hi ha habitatges que valen molt).
- Amb la transformació urbanística s'ha millorat en qualitat d'espai públic i també amb seguretat.

- Poc espai verd dins del barri (espai verd reconegut és el parc de la Ciutadella però és un parc de la ciutat).
- Desconeixement del projecte definitiu del Pou de la Figuera.
- L'Oficina d'Habitatge de Ciutat Vella no funciona (per exemple, la seva manca de resposta o capacitat davant situacions de mobbing és notòria).
- En general, encara no s'han habilitat ascensors en edificis on viuen persones grans.
- Manca d'alguns equipaments (per exemple, la guarderia que sembla que està a punt de construir-se, poliesportiu, residència assistida per a gent gran, escola d'adults pública, casal de joves, escola d'oficis).
- Abandonament del zoològic.
- Hi ha un parc d'habitatges municipals molt important. Pocs resultats en aquest sentit i a més, hi ha alguns edificis "morts de fàstic". En aquest sentit les cooperatives, al moment d'iniciar projectes socials, no els hi interessa els edificis vells.

2 CONCLUSIONS GLOBALES DEL PLA DE PARTICIPACIÓ:

En aquest punt, després del compendi d'imatges i d'idees aportades en els diferents espais d'expressió de les persones que han volgut participar en el procés de recollida d'informació subjectiva del barri, s'exposa, de forma sintètica, quines són les principals aportacions fetes en funció dels àmbits treballats. Així doncs, allò que es mostra en les següents planes és una radiografia actual de la realitat social, econòmica i territorial del Casc Antic de Barcelona.

2.1 LA REALITAT SOCIAL:

El Casc Antic és una de les portes d'entrada de la població immigrant de Barcelona

El Casc Antic acull molta població estrangera. Aquest fet es viu com en alguns casos com una oportunitat (el barri viu el fenomen de la multiculturalitat) però a vegades aquesta percepció no és del tot positiva (falta d'interrelació entre les diferents comunitats, *ghettificació* de zones del barri, complicada convivència entre les cultures).

Un barri on es parlen molts idiomes però on falta diàleg entre les persones de dins el barri

La diversitat social i cultural ha derivat també a convertir-se en un barri collage d'idiomes (rètols de botigues en diferents idiomes, informació educativa, cartells, etc.).

Malgrat que és un barri amb un teixit associatiu molt important i amb persones que es coneixen de "tota la vida", en l'actualitat, segurament pel volum de població nou vinguda i per la constant població flotant es manifesta una manca de diàleg, d'aproximacions entre veïns i les veïnes del barri.

Un barri on manquen actes socials on totes les comunitats puguin participar

En les Festes Populares, en les convocatòries col·lectives que es realitzen al barri no hi participen tots els col·lectius.

Un barri on les relacions veïnals s'estan deteriorant

Pèrdua de les relacions veïnals. Pèrdua del sentiment de veïnatge. Anys enrere les relacions entre veïns eren relacions fermes, de coneixença, d'amistat, de companyia, etc. Aquestes relacions es perden degut al gran creixement demogràfic intercultural.

El món de l'associacionisme s'ha d'adaptar a la nova realitat social

El Casc Antic destaca pel seu associacionisme. el fenomen migratori està comportant que gran part dels nouvinguts no s'integrin en els moviments associatius existents. I que es generin noves associacions pensades pels immigrants però no nascudes i creades pels ciutadans, sinó per les institucions. També comença a produir-se la sensació de manca d'interès per l'associacionisme per part de les persones i col·lectius del barri de "tota la vida".

Existència de problemes d'integració socioeconòmica per alguns col·lectius del barri i de problemes de discriminació

Hi ha certs col·lectius en el barri que pateixen aquesta circumstància. Hi ha problemes d'inserció laboral en la població i , per tant, dificultats d'accés de les persones a diferents recursos (per exemple, accés a cicles formatius, accés a cultura, etc.). Hi ha gent jove o gent migrant que busca habitatge i no en troben.

Aparició del fenomen d'exclusió social per motiu d'edat i gènere, degut als valors socials, culturals i religiosos de les noves comunitats nouvingudes.

Un barri amb mancances en plans d'acció social per a la integració

El volum d'immigrants "sense papers" ha creat alarma social, convertint el barri en gran pla d'acció social, col·lapsant els recursos educatius, sanitaris, culturals. Això crea "racisme", "intolerància" etc., mentre que els ciutadans europeus treballen i paguen els seus impostos i es veuen impossibilitats de comprar habitatge digne, d'anar al metge sense fer grans cues, pagar escoles, pagar activitats culturals i educatives i esportives pels seus fills, es troben que s'ofereixen tots aquests recursos (educatius, sanitaris, culturals) de manera gratuïta pels immigrants sense papers. La gent del barri de tota la vida se sent envida i privada dels seus drets quan ells estan complint amb els seus deures com a ciutadans. Accions socials, educatives, culturals, sanitàries, pensades per donar resposta a les necessitats dels nouvinguts, més que no pas que a les necessitats de la població de tota la vida de Ciutat Vella. Tot això juntament amb l'afegit que algunes cultures nouvingudes s'apropien de l'espai públic.

Un barri amb problemes d'inseguretat: real i percebuda

Es crea una sensació d'inseguretat provocada per fets reals (robatoris, droga, toxicòmans, etc.), però també de manera "subjectiva" promoguda per la manca de coneixement de les altres cultures, per desconeixement i per per prejudicis socials davant cultures desconegudes.

Un barri amb un fort contrast / manca d'equilibri social, cultural i econòmic

A banda del problema migratori intercultural, s'ha produït un altre fenomen social que és que viure a Ciutat Vella està de moda. Això ha provocat un increment de població amb alt nivell, cultural i econòmic que contrasta de manera xocant amb el veïns fills del barri i amb la immigració de països africans, asiàtics i sud-americans.

Això genera no només problemes immobiliaris, especulació urbanística (que es comenten més endavant), sinó també problemes de convivència, d'associació, d'identitat com a barri (com s'ha comentat al llarg d'aquest punt).

2.2 LA REALITAT ECONÒMICA:

Una única realitat: els serveis

La principal font econòmica del barri és el comerç (tot i que també s'apunten altres com, per exemple, la cultura –que no repercuteix en el barri- o l'hosteleria). Així doncs el principal sector econòmic del barri serien els serveis.

Existència de dos móns comercials

En el barri del Casc Antic conviuen, per una banda, la zona del Born, de la Ribera, les botigues de disseny, botigues per la gent "pija", botigues a les quals la gent del barri no hi pot accedir; també hi ha (cada cop menys) comerç de majoristes. En aquesta zona el comerç de barri s'ha perdut pràcticament. Per altra banda, a la part de Santa Caterina i de Sant Pere encara hi ha comerç de proximitat però amb dos problemes principals: l'encariment dels seus productes i el tancament d'algunes d'aquestes botigues. Hi ha cop la sensació de que la Ribera, El Born es va estenent cap a munt.

Impossibilitat d'obrir nous comerços que cobreixen les necessitats bàsiques de les persones que viuen en el barri

L'elevat preu del lloguer de locals comercials fa poc viable l'obertura de petits comerços, de petites botigues, etc. per assegurar el comerç de barri.

Barreja també de dos móns: luxe i la pobresa

Com a conseqüència del boom urbanístic i del boom comercial coexisteixen doncs el món del luxe (de les persones amb un elevat poder adquisitiu) amb el món de la pobresa (persones migrants que acaben d'arribar a la ciutat i que no tenen diners per viure). Sobretot, pel primer món descrit, viure en aquests moments a Ciutat Vella resulta molt car. Persones que han comprat al barri habitatges i que lloguen els pisos per dies o per setmanes.

Manca d'escoles tallers per desenvolupar certes professions

Carència històrica de escoles tallers per formar professionals per fomentar l'ocupació en el barri. Només hi ha artesanía com a producte de luxe.

Hi ha una economia encoberta relacionada amb l'habitatge

Existència d'una economia submergida relacionada amb els sublloguers dels habitatges: lloguers per dies, per setmanes, lloguers on hi viuen moltes persones amb unes condicions no adequades.

2.3 LA REALITAT TERRITORIAL:

El barri recicla poc i hi ha problemes amb el volum de deixalles

Per les característiques urbanístiques del barri i per les característiques físiques dels edificis, pel comportament dels veïns i de les veïnes, per la gestió que fa l'administració del tema dels residus al Casc Antic és recicla poc.

Si tenim en compte les aportacions cal considerar que els veïns i les veïnes argumenten que tenen els contenidors relativament a prop (per tant, es trenca la barrera de la distància per desfer els residus) però sempre estan plens (per tant es facilita que no es recicli o es desin les deixalles fora del contenidor). Aquests arguments també fan entreveure que en general al Casc Antic es produeix una quantitat elevada de residus.

Dificultats en la ubicació de les infraestructures que han de permetre recollir les escombraries

La problemàtica en la producció i gestió de residus del barri, per les seves característiques de barri, de població, etc., i perquè l'Administració no hi ha dedicat suficient atenció, fa que hi hagi implementats en el Casc Antic diferents sistemes de recollida que dificulta que la gent disposi bé les escombraries orgàniques i no orgàniques.

Desconeixement de com s'han de tirar les escombraries

Malgrat que s'han fet diferents campanyes informatives sobre el tema dels residus encara hi ha un desconeixement de com funcionen els sistemes implementats, de les hores del servei de recollida, de com s'han de desfer les escombraries, etc. El problema s'aguditza més perquè al barri hi ha molta gent nou vinguda o de pas. Manca doncs una d'educació ambiental "a peu de carrer" (per exemple, per tota la població flotant). Manca donar informació constant sobre el tema de les escombraries a aquells que acaben d'arribar.

No està implementada la cultura del reciclatge

Amb aquestes premisses anteriors i pels arguments recollits cal considerar que no està globalment establerta encara, en el Casc Antic, la cultura del reciclatge.

Percepció de barri brut

Aquesta és una de les característiques més comentada per les persones participants: la brutícia i l'abandonament (la deixadesa en certs carrers del barri, olor a pipí, escombraries, etc.) de l'espai públic. Al mig del barri es pot trobar runes i enderrocaments. També es pot donar el cas de que els nens i les nenes juguen entremig de la brossa que hi ha en algun carrer.

Un detall prou important: manquen papereres en els carrers.

Evidència de la cultura del netejar i embrutar

Tot i que es neteja molt i molt els carrers del barri es continua percebent-lo brut. Les persones responsables són els mateixos veïns i veïnes i també les persones que venen de fora (que estan poc conscienciats i no són cívics).

La qualitat de l'aigua és inacceptable

Tenint en compte la ciutat en general, i centrant-ho en el barri del Casc Antic el discurs que s'ha exposat és que el sabor i les condicions de l'aigua del barri són nefastes: ni es consumeix ni s'utilitza per cuinar (no agrada el seu sabor, està plena de cal, etc.). A més a més d'aquest problema global, existeix el problema puntual de que en alguns habitatges encara hi ha edificis que tenen dipòsits d'aigua. Això fa que les condicions de potabilització de l'aigua no siguin les correctes.

Elevat consum d'aigua

De forma general, s'opina que es consumeix molta aigua. No s'instal·len ni a particulars ni a empreses sistemes tecnològics per reduir el consum de l'aigua. Els veïns i les veïnes del Casc Antic no fan un seguiment acurat del consum que realitzen, per tant, no són conscients de les metres cúbics d'aigua que usen.

No hi ha la cultura de l'aigua establerta al barri

Comença a haver-hi una conscienciació amb el tema de l'aigua però encara no està del tot establerta. Hi ha una manca de sensibilitat respecte a aquest tema i les institucions del barri no fan prou per fomentar la cultura de l'aigua.

La qualitat de l'aire del Casc Antic no és acceptable

En global, i tenint en compte el conjunt de la ciutat, s'opina que hi ha una certa contaminació en el barri degut sobretot a les obres que s'han fet de rehabilitació en el barri. Aquesta s'apunta com la principal font de contaminació però també se cita el trànsit. En funció de l'estructura del barri hi ha zones més o menys contaminades. Les zones de difícil ventilació estan més contaminades. Malgrat aquest antecedents es comenta que el procés de peatonalització del barri pot ajudar a reduir la contaminació atmosfèrica en la zona.

Les olors al barri són notables

L'olor residual també s'exposa com una font de contaminació de l'aire i el sistema de clavegueram cal revisar-lo doncs fa molta pudor.

El barri és molt sorollós en algunes zones concretes

En general hi ha la percepció de que el barri és molt sorollós (per exemple, hi ha algun veí que s'ha venut el pis i ha marxat del barri per aquest fet). En concret, en la zona de la Ribera, del Born, s'apunta el tema de les terrasses com a principal font de soroll. Però també s'apunta la conducta incívica dels turistes o de les persones que estan de pas (les persones que surten a la nit o que fan festes en els seus habitatges). Altres fonts de soroll són: els músics del carrer, ambulàncies que passen per les vies principals, els clàxons dels cotxes, les persones del servei de la neteja, les obres, els aparells d'aire condicionat. En les zones que no hi ha bars, en els carrers peatonals, la part alta de Santa Caterina i Sant Pere es percep menys contaminació acústica.

L'administració no fa complir la normativa de soroll

Es produeix un cert relaxament per part de l'Ajuntament en el compliment de les normatives acústiques. Això crea molts problemes de convivència entre veïns i veïnes.

Un barri per moure's a peu

Les persones viuen i treballen en el barri acostumen a moure's per a ell a peu. En general, es té l'opinió de que amb la peatonalització del barri es poden moure correctament. Existeixen però petites complicacions que dificulten (una mica) aquest tipus de mobilitat (per exemple: les obres, les bicicletes, els desnivells d'algunes voreres, etc.).

Encert de la peatonalització del carrers

Com que és un barri que es camina, les persones que han participat en el procés valoren positivament la peatonalització de diferents carrers del Casc Antic. Aquesta peatonalització significa també que encara no estan clares les fronteres entre el vianant, el cotxe i la persona que va en bicicleta. La coexistència de bicicletes, cotxes i vianants és caòtica

El barri no està preparat per anar en bicicleta

El Casc Antic encara no està condicionat per l'ús i el trànsit de la bicicleta. Falten punts, per exemple, on poder aparcar les bicicletes.

Elevat ús del transport públic

Donada la seva centralitat hi ha una opinió molt favorable en relació al transport públic (accés a diverses parades de metro i de diferents línies –línia verda, vermella, groga-, accés a diverses línies d'autobusos, accés a estacions de la RENFE –estació de França, estació Arc de Triomf, etc.). De manera global els habitants del barri l'usen molt (sobretot per anar a altres punts de la ciutat per qüestions d'oci o de treball). Com aspecte negatiu es destaca la falta de taxis la franja horària de la matinada.

Poca complicació i molt bona accessibilitat del trànsit rodat

El trànsit de vehicles pel barri no és complicat (només apareixen algunes complicacions en alguna de les artèries principals en moments puntual, per exemple, en la Via Laietana. Les persones del barri que utilitzen el cotxe per desplaçar-se comenten que es pot accedir i sortir del mateix a través de vies ràpides.

Manca de zones d'aparcament

S'apunta la falta de places d'aparcament (tant a l'interior com a l'exterior més pròxim al barri).

El Casc Antic consumeix molta energia (a nivell particular i a nivell de col·lectius)

Els veïns i les veïnes del barri destaquen que consumeixen molta energia i que a més a més no tenen un control exhaustiu de la quantitat d'energia que consumeixen (tant a nivell de particulars com de persones entrevistades en el seu àmbit laboral).

Manca d'incorporació de sistemes tecnològics per intentar estalviar energia

Els particulars i les empreses no estan introduint en els habitatges les llars o els locals aparells de reducció energètica.

Desconeixent general del tipus d'energia que s'usa en el barri

Globalment, no és té coneixement del tipus d'energia que s'està utilitzant en el barri, ni de quina és la seva procedència.

Barreres en la instal·lació en les llars de sistemes d'energia alternativa.

En general hi ha una opinió favorable per la viabilitat de les energies alternatives en el barri. Del procés de recollida d'informació destaca algun exemple concret de la instal·lació de plaques solars en un edifici particular però s'ha constatat que l'administració informa poc sobre el tema i posa dificultats en el procés.

Eternització de les obres de transformació del barri

En general es comenta que el procés de millora del Casc Antic està sent molt llarg (les obres són eternes, triguen molt de finalitzar). Posen l'exemple del Pou de la Figuera com una obra en l'espai públic sempre per acabar. Encara falten la rehabilitació dels habitatges més petits (per exemple, en general, encara no s'han habilitat ascensors en edificis on viuen persones grans.).

Aparició del fenomen de l'especulació immobiliària

Els veïns i les veïnes que han participat en aquest procés tenen la sensació de que la transformació del barri ha servit perquè es millori, en certa mesura la qualitat de vida del barri, però s'ha hagut de pagar un preu molt alt. L'aparició del fenomen de l'especulació urbanística és un fet (hi havia zones del barri on encara els preus eren assequibles però amb la transformació això ja no passa).

Moltes persones del barri de "tota la vida" han decidit, aprofitant el "boom" immobiliari vendre's els seus habitatges o els seus locals i anar a viure a un altre barri. Aquest fet ha provocat que nous vinguts s'hagin instal·lat en el barri (en habitatges cars).

Elevat preu de lloguers de vivendes i de comerços.

Els lloguers dels habitatges i dels locals comercials han pujat molt aquests darrers anys (com a conseqüència de la rehabilitació general que està sofrint el barri, com a conseqüència del "boom" immobiliari). Les persones que han viscut en "pisos de tota la vida" tenen problemes per pagar els lloguers actuals.

Moobing encobert

Hi ha edificis que s'han rehabilitat i que han tornat a ubicar a les persones (sobretot a la gent gran). El discurs oficial ha estat que això comportava una millora per aquest col·lectiu però darrera d'aquest discurs es perseguia l'objectiu de la puja dels lloguers dels habitatges (el fenomen del moobing s'ha convertit en un problema social).

S'està fent fora a gent gran de casa seva (hi ha diversitat de situacions). Contractes de 5 anys que després no es renoven, lloguers molt alts, persones que moren i fan fora als fills, persones que signen documentació sense conèixer el que estan fent (enganys).

Poc respecte per la història urbanística del barri

En alguns casos sí que s'ha respectat les façanes i les estructures d'algunes cases afectades per la transformació però en global hi ha l'opinió que en aquest procés no s'ha tingut en compte el valor d'alguns edificis catalogats. No s'ha respectat l'arquitectura del barri.

La transformació del barri, com a resultat final, ha beneficiat poc al barri

Amb la transformació urbanística s'ha millorat en qualitat d'espai públic i també amb seguretat en el barri, però sobretot s'argumenta que el barri s'està construint de cara el que venen de fora i no de cara als que són a dins. Transformació hipòcrita.

Carència d'espai públic per què els nens i les nenes juguin

Sensació de que s'ha anat perdent espai públic en favor de les terrasses (allí on els nens i les nenes abans hi jugaven ara hi ha terrasses. No hi ha en el barri molts llocs on es pugui jugar (a més a més en alguns carrers està prohibit jugar). Hi ha la percepció de que es un barri dur (no hi ha sorra on els nens i les nenes puguin jugar). L'únic espai gran que hi ha és la Ciutadella (que és de la ciutat o el Campillo –que no requereix totes les condicions necessàries).

No hi ha zones verdes

Manca de zones verdes en l'espai públic (en principi la zona verda augmentarà amb el Pou de la Figuera però és necessari més espai verd en altres zones del barri no només en aquesta zona).

Alt percentatge d'habitatges buits

Existeix un cens elevat d'habitatges particulars que estan buits malgrat que hi ha una demanda molt gran de certs col·lectius que necessiten habitatges.

No s'han construït habitatge de protecció oficial

No hi ha habitatges socials, habitatges de protecció oficial. Manca una política d'habitatges o de lloguers assequibles Això fa que molts joves marxin del barri.

Falten equipaments importants pel barri

Carència de molts equipaments: la guarderia (que sembla que està a punt de construir-se), poliesportiu, residència assistida per a gent gran, escola d'adults pública, casal de joves, escola d'oficis, etc. Es comenta també l'abandonament del zoològic.

Molts habitatges municipals en desús

Existència d'un parc d'edificis municipals molt important que no s'utilitza. Les associacions fan pressió perquè es doni un ús social a aquests habitatges però no tiren els projectes endavant. Per altra banda, i seguint amb aquest punt, hi ha cooperatives que en el moment d'iniciar projectes socials no els hi interessa els edificis vells.

Edificacions noves de qualitat baixa

Hi ha una elevada proporció de edificacions de nova planta però de mala qualitat (no s'entén, per exemple, com moltes edificacions no tenen balcó si estem en una ciutat mediterrània).